

1

Vogel 129

Chocolat

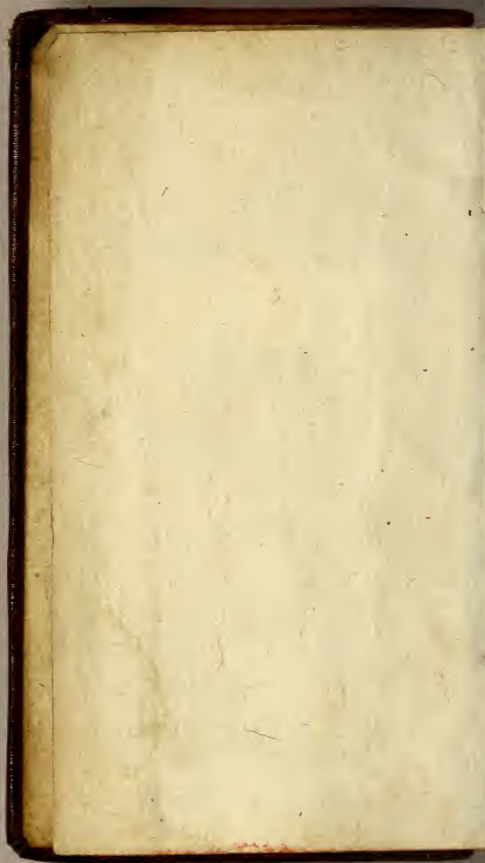
John Carter Brown
Library
Brown University

42

*Chateau, Chantilly
Paris, in the
garden, Chateau
de la Reine, Paris
royale.*

JOHN CARTER BROWN
LIBRARY

Purchased from the
Trust Fund of
Lathrop Colgate Harper
LITT. D.

Salsu 11, p 265

CHOCOLA- TA INDA,

Opusculum

De qualitate & naturâ

CHOCOLATÆ,

Authore

ANTONIO COLMENE-
RO DE LEDESMA, Med.
Fac. Professore in Ecifa-
na urbe,

*Hispanico antehac idiomate edi-
tum: nunc verò curante*

Marco Aurelio Severino
Tarsensi, Phil. Medico, & in
Gymnasio Neapolitano Re-
gio Anatomæ & Chirur-
giæ Prof. P.

in Latinum translatum

NORIMBERGÆ,

Typis Wolfgangi Enderi, Anno 1644.

CHOCOLATE

TABLET

CHOCOLATE

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

TABLET

Viro Perillustri & Excellentis-
simo, Domino

PAULO ZACCHIAE,
totius Ecclesiastici Status
generali Archiatro,
Patrono Colendissimo
felicitem!

Bienium, & quod ex-
currit, nunc est,
quod Romam, ter-
rarum illam genti-
nque Deam, ex Neapolitano re-
rsus itinere, aliorum more illu-
ia orbis loca perlustrantium at-
ntius contemplatus, rudera atq;
nas prisci etiamnum sui splen-
ris atque elegantiae vestigia in-
tus, presentem illius S. P. Q. fe-
tatem, qua universa tum frue-
A 2 batur

DEDICATIO.

batur & privata civium societas
 & florentissima inibi Respublica
 perennitatis voto profecutus fu
 Nec me parùm ratus beatum, u
 nam gentium, Plinii testimonio
 in toto orbe virtute haud dubiè
 mni præstantissimam vidisse, qu
 studium suum in doctrinâ & s
 pientiâ collocantium clavo obs
 quiosa, eorumque sceptro subdi
 pareret; quin id meæ adjectû so
 ti qf. superpondium intellexi,
 Illustrium Virorum per trimestr
 quo commoratus ibi, tempo
 spatium amicitiam, quam solli
 to semper ambivi animo, mi
 senserim obviam, quorum jucu
 diori gaudens conversatione n
 exiguam mihi nactus videbar m
 lestiarum ex suscepto itinere
 bundè perceptarum levamé, su
 ptuum restitutionem, exper
 rum lucrum. Favit huic meo in
 cc

DEDICATIO.

complures alios desiderio Illustris
Petrus Servius, ad cuius gratiam
consentiens aditum mihi fama
paravit, tanquam primarium se-
culi Virum, ingenio, experienciâ,
dexteritate, omniumque amore
laudum atque virtutum Clarissi-
mum. Nec deerat expectationi
Excellentissimus Tobias Aldinus,
exquisitâ plantarum, non indige-
narum saltem, verùm & exotica-
rum, quas

*utrumque Phœbilus & Libanus
colit,*

cognitione nobilis, qui in inda-
gandis veterum Botanologorum
placitis nulli secundus; qui ob ra-
tas florentis iudicii dotes Summi
Pontificis viridario præest; cuius
in colendo industriam, in plan-
tando solertiam, in propagando
elicitem admirati sunt omnes,
quotquot Maximi Principis in-

DEDICATIO.

structissimum hortum *bellè vide*
re. Suo quoq; hoc votum beavi
 favoris fœnore Experientissimu
 Nicolaus Larchæus, maturis sui
 consiliis, insignique in curando
 perspicaciâ ætatem anteverrens
 cujus providæ, quos dubia saluti
 spes incurabiles reddit, commiss
 curæ insperatam toties postlimi
 niò assequuntur sanitatem. Nequ
 verò meus in his saltem acquievi
 animus, quin tui quoque nomi
 nis splendore, Illustris Zacchia
 excitus, quem divina augusti in
 genii monumenta ad æthera usq;
 evedtum coruscare inter æmulo

--- --- *velut inter ignes*

Luna minores

fecêre; Te videre, Te alloqui, Tibi
 me meaque omnia promptissimè
 offerre exoptavit. Cui equidem
 conatui bis restitit fortuna, te
 stâte id amœnissimâ quatuor fon
 tium

DEDICATIO.

tium viâ, quam toties spe vâna la-
 ctatus, repetito subinde itu redi-
 tuque trivi. Cùm verò spem ul-
 teriorem Te conveniendi adime-
 ret instans abitus, meum compo-
 nere atque sedare animum Tui de-
 siderio excitatum coactus fui, eâ
 tamen lege, ut quò remotiora pe-
 terem loca, eò viciniorem me Ti-
 bi existimârim. Hinc five à mari
 fluctuante jactatus fuerim,

sive per Syrtes iter astuosas

instituerim, Tu subinde ante ocu-
 los versabare meos, Tua continuo
 menti fixa infedebat imago, Tuiq;
 perennem reolebam cum sub-
 missa tanti nominis veneratione
 memoriam.

Quem proinde hæctenus taci-
 tum tuæ Nobilitatis mecum fovit
 cultum, nunc publicè erumpere
 patior, veluti ardentes in arcto
 compressæ angulo favillæ ob in-

DEDICATIO.

rensiorem vis coactæ æstum diu
 latere nequeunt. Publicum hoc
 sit tuæ apud me Virtutis indici-
 um; publicâ hæc compellatio tuæ
 immortalis famæ præconium, cu-
 jus radiis per omnem jam Euro-
 pam sparsis cum lux major vix
 possit accedere, scintillulam sal-
 tem aliquam conferre ausus sum,
 virium tenuitatem, voluntatis
 prolixitate compensans. Rivulum
 igitur saltem calidi in Te adfectûs
 à me promanantem serenâ excipe
 fronte hilarique vultu, quo offero
 præsens de CHOCOLATA opuscu-
 lum, rarâ vocis exoticæ appellatio-
 ne quibusdam suspectum, gratâ
 tamen compositionis explicatio-
 ne jam dudum expetitur: opu-
 sculum nō proprii fructum labo-
 ris, sed Excellentissimi Severini
 benevolentia concessum, quod
 ob intimam, quam Tecum Vir
 iste

DEDICATIO.

iste Illustris sincerè colit, amicitiam, ad tuum deinceps favorem mihi quoque perennandum acceptissimum sisto pararium, observantiæ in Te meæ testem, quoad vixero, nullâ fortunæ injuriâ violandum; quem quippe quæstum laudum tuarum opulentiorum reddidit venerabilis ille noster Senex verus, severioris Chirurgiæ restaurator & cultor, factatorque Tui, dum hyberna apud eum gererem, illustriumque judicii tui *ειρηλίαν* mentione honorificâ. Animus quidem erat, Te insignem Musarum Mecœnatem in luculentioris operis reservare editionem; quam tamen animi mei promptitudinem differre nullatenus potui, duplici ratus nomine Tibi gratiorem, cum bis dare dicatur ille, qui citò det. Sunt etenim penes me utraque Excellmi Severini manuscripta,

DEDICATIO.

scripta, quæ jam publicæ apparatus
sunt luci: inter cætera absolutissi-
mum Chirurgiæ efficacioris opus,
à commodiore elegantique ulce-
ra, vulnera, aliosque corporis tam
internos quàm externos curandi
morbos, qui ancipitem licet sani-
tatem rēddant, pertractandi ra-
tione ab Hippoc. Celso, Aëtio,
cæterisque medicorum Principi-
bus traditâ nobilitatum. Demo-
critæa hanc excipit Zootomia, sa-
gacissima Viri hoc seculo passim
decantati indagatio, Anatomica
scil. opificii animantium organici
membrorumque suorum actionis
& usus universi contemplatio, à
primo Democrito diligentissimè
exercitata, quo, promitto cum Ex-
perientissimo Romano, incurabi-
lium medico, opere ad ἐνέργειαν
Anatomicam nil videris optave-
risve præstantius. Ad sunt elabo-
ratif.

DEDICATIO.

ratissima in pleraque Hippoc. Cel-
 sique opera commentaria, aliaque
 quædam scripta cedro profectò
 digna, ob materiam Jassolini, Ma-
 gni ejus Præceptoris reliquiis con-
 finem adjungenda, quæ certè, si nõ
 omnia, plurima tamen hætenus
 typis data fuissent, nisi temporum
 iniquitas remorata fuisset, unde
 Germaniæ haud sananda pestis, I-
 talia refricatum ulcus, Gallis re-
 novata lues, imò universus hoc
 contagio contaminatus orbis ad-
 optato Bellonæ consortio Musas
 abivis indignissimè sede protelat
 suâ. Hos autem aliosve, si qui ob-
 tingerint, Syrenios verè scopulos
 pro virili evitare conabor, nullum
 vel laborem aut molestiam sub-
 erfugiens, quin omnem moturus
 lapidem, ut prælo quam maturri-
 nè illa omnia subjiciantur. Con-
 igit hæc mihi præ cæteris felici-
 tas,

DEDICATIO.

ras, ut hanc apud tantum Virum
 impetrarem fidem, cui charissima
 sibi, quæque in gemmarum & em-
 blematum censu habere solet, lo-
 cupletissimos quippe ingenii fœ-
 tus committeret; cuius mihi gra-
 tiam conciliavit amicum, quod
 per aliquot tempus ei mecum in-
 tercessit contubernium, dulcisque
 conversatio, quin ipsemet ejus a-
 nimum non mihi saltem, verum &
 aliis omnibus priscâ fide inter cæ-
 teros præstantibus Germanis ob-
 vius. Hos mihi, verba ejus adfe-
 ro, patres, fratres, cognatos jã du-
 dum optavi: Hos amplector, ex-
 osculor: Hos corde & sensis inti-
 mis gero. Viri sunt omnes ex meo
 voto simplices, candidi, recti, vir-
 tutum & sapientiæ cultores, ami-
 corum observatores, fideles, æqui,
 philoponi, & si studiosos & litera-
 rum amicos discreveris, nullis
 popu-

DEDICATIO.

populis aut gentibus secundi. His nimirū causis factum est, ut ego, qui literas & vitæ simplicitatem & exercitationem in bonis artibus amo & colo, non nihil vestrorum hominum gratiam iniverim promeruerimque: de quâ quidem meâ bonâ sorte perennes & *δακρύοι* sunt litationes & gratiæ Deo authori Opt. Max. Hoc eximium nostræ gentis encomium, quod ex facundissimo ejus exceptiore, eò æquiùs Maximo huic Viro acceptum referimus, quô Inclytum ejus nomen ob divinas res gestas scriptasque æterno dignius judicamus trophæo.

Sed quid diutiùs in evchendis Aurelii nostri virtutibus occupor, quas leviter attingere aut saltem adumbrare volui, cum penitus depingere nequeam: neque
tamen

DEDICATIO.

tamen faspiumque censetur *ἰδὲ*
πάρεργον Summa venerari Numi-
 na. Quod verò aliorum Tibi offer-
 rà libamina, Amplissime Zacchia,
 me imitatum Themistoclem re-
 putabis, qui non cum suâ, sed
 Regis prole animum ejus ab of-
 fensâ sibi pristinâ reconciliavit.
 Mea immatura, si quæ exirent, a-
 maritie ingrata forent, itaq; gra-
 tioribus aliorum ad comparandâ
 gratiam nunc utor. Hanc indulge
 intimiùs Te amanti, reciprocoque
 mutui adfectûs calore me fove,
 meumq; hunc boni consule ausû.
 Hujus si me voti cõpotem feceris,
 hoc si me dignatus fueris honore,
 adamantino Tibi me antehac ad
 obsequia quævis paratissimũ de-
 vincies vinculo, obligatumq; te-
 nebis, donec

animam moribundo è corpore fundam.
Benè & feliciter vale. Scripsi Norimberga
Cal. Maji A. c15 I5 c XLIV.

Ioh. Georgius Volcamerus D.

Ad Tractatum

de

INDA CHOCO-
LATA,

Quem Munere CL.V.

MARCI AURELII SEVERINI

publici juris facit

IOANNES GEORGIUS

VOLCAMERVS.

Anagramma :

RES NOVAS MANV VE-

LOCI OGGERIS.

Phaleucium.

Er ventos celeres patere

Neréo

orbem novimus : En Cubile Phœbi

antat Cymba volubilis, (stupendum!)

quasi Solis in emulationem :

nec

nec quosdam haud-habitabiles recessus

lignum sollicitat ; sed uniuersum
transcendit facinus, no vasq₃ merces
confert Africa, & usta Sole Tellus.

VOLGAMERE bonâ fauente

Hygeiâ,

hinc nobis quoq₃ Tu MANV NO-

VAS RES

VELOCI OGGERIS. Vrget

ÆsculapI

Gens & Natio multa Pharmacorum,

ut sumptu, studio, eruditione

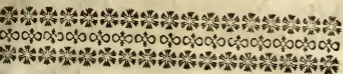
Sic seculo benè consulas futuro!

Sic nobis benè consulas Tibiq₃!

jucundissimæ Amicitiaæ te
standæ studio ador
nabat

Georg-Philippu
Harsdörfferus

Bene

Benevolo Lectori,

Maxima pars hominum est, qui Chocolatam hoc tempore absq̄ omni consideratione in potu surpant, ut non solum in Indiis, quibus suos hæc debet natales, verum etiam apud Italos, Belgas & Hispanos, in aulâ præsertim Regiâ communis & vulgaris habeatur sitq̄ potio. Verum, cum plures esse animadvertam, qui in dubium vocârunt, anne illâ assuetibus obsit, an prosit: (complures enim existimant, eam meatuum alviangustiam parere; corpus pingue & inabile reddere; fervorem hepatis excitare, & fomitem q̄s, incendio suffice-

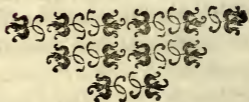
B

ficere : Nonnulli contrà eunt, mordicusq; defendunt, illam stomacho maxime esse proficuam, & quovis quidem tempore, etiam calente Syrio) Idcirco non abs re duxi, pluribus hoc opusculum elucubratum vigiliis voluptati atque emolumento Reipublicæ exponere. Demonstrare igitur conabor, quomodo hæc potio ob rerum, quæ admiscuntur, diversitatem, ut cuiusq; utilitati & gulæ inserviat, præparanda sit, ubi talia poterunt addi, quæ corporis cuiusque ægritudo sibi vindicare videbitur. Neminem hucusque de hoc potu scribentem videre licuit, præter quendam nescio quem, Marchenensem, Authorem in re medicâ satis probatum, qui ex vulgi duntaxat narratione, uti ejus scripto abundè testatur, loqui videtur. Meatus etenim uteri Chocolatam constringere arbitratur, quòd frigidi sicciq; sit temperamenti : Quæ quidem ratio cum nihi
pon-

ponderis habeat, ut absterreantur illi,
 qui hoc fatigantur morbo, ac si illius
 potione uti nequirent; mearum mihi
 videtur esse partium, argumentis atq;
 rationibus Physicis proficua hujus atq;
 perutilis plantæ adversus omnem, quis-
 quis etiam fuerit, saluberrimum hunc
 potum proscindentem tueri virtutem.
 Advertendum tamen est, quid cuique
 conveniat; quid in componendâ re-
 quiratur massâ, quantum denique po-
 tionis pro naturæ facultate viribusque
 hauriendum sit. Quapropter quâ po-
 tero brevitate, opus hoc in quatuor ca-
 pita & veluti puncta disjescam, di-
 cturus 1. quid Chocolata sit, quæ ejus
 natura, quæque ad illam conficien-
 dam convenient: Addam præterea
 Marchenensis Authoris præscriptio-
 nem, quâ suam ille sententiã exposuit:
 de qualitatibus ex simplicium ingre-
 dientium permistione emergentibus:
 quid in illâ permistione observan-

dum sit, & quot modis natio Inda
Chocolatæ potum præparet atque ad-
hibeat: Tandem de ejus quantitate, à
quibus, quo tempore, & quomo-
do sumenda, sermonem
instituiam.

CAP.

CAP. I.

Rincipio radix hæc *Chocolata* nomine ab Indis indigitatur, quam quidem nos Latino idiomate Confectionem diceremus, in quâ præ cæteris, quæ ad illam conficiendam cõgrediuntur, præcipuum veluti fundamentum priorem locum habet *Cacacius*, de cujus naturâ & qualitatibus ut differam, imprimis oportet. Ad communem proinde omnium sententiam *Cacacium* frigidum atq; siccum in gradu intenso esse dico. Et quamvis unumquodque simplex quatuor naturâ elementorum qualitates in actione & reactione, quam in seipso experitur, continere verum sit, oritur tamen exinde quædam alia distincta qualitas, quæ dicitur complexio. Hæc autem non semper una est, eodemque remanet modo in omnibus mixtis, sed immutari possunt quatuor illa simplicia, & una qualitas exuperat. Sic verò quatuor fuerint compositæ, quando quæ Symbolæ prædominantur qualita-

tes ; alia verò, quam vocamus ad pondus, tunc resultat, cùm omnes dictæ qualitates stant in æquilibrio, vel in pari mēsurâ in æquali gradu. Ex dictis *Cacacii* constat complexio : Duæ quippe ejus qualitates obviæ sunt, siccitas videlicet atque frigiditas, quæ substantiam, cui inhærent, constringentem reddunt, corporisque meatus obstipantem, juxta terræ conditiones. Cùm itaque mixtum, non autem simplex sit elementum, necessariò sequitur, habere id partes elementis aliis respondentes ; ac præcipuè complures habere videtur æris elemento similes, ut sunt humiditas & calor, quæ in partibus bituminosis & viscidioribus insunt : quandoquidem multum pinguis crassique humoris è *Cacacio* extillat, quod ipse meis oculis in Indiis vidi, dum eundem ad asperitatem oris leniendam colligerent fœminæ. Contrà verò objicies : Duæ qualitates contrariæ diversæque naturæ non possunt esse simul in gradu intenso in eodem subjecto : Sed siccitas & frigiditas in *Cacacio* sunt in gradu intenso : Ergo repugnat, posse in eo inesse qualitates omninò supradictis contrarias, quales sunt calor & humiditas.

Prima propositio non indiget expositione; libenter enim à communi Philosophorum consortio recipitur: secunda ab omnibus conceditur illatio, dependens ex formâ.

Fateor, argumentum hoc plurimum faceffere negotii Authori Marchinensi, qui rationibus illis adductus videtur ad afferendum, esse in *Cacacio* calorem humiditatemque in gradu intenso, cum pariter in illo sit siccitas & frigiditas,

His tamen non obstantibus dupliciter respondetur: Ac primò; nunquam expertus est Author nominatus nec unquam vidit à *Cacacio* pinguem emanare humorem. Quid? quòd, quando *Chocolata* conficitur, *Cacacius* in pulverem redactus frequenti ictu pinsitur, usque dum iterum consolidetur, inque massam excrescat, quod fit absque ullius alterius rei admistione: Id verò non eveniret, nisi aliquid bituminosi atque tenacis in eo esset humoris, aëris elemento respondens.

Respondetur secundò à priori: *Cacacium* dissimilibus diversisque constare substantiis. Quapropter aliæ crassiores sunt, aliæ verò non item: In his au-

tem calor & humiditas reperiuntur, in illis verò siccitas & frigiditas.

Arduum tamen videtur, ac præter fidem, in uno *Cacacio*, qui tam exilem tenuemque substantiam sortitus est, plures easque dissimiles esse posse formas. Sed ut clariùs hæc nostra probetur opinio, dico I. Hoc idem nos experiri in *radice Ponticâ*, quam *Rheubarbarum* appellamus. Habet enim illa partes aliquas igneas, quæ alvum cient, nonnullas verò frigidas, quæ constipant. Hinc illa virtus vires reficiendi amissas, mendendique intestinorum lubricitati.

Eodem ferè modo se res habet in chalybe, quem si contemplemur, gravem primâ facie deprehendemus, spissum, frigidum, siccum, atque adeò fateri cogemur, illum nil prodesse obstructionibus, imò maximè nocere, quòd si verò ejus naturam altiùs investigemus, à Medicis optimè consultum observabimus, dum ad relaxandas alvi obstructiones felici cum successu præscribitur. Quæ quidem difficultas solvitur ex eo, quod etsi chalybs habeat partes terreas complures, habet & partes sulfuratas, vividoque argento gravidas, per quas aperit sibi quodammodo viam, atque mea-

meatum claustra perfringit, alvumq;
 subducit. Atqui id fieri sine arte magi-
 strâ non posset. Nam dum chalybs duro
 molitur lapide, limâque comminuitur,
 dum minutatim conciditur, dum tenu-
 es attenuatur in pulveres, particulæ istæ
 sulfureæ Mercurioque vivo imprægna-
 tæ, quæ vehementer agunt, seseque pe-
 titius insinuant, cum terreis atque te-
 nacioribus illicò partibus miscentur, ut
 permixtione hæc factâ amplius dici ne-
 queat, chalybem esse constipantis natu-
 ræ: Imò oppositum mihi persuasum ha-
 beo, illum incidentem nactum esse, at-
 tenuantem dissolventemque faculta-
 tem.

Confirmatur hæc sententia I. autho-
 ritate Galeni *l. 3. de fac. simpl. medic. c. 14.*
 ubi docet: Pharmaca omnia, quæ sen-
 sui simplicia videntur, naturaliter esse
 composita, ac proinde qualitates habe-
 re contrarias, ut sunt expellere & retar-
 dare, extenuare & pinguem reddere,
 refacere & constipare: Neque mirum
 videtur, quandoquidem ino-
 mnibus mixtis insita quædam virtus est
 calefaciendi & refrigerandi, unâ cum
 qualitate caloris & siccitatis: & in
 quolibet medicamêto reperiuntur par-

tes quâ crassæ, quâ tenues, quâ raræ, quâ densæ, quâ duræ, quâ molles. Et ibidem *cap. 15.* Exemplum adfert de pullo gallinaceo, cujus caro vim habet sanguinis impetum cohibendi, jus autem utero nocet.

Confirmatur hoc præterea exemplo laridi, quòd lotum nullam penitus virtutem dissolvendi habet, vel ad summum illa, quæ ei superest, debilis est, parvique momenti: Quid verò in *cap. 17.* in quo idem probat similitudine lactis? Lac enim plures habet substantias, videlicet casei, qui alvi meatus comprimit, & feri, quod est solutivum, ut idem Galenus affirmat, *l. de fac. medic. cap. 1.* Eodem ferè hoc pacto patet in musto, quod in diversas dividitur substantias; scil. in terream, qualis est fex, in tenuam, qualis est spumeus ille flos meri, & in substantiam vini, quæ dissimiles habet ab aliis qualitates atque virtutes, tam in colore & gustu, quàm in reliquis accidentibus.

Aristoteles *l. de Mat. c. 5.* agens de putrefactione invenit easdem substantias, & in *capite* quoque secundo, quæ curiosus lector evolvere poterit.

Itaque secundum Galeni atque Aristote-

stotelis sententiam dantur diversæ omnino sub eâdem formâ substantiæ, quæ opinio est valdè probabilis rationique consentanea; si perpendamus, ab unoquoque alimento, quamvis simplicissimo, oriri in jecore humores quatuor, non solum secundum diversas temperaturas, verum etiam secundum substantiam, quæ plus minusve humorum procreat, juxta partes eidem substantiæ respondentes: ideoque morbi, qui frigidam sortiuntur causam, calidis alimentis curantur, & contra.

Ex quibus exemplis & nonnullis aliis, quæ afferre possem, colligitur, quòd dum molatur *Cacacius*, partes ejus dissimiles inter se intrinsecè commiscentur, atque adeò partes aqueæ calidæq; cum terrestribus frigidisque permixtæ (uti de chalybe diximus) eas comprimunt redduntque non adeò tenaces, ut antea, sed cuncta æquali quadam mediocritate coguntur, quæ aëris potius calore humidoque sese conformant, quàm siccitate terræ, ejusque frigiditate: Vti videre est, si *Cacacium* dissolvimus in potu; vix etenim versatili agitur molâ, illicò ex eo spumeus crassusque emanat liquor. Hinc facilè col-

ligere possumus, quantas ille butyrosas habeat partes. Ex quâ doctrinâ etiam conjicio, Marchenensem deceptum Authorem, qui agens de *Cacacio* existimavit illum uteri adstringere meatus; quasi verò tali adstrictioni nullum accederet temperamentum, dum *Cacacii* qualitates inter se uniuntur mediâ partium contritione, ut dictum est. Multa insuper eidem, quibuscum suapte naturâ immiscetur, insunt ignea, quæ necessariò incidere atque reserare debent corporis meatus, non v. præcludere. Et quidem ad id probandum sapientissimorum hominum suffragia & aliena proferre exempla præter illa ipsa, quæ eodem in *Cacacio* videmus, supervacaneum fuerat. Hic etenim nisi molatur, ut dixi, in *Chocolata* portione conficiendâ, sed, dum maturescit in fructû, præmansus deglutiatur, ut mulierum in Indiis mōs est, alvum obturat, obstructionsque parit difficillimas. Idque exinde oritur, quòd interior ejus substantia solâ dentium incisione non exactè comminuitur perfectèq; commiscetur: Requiritur enim artificiosa contritio, sicuti superiùs innuere visi sumus. Primorum aut Philosophiæ rudimentorum

si meminisse debuisset Author noster, in quibus docetur, nullam habere vim llationem illam, quæ deducitur à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Quis enim adhuc ausus est dicere, est albus secundum dentes; ergo est albus simpliciter. Potest namque aliquis candidos dentes habere, cæterà niger esse. Eodem pariter modo non valet absolute proferre, *Cacacius* obstruit alvi meatus; igitur medicata potio, quæ ex illo cæterisq; ingredientibus componitur, eundem pariet effectum.

Adeò exilis ac tenuis est arbor, quæ fructum hunc gignit, tamq; torrida telluris istius est temperies, in quâ nascitur, ut, ne Solis æstu conficiatur, alias non conferere plantas necesse sit, quæ ut excreverint in arbores, *Cacacium* ferunt, ut è solo surgens nativo sub illam se condat umbrâ.

Porro fructus ejus nunquam Cœli inementiæ expositi, nec sine cortice proeniunt, sed vel deni vel duodeni in acurbitulâ quâdam inclusi, quæ magnitudine, formâ atque colore ficum æulari videtur.

Duplex *Cacacii* genus reperitur; primum vulgare est, violacei coloris ver-

gen-

gentis in purpuram. Alterum laxius est ac majus, *Faxlaxta* dictum, atque hoc ad albū proximè accedit colorē, sicca naturæ, somnumque fugat: idcirco vilioris est pretii, infimumque tenet locum. Sed hæc de *Cacacio* dixisse sufficiat.

De reliquis autem, ex quibus *Chocolata* conficitur ingredientibus solliciti complures inter se concertant. Alii enim *nigro utuntur Pipere*, quod cum calidum & siccum sit, nemini prodesse poterit, nisi quibus jecur est frigidius. Hujus quoque sententiæ affecta est artis Medicæ Professor insignis in Mexico, quem (uti probatæ fidei Vir mihi retulit) id expertum perhibent in hepate vervecino, cujus partem unam *Pipere* circumspersit, alteram verò *Ciclem*. Exacto naturalis diei spacio pars *Pipere* aspersa, macie confecta atque arida reperta fuit, altera verò, quæ *Ciclem* experta fuit, intacta & illibata apparuit.

Ejus de Marchena doctissimi Viri sic se habet descriptio. Sumantur *Cacacii* 10. libra, una *Sacchari* cum alterâ dimidiâ. *Cinamomi* uncia dua, *Piperata cornicula*, seu *Cardamoma*, 14. Semiuncia *Caryophylli aromatici*, vel *Anisum* duorum

rum Carolenorum ponderi respondens. Aceotes, quantum satis est ad colorem dispergendum. Addunt insuper alii Amygdalas, expressamq; è mali medici floribus aquam.

Verumenimverò ut de hac descriptione dicam, quod sentio, primò sciendum est, quòd non òmnia possumus omnes, ideoq; eadem diversimodè re uti debemus. Neque enim, qui eodem laborant morbo, idem adhibent medicamentum, eodemque modo, sed vel adendum nonnunquam est aliquid, nonnunquã verò detrahendum, ut cujusq; necessitas, temperamentum ac vires patiuntur. Et si tunc Saccharum admisceatur, cùm bibitur, non repugno; si, quantum satis est, adhibeatur. In orbiculos præterea à Mexicanis mulieribus efficitur *Chocolata*, eaque in tabernis ventalis exponitur. *Aromaticis* verò *Caryophyllis*, quos Author commemorat, non sunt ii, qui haustum *Chocolatæ* præteris æstimant, rati fortassis eos, etiamsi oris graveolentiam tollant, alvum restringere, vi carminis:

odore emendant oris Caryophylla fœdum,

Constringunt ventrem, primaq; membra juvant. Quo-

Quoniam itaq; alvum obturant (sicut licet calidi in tertio gradu) cavendum ab illis est, quamvis prioribus profint membris, in quibus concoquitur cibus, stomacho videlicet atq; hepatis, uti verus docent.

Campestris Vainilia pulcherrimæ sunt & *Fœniculi* odorem spirant, hisq; quod nimirum calidæ non sint, utimur. Neq; tamen *Anisum* excluditur (ut Author ipse monet) quo sine *Chocolata* nõ diluitur potio, cum ob plurimos morbos utilissimum sit, qui à frigidâ oriuntur causâ, cumq; tertium caloris gradum excedat, itaque *Cacacii* frigiditatem temperat, & multum prodest, uti subjecti demonstrant versus :

Morbosos renes, vesicam, guttura, vulvam,

*Intestina, caput, cumq; liene jecur
Confortat, variisq; Anisum, cum subdita
morbis*

*Membra, istud tantam vim leve semel
habet.*

Aceotem in eâ quantitate, quâ *Nux* avelana est, exiguam nimis dixerim: Neq; etenim massæ universæ colorem conciliare poterit, itaque addi ejus sufficiens potest quantitas ad artificis arbitrium.

Nec

Nec reprehenderim eos, qui *Amygdalas*,
Nucesq; *avellanas* adhibent; Meliores
 cum *Maico Pancoiq;* sunt, ideoque in
chocolate potione conficiendâ eas ad-
 miserem, quod præter ea, quæ dixi-
 mus, mediocriter calidæ sunt, tenuemq;
 habent humorem. Non autē virides esse
 debent, ut Poëta monet:

at modicè calidum, meliusq; *Amygdala*
succum,

Et tenuem inducunt non mala damna
novæ.

avellanas nuces rejicere non auderem,
 quoniam ejusdem ferè cum *Amygdalis*
 temperamenti sunt, quamvis sicciores
 sint, viciniore sunt temperiei bi-
 sse; Tostæ v. sub calido cinere alvum
 roborantq; valido firmant robore. Si
 plueris proinde vapores ab utero ha-
 ntes avertere, hunc in conficiendâ
chocolate observabis modum ad men-
 tum Poëtæ:

alis Avellanam sequitur, sed roborat al-
vum,

Ventris & à fumis liberat assa caput.
 proinde plurimum profunt, qui fla-
 tus ab hypochondriis ad cerebrum
 ascendentes divexantur, undè turba-
 nti somnia perversaq; phantasiæ actio
 redun-

redundat. His cum non consentior, quod
Panicum Chocolata immiscent, bilio-
 sum enim gignit humorem, uti clara
 Poëtæ verba sonant:

*Crassa melancholicum præstant tibi Pa-
 nica succum,*

Siccatur, si ponas, membra gelantq; foris
 Flatuosos insuper gignunt morbos, ve-
 rum utuntur illo ad augendam saltem
Chocolata quantitatem, unde majorem
 sibi quæstum eliciunt.

Cinamomum calidum siccumque est
 in 3. gradu, facitq; ad stomachum & ien-
 nes, nec non iis, qui frigidis patiuntur
 morbos, conducit: quin etiam oculis
 & cordi prodest. Nam

*Commoda est urina Cinamomum, & re-
 nibus affert,*

*Lumina clarificat, dira venena fu-
 gat.*

Aceotes qualitates sunt incidentes ex-
 tenuantesque, uti doctissimorum plero-
 rumq; Virorum in Indiis experientiam con-
 stat. Quod si enim in respirandi me-
 jendique difficultate humores crassos
 & lentos attenuandos censent, *Aceotem*
 medicamenti loco præscribunt. Quia
 propter obstructionibus in universum
 convenire judicârim, tam in pectoris
 dila

latandis angustiis, quàm oppilationis uteri referendis. *Chiles* quatuor genera sunt; primum est *Chiltecpin* nominatum, palatū suaviori gustu inficiens. Alterum *Ionalchieles*, qui temperati in calore, & veluti cæterorum fructus, unā cum pane comeduntur, amari nonnihil saporis habent, solumq; nativum non aperiunt aliud, præter lacum Mexicanum. Reliqua verò duo *Chilpatilaqua* incupari feruntur. Differunt *Chiles* à superioribus, frequentioresq; habentur.

Addam præterea nonnulla alia, quæ in *chocolates* potionem ingrediuntur: Hęc sunt celebriora, *Mecâsuchil*, *Vixacaxtei*, & à idiomate nostro *Oreivele* dicuntur, & sunt flores aromaticum calidum, & exhalantes odorem. Porro *Mecâsuchil* vim habet laxandi alvum, ideoq; pro prævio medicamento poculum præparare solent Indi. Misceri eius cum frumento quoq; possent frumentacea, ut mos est apud Hispanos, in *masâ*. Si quis uteri meatus aperire velit, pulverem *Rosæ Alexandrinæ* adspargat, atque cum frumento simul cogat. Talia atque similia in medium proferre, nō abs re duxi, quibusque sibi gratiora magisque proficua

ficua eligere possit, secundum ægro-
corporis naturam.

CAP. II.

Non inficior equidem, quod
verum licet fiat, calidior
pleraque *Cacacii* commistio-
nem ingredi, ejus tamē quan-
tatem cæteris majorem esse ingred-
entibus, eaque superare omnia. His
illius frigidior temperies aliorum calo-
temperatur, communicatâ singulis par-
tibus hac intimæ ejus substantiæ qual-
itate; adeò, ut ex actione illa & reactio-
ne partium (quod in contrariis medica-
mentorum qualitatibus ad certam quan-
dam temperatamq; *Ναΐσειν* redactâ
adparet) *Cacacii* frigidorum & cal-
dorum ingredientium *Chocolata* ipsa
mergat tēperatæ facultatis, aureæ quod-
dammodo mediocritatis limites attrin-
gens. Quod experientiâ rationibusque
comprobare poterimus. Experiētiâ
quidem, positis illis, quæ à Galeno dictæ
sunt, medicamina quippe omnia tem-
perata calorem frigidi communicare
frigiditatem verò calido cuique tribue-
re, id quod rosacei aceti exemplo con-
firmat

mat: Ego etenim ipse motus iis, quæ
 Indiis fieri solent, cum illuc pervenif-
 n, agrotantiumque domus aëris ca-
 e ferventes percurrerem, aliquando
 stum aquæ petere solitus vitales
 inguendi faces gratiâ, Indorum sua-
Chocolatam siti compescendæ conve-
 ntiorem bibi, sæpiusque id factum
 iebatur exinde ardens bibendi de-
 erium, etiamsi jejuno assumissem
 triculo, stomachi tamen vires refe-
 sentiebam.

Rationibus id ipsum quoque proba-
 Demonstravimus jam, non omnes
Cacacii partes frigidâ constare. qualita-
 Complures siquidem in eo butyro-
 statuimus partes, quas calidioris esse
 peraturæ manifestum est. Hinc etsi
 um sit, *Cacacium* quantitate cætera
 edere ingredientia, illius tamen par-
 igidiores calidioribus coadunata
 nduntur, quodam modo, atq; vim
 n pristinam, remissam licet, viden-
 etinere. Vnde enervatum partium
 robur tam sedulâ illius contritio-
 quàm reliquorum ingredientium
 ditate secundum vel etiam tertium
 agente gradum, facillimè ad medio-
 tem inclinat: Simili prorsus ratione,
 quâ

quâ duo secum ipsis manus manib⁹ immiscunt, quorum alter argentem frigere, alter verò calore ferventem obiectis suis sibi mutuò qualitates imprimunt adeò, ut neuter cum primâ illa manu constitutione discèdat, sed uterque moderatâ content⁹ temperie. Eodem patet modo ii, qui se in gymnasticis exercitiis ludis, integris initio viribus certant aggrediuntur: postquam verò continuò nisu atque impetu imminutæ pugilum vires defecerunt, utriusq; debilior viris est. Docet id Aristoteles *l. 4. de generatione Anim. c. 3.* ubi agentem, inquit, quodammodo etiam pati, non secus ac illi qui calefacit, infrigidatur, quique implet, aliquo modo impletur.

Hinc facilè colligo, non statim, & Chocolatæ compositio facta est, illâ naturæ uti conferre, sed post aliquod dies, elapsis mense. Hoc enim temporis intervallum requiritur, ut contrariæ ingredientium qualitates infrigidantur, atq; in convenienti mediocritatis termino consistant. Primò namque unumquodq; contrarium conatur producere suum effectum. Natura verò non patitur uno eodemq; tempore calefaci & frigefieri. Hinc etiam em

ratio, cur præceperit *Philonium* *Galenus* *l. 12. Meth. 4.* non adhiberi ante unum curriculum, vel præterlapsis saltem sex mensibus. Ejus etenim commixtio fit ex Opio, quod frigidum est ut quatuor, & ex aliis rebus, quæ calidæ sunt tria. Vfus ipse hanc probat opinionem, quem deprehenderunt ii, quibus *chocolata* potu vires redditæ fuere validiores, qui omnes uno fassi sunt esse, illam se magis adjutos, quæ multis hinc mensibus confecta esset: contra hæc recenter diluta fuisset, eis stomachum perturbasse noxiamque extitisse, credere. Cui & ego subscribo sententiæ, considerans partes illas butyrosas à terra *Cacacii* naturam non ita facile possibi-
 ligi: quod clarum est ex eo, si, ut præterius innuam, *Chocolatam* hausturi adponunt, dum calefiat, calore utique isto crassus ejus separatus humor machum dissolvit.

In hoc tandem capite statuo, *Chocolatam* non admodum frigidam esse, ut *Cacacii* validitatem exæquet, neque admodum calidam, ut cæterorum ingredientium qualibus par sit: Sed mutuam horum actionem & reactionem moderatam acquirere peraturam, quæ frigidum calidove
 emo-

emolumentum afferat venticulo, si non
nimiū adsumatur, uti inferiùs monebi-
mus, & transacto saltem unius mensis
curriculo, uti supra demonstratum fuit.
Equidem ignoro, an ull^o quispiam, qui
vim *Chocolata* expertus, si eo, quo dixi-
mus, modo singulis accommodata in-
dividuis præparetur, inveniri possit, qui
eam rejicere audeat: præsertim, cum
illa adeò frequens jam sit, ut me-
dicamenti loco omnium qf. non in In-
diis tantum, verum etiam in Hispania
Galliæque regionibus salutis consulat.
Fragili sanè fundamento Marchenensi
nititur autoritas, dum jecur obstrueret
Chocolatam asserit. Si hoc esset, utique
corp^o junceum redderetur: Sed pinguis
illud & lacertosum reddi, experientia
docet, quam rationem examini paulo
inferiùs subiciemus. Atque hæc de præ-
fenti articulo.

CAP. III.

um in primâ parte de *Choco-
lata* definitione, deq; *Caca-
o* qualità & reliquis in-
gredientibus: In alterâ verò
de temperamento, quod ex ipsorum
commistione emergit, disseruerim; reli-
quum

uum nunc est de modo eadem miscen-
 di discurrere. Primò autem meliorem
 etq; commodiorem ex iis, quæ se mihi
 offerunt, ejus descriptionem in medi-
 um proferam, quamvis communem om-
 nibus præscribere modum, uti dixi,
 non liceat, iis potissimum, quibus se-
 nior valetudinis status est; Illis tamen,
 qui incolumes agunt, hæc prodesse
 poterit, ut nimirum (quod in primi ca-
 pituli calce monuimus) ea feligant & ad-
 isceant, quæ his illisve subjecti cujus-
 dam partibus commodo esse possunt.

Descriptio sic se habet. Centenis
 librisq; Cacacii Chiles duo miscentur,
 quos majores esse diximus, Chilparlaqua
 catos, vel præhis Indiarum Chilis ac-
 ti potest Hispanorum Piper, omnibus
 majus atq; calidius. Recipe dein tantum
 sufficiens, quantum manu capere potes, Ori-
 ganas, quæ Dinataldides nuncupantur,
 & duo Mecasuchil: Et nisi alvi angustia
 premat, Alexandrinas rosas in pulverem
 redactas, item Vainiliam unam, Cinamo-
 muncias duas, Amygdalas duodecim,
 & Noces avellanas, mediã Saccha-
 bram: Aceotes verò, quantum satis
 ad hæc omnia, conglacianda: Verùm
 si omnia ex Indiis haberi nequeant, alia

C

in

in locum eorum substituantur ingredientia.

Methodus conficiendi.

Cacacius cæteraq; ad mixturam hanc pertinentia p̄insuntur lapide quodam *Metatis* nomine dicto, ad huiusmodi usum excavato; animadvertendum autem est primò, ut omnia, quò meliùs frangi possint, antè coquantur ingredientia præter *Aceotem*. Secundò, ut diligentè adhibeatur, ne adurantur, nigrumque contrahant colorem; aut nimoq; accensa mota calori insitam suam exhalent virtutem, amarumque acquirant saporem. Præcedunt in comminutione *Cinamomum* & *Chile*, quæ simul cum *Aniso* moluntur; postremo autem loco *Cacacii* ipse, qui paulatim confringendus restat; singulis quippe vicibus, quoties quòd de eomolæ subijcitur, circumdatur lapis, ut faciliùs diffiliat, meliùsque conteratur: deinde in ahenu post *Cacacii* comminuti ingredientium pulveres injiciuntur, qui lignea quæ spatia eidem permiscuntur. Coacta in unum massa lapidi rursus subdita, cum subjectæ candentes fuerint prunæ, per quàm optimè diluitur, Cavendum tamen est, ne vehementior supponatur

igni

ignis, ut butyrosus nimio calore effervescentis humor effundatur. *Aceotem* velim *Cacacio* admisceas, ut cum eo molatur, coloremque melius acquirat: cæteri pulveres cribro, antequam confundantur, secerni debent. Sicut & *Cacacii*, cortices removeri longè melius est. Quòd si sufficiens facta fuerit contritio (quod videbitur, cum nulla amplius putamina apparuerint) spatulâ massæ pars eximitur, quæ statim fundetur in orbem atque in arculas tunc reponitur: eumque congelascet, dura consistit. Notandum autem hîc, *Cacacii* massam Papyro, seu latis arborum frondibus, quales sunt Platani, superimponendam esse, in quibus gens Indæ dictos efformat orbiculos, vel saltem, ut dixi, Papyrus accipitur, si extēditur massa, duplicata, positaque sub umbra obdurefcit: Duplicata deinde Papyro iterum exsiccat: Papyrus etenim, quàm habet pinguedinem, attrahit. Si verò tabulæ infundatur, integra colligi atque reponi non poterit.

Duplici modo ab Indis assumitur, alio quoque frequentiore, quo igni admota tribitur, *Acolle* immixtâ. Atque hæc olim potio in usu fuisse traditur. *Acolle*

vocant Indimassam ex *Mais* farinâ collectam, quam deinde *Chocolata* immiscent. Ut verò salubrior sit potantibus, exterior corticis pars, quæ flatus excitat, bilemque commovet, removetur, eaque saltem, quæ melior sanitatique conducibilior, remanet. Sed revertamur exiis diverticulis ad ea, quæ hæcenus à nobis aliis occupatis intermissa fuere. Referam novam, postquam apud Hispanos inclaruit, potionis methodum, quæ duplici ab ipsis fieri ratione consuevit. Primo quidem modo diluitur *Chocolata* cum aquâ frigidâ, spumeusque ejus humor cuidam infunditur pollubro, id verò, quod remanet, igni admovetur unâ cum Saccharo; Hoc postquam incaluit cum spumeâ illâ, à quâ se juncta fuit, iterum confunditur parte, atque ita ebibitur. Alter autem modus vult calefieri aquam, & in vase repositam *Chocolatam*, quantum satis est, haberi, superq; illam parum aquæ fundi, ac versatili dispergi molâ; tunc statim, atque benè diluta est, reliquum calidæ cum saccharo in eadem *Chocolatâ* diffundi & hauriri. Habetur præter hunc alius insuper modus, qui talis: *Chocolata* a quæ immersa in fictili ad ignem

gnem coquenda, ut dissolvatur; addendum dein saccharum, competensque quantitati *Chocolata* aqua, illaque iterum coquenda, donec butyrosus supernatet cremor. Cavendum verò à nimio ignis fervore, alioquin humor iste concitatus ebulliens foràs elabetur. Monitū tamen te velim, ultimum hunc modum, etsi gratiorem & dulciorem, non tamen adeò salutarem esse. Cū nim pinguis ille liquor dissolvitur, à terrestri separatur parte, quę fundum petit. Bilem proinde hic parit potus, stomachumq; afficit, nauseam ciendo. Si placuerit frigidā potare *Chocolatam*, quam à præcipuo ingrediente *Cacaci* appellant; quo ad æstum hepatis attemperandum utuntur, dilues *Chocolatam* in aqua, molæque versatilis subito spumam elicies, quę magis augebitur, quò diutiùs *Cacaci* ipse comminuitur: Effusam in aquali spumam paulum coones; id, quod remansit, miscebis cum Saccharo supraq; spumam immitte, frigidamque potabis, Verùm hoc conditionis genus ob nimiam, quā prædigiditatem omnibus conducere nequit. Experimentiā siquidem constat, stomachi dolorem eodem cieri. Quę detri-

menta mulieribus pariat, afferrem lumbens, nisi brevitatis rationem habens longiorem detractarem relationem. Similem ferè frigidam potandi *Chocolata* habebis modum, qui talis. Addatur *Chocolata* dilutæ *Mais* tostæ & in pulveres redactæ respondens quantitas quæ adinvicem benè permista spumum dabunt liquorem, qui, perinde supra dictum, frigidus hauritur.

Brevior & faciliior præ cæteris inventus est modus ab iis, qui negotiis variis distenti moram pati non possunt, salubrior reliquis, & quo ipse utor. Aqua ad ignem calefacta *Cacacio* contritum cum *Saccharo* affunditur, molâque versatili crebrò circumagitur. Hâc scilicet vis spumeus ille liquor sive cremor pinguis non, ut in cæteris fieri monstravimus separatur aut sejungitur.

CAP. IV.

Reliquum nunc est extreme hoc loco pauca de quantitate *Chocolata* assumendâ, item de tēpore utendi, & à quibus usurpari queat, disquirere. Immoderatus enim cujuscunque potionis, sive *Chocolata*, etiamsi saluberrimæ usus da
mnus

num adferre potest. Quid igitur mi-
 um, si quis nimiâ *Chocolata* quantitate
 us eam ceu meatus corporis obstru-
 entem damnaverit? Quod in quovis
 otûs genere palàm fit, ut qui nimio se-
 ino obruerit, non saltem calorem con-
 ipit, sed & frigidus exinde patietur
 morbos. Natura etenim superfluum il-
 am quantitatem vel expellere, vel in
 uam transvertere substantiam nequit.
 ræterea, si quis nimum *Chocolata* bi-
 erit, tanta ejus quantitas per totum
 bjectum equaliter distribui haud pot-
 est; partes quippe ejus pinguiore si
 rassiorebus hepatis venis adhæserint,
 eri nequit, quin illæ obstipatæ penitus
 bstruantur. Quapropter, ne tale con-
 ngat incommodum, quinque vel sex
chocolata uncias ebibi posse statuo,
 anè quidem sub auroram, imò & tem-
 ore hyberno.

Quod si corpus bilioso scateat excre-
 mento, in diluendâ illâ *Endiviæ* aquam
 ræ simplici eligat, quæ cû æstivo quo-
 re tempore convenit ratio. Qui Phar-
 aci loco eam adsumere cupiunt, dum
 obstructionibus tentantur, atque jecur
 ve calidum sive frigidum experiuntur,
 cum ex radice Ponticâ expressum

huic addant. Verùm generaliter loquendo sumi potest circa mensem Majuntunc præcipuè, cùm dies sereni clementiori sub cœlo decurrunt. Ardente autem Syrio Hispanis non concedo, nisi, qui longiori ejus usu adfueti nullum amplius ex hoc haustu incommodum concipiunt. Potest namq; corpus quoddam tam calidum esse, ut necesse habeat eo tum temporis uti, dummodo Endivię aqua admixta fuerit, quartoquoovis die, præsertim cùm stomachi debilitatem sentit, bibatur.

Licet verò Indorū hæc sit potio per universum annum hauriri consueta, et si ipsa regio sit calidissima, solum verò Hispanorum æquè ferveat æstivo tempore; tamen ad inveteratum illorum usum respiciendum est; dein ad indicum illic calorem nimiamq; humiditatem, quæ calori juncta corporis poro atque meatus aperit, unde nostra continuò deperditur atque imminuitur substantia, advertendum, quæ præcipua est causa, cur non solum crescente Solis æstu, verùm etiam quovis temporis articulo hoc potu utantur. Inde verum manet, quòd intenso regionis calore naturalis noster calor transpiret, atque ille

ille potissimum, qui ventriculo ceteris-
 q; visceribus inest, ita quidē, ut quan-
 vis aër circumfusus calidus apprimè sit,
 stomachus tamen frigeat, atque adeò à
Chocolata potu juyetur. Id autem nō so-
 lum de *Chocolata* intelligendum est,
 (quæ, sicuti probavimus, temperato
 prædita calore) sed etiam de mero, quod
 per æstivam æquè flagrantiam absque
 noxâ hauriri potest, imò stomacho tum
 temporis cōfuit. Contrà illi, qui aquam
 hauriunt, maximū suę valetudinis dis-
 pendium patiuntur, quod ventriculi
 calor evocatus sequiùs concoquit & di-
 gerit, exinde sexcentis expositi morbis
 plurimùm periclitantur. Neq; aliquem
 errona moveat *Cacacii* portio, quę na-
 turâ fundum vasis petit, ab iisque, qui
 melior & ad substantiam corporis
 nostri cōveniēs videtur, ebibitur equi-
 tem, non tamen sine nocumento. Præ-
 terquam enim quòd illa substantia
 terrestris sit & crassâ, adeoq; vehemen-
 ter obstruat, vim tamen bilem ciendi
 signem obtinet, unde abstinendum
 hinc istâ suaderem remanentiâ.

Supereft tandem enodanda quædam
 ædua & difficilis quæstio, cujus & su-
 præ mentionem feci, qui fiat, quòd *Cho-*

colatam bibentes inpinguescant. Quòd si enim ea, quæ ad potionem conficiendam assumuntur, omnia perpendamus, illa, solo *Cacacio* excepto, ad extenuationem corporis, quòd calida sicca sint tertio ordine, facere videbuntur. Verùm manifestæ jam sunt *Cacacia* qualitates palàm demonstratæ, frigidæ quippe siccaque, quæ etsi ad incrementum corporis inservire nō posse censeantur, butyrosas tamen ejus partes, quas ipse expertus sum, pingue corpus reddere, calidas verò, quæ confectio-nem hanc ingrediuntur, pro vehiculo fervire statuo, quò pinguis ista substantia ad jecur deferatur, ex hoc in cæteras dimanet partes, tandem ad remotiores carneas pinguesque demum derivetur, ibique similem sibi nacta substantiam, quæ calida humidaq; sicuti butyrosa illa, eandã transiens in naturam pingue illud reddit & adauget.

Comp lura ex uberrimo Philosophicæ fonte, uti & ex ditissimo Facultatis Medicæ promptuario proferre possem, nostro proposito faventia, quæ cùm Academiis magis idonea quàm huic opusculo videam, lubens omitto. Vnum saltem coronidis loco addere libet, isti meæ
quam

quam proposui, descriptioni commodè
 addi posse *Pepois Cucurbitaque semina*
 tenuiter attrita, quòd, quibus jecur ca-
 lidius, renesque æstuant, profint: *Qui*
 verò jecoris obstructione ejusque im-
 moderatâ frigiditate laborât, *Doratibia*
 pulverem immisceant: Si quis odoris
 fragrantiam expetat, *Succinum Valen-*
tiamque massæ adspergat. Nec frustra
 erunt suscepti labores, siquidē opuscu-
 lum hoc ad omnium voluptatem atque
 palatum fuisse crediderim.

Appendicis loco

Addere nonnulla in Chocolata favo-
rem à diversis pro palata Authoribus è re
fore visum fuit, quorum ope in perfectio-
rem tam ingredientium, quam qualita-
rum ipsius cognitionem Lector Benevolus
penetrare possit. Obscuriorū quærundam
vocum lucem sequentia adferent; catero-
rum verò (cùm confectioe istâ ab Indis
preparatâ gaudeamus, nec eandem mo-
diri ipsi cogamur, neq; etiam ob ingredien-
tium, quâ præmimur, indigentiam liceat)
formam atq; naturam curvis indagandam
relinquimus.

*Arbor cui innascitur Cacacius) Ind.
Occid. part. 5. l. 2 c. 16.*

NIcarguam, novi orbis provinciam, non usque adeò magnam cum subegissent Hispani, propter insignem, quâ excellit, fertilitatem uberemque omnium rerum proventum Paradisum Mahumetis nuncupârunt. Peculiarem producit fructum, *Cacavate* dictum, ex quo abundantem colligunt quæstum. Arbor, quæ hunc profert, modicæ est magnitudinis, in humidis & opacis saltem nascens locis: quæ si Solis radiis nimium feriatur, contabescit: unde ferè in sylvis aliisque locis, quæ apricanti minùs prostant Soli, feritur.

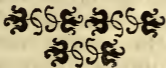
Iuxta easdem alias editiores plantant, formâ tiliis nostratibus non dissimiles; quæ si adultæ, *Cacavates* inumbrant. ne quis Solis æstus iis obesse possit. Fructus Amygdalarum speciem refert, siliquis quibusdam velut Cucurbitis inclusus, crassitie tamen atque latitudine seminibus Cucurbitæ paulò major, annuo justam attingens maturitatē spatio. Maturas easdem ubi legere, excussum folliculis fructum super stercibus expassum ad Solem exponunt, donec omnem

nem exhalaverit humorem. Potum ex
 eo confectum in vase fictili ad focum
 corrent, deinde faxis, quibus frumen-
 tum pinsitur conterunt, farinamque pa-
 pinæ (arboribus quibusdam certis suâ
 ponte innascenti Cucurbitæ simili) in-
 dunt, & aquam superinfundunt, addi-
 to nonnunquam Piperis momento, &
 sic pro delicato hauriunt potu suillam
 erius colluviem, quàm hominum
 rationem. Quum aliquando eam pera-
 rarem provinciam, Indus quispiam il-
 lam mihi obtulit loram, quam bibere
 recusavi. Admiratus me cû effuso dimi-
 sit cachinno. Laboranti verò mihi vini
 enuriâ cû fastidium sæpè pareret cõ-
 tinuus aquæ impurioris potus, com-
 modè subvenit hoc Indorum nectar,
 quod imitari coacto. Sapore nonnihil
 amaro & linguam parumper vellicante
 prædita est ea cælia, nutrit, satiat atque
 refrigerat corpus, minimè tamen ine-
 diat bibentes. Maxima cum hoc fructu
 colæ commercia habent, in remotio-
 nis etiam regiones illum transmitten-
 tes, neque merx pretiosior apud eos re-
 ritur, unde etiam maximas acquirant
 res, colligantque divitias.

Cacacius sive Cacao) India Occident
part. 9. l. 4. c. 22.

C*Acao* fructus est arboris cujusdam
 quæ multarum apud Indos supersti-
 tionum causa fuit : Amygdalas magni-
 tudine suâ ferè exæquat, crassior paulò
 jucundique tostus saporis. Habetur a-
 pud Indos non solum, verùm etiã apud
 Hispanos magno in pretio, ut thesauri
 loco illum recondant & asservent novæ
 Hispaniæ mercatores. Quòd si sicca-
 tus ad Solem fuerit, longo durat tempo-
 re, unde naves eorepletæ ex Guatimal
 provinciã advehuntur. Anno nonage-
 simo septimo in portu Guatulco novæ
 Hispaniæ, ejus ultra decem ponderum
 navalium millia combusta fuere à Duc
 quodam Anglo. Monetæ insuper vicer
 implet hic fructus : quinq; enim *Caca*
 rem quandam emere possunt, triginta
 pretiosiore, centumque rursus aliar
 absque omni controversiã. Quinim
 liberaliores qui sunt, pauperibus pr
 eleemosynã distribuunt. Potum ex e
 conficiunt *Chocolate* nuncupatum, qu
 quod tantí faciant, qui nunquam liba
 vit, admirabitur, eosq; vesanos argue
 cùm fastidium pariat primitus bibenti
 Pera

Peragrantibus eorum provinciam ob-
 vii propinant honorisque loco offerunt
 àm Indi quàm Hispani. Quin horum
 œminæ, quæ aliquandiu inibi moratę,
 absque suavissimo hoc *Chocolates* hau-
 tu vivere nequeunt. Variis illū attem-
 perant & præparant modis, nunc fer-
 ventem, mox frigidum aut tepidū quo-
 que exhibentes aromatibus conditum,
 plurimòq; *Chile*. Placentam ex eo fru-
 tu parant pectori ventriculoque ami-
 am, tussiq; avertendæ perutilem. Quis-
 quis verò à primis non assuetus est bi-
 bere annis, vix illo delectabitur potu.
 Arbor, cui innascitur hic fructus, me-
 iocris est magnitudinis, formâ specta-
 bilis, fronte suâ coronam æmulans te-
 rioris atq; delicatulæ naturæ, ut ma-
 jorem sibi semper adjunctam arborem
 ostulet, cujus umbrâ ab æstu vindi-
 cetur solari, quam matrem *Cacao* indi-
 cant. Agros planitiesque, quibus in-
 feritur, *Cacaotalen* nominant, re-
 gione, quæ illi natalis, *Gua-*
timala dictâ.

JOHANNES EVSEBIU.

Nierembergius Madritensis Hi

stor; natur; lib. XV. cap. 22.

De arbore Cacaoi.

IN *Cacaoaquahuiti* seu arbore *Cacaoi* magna deteguntur humanæ sortis volumina, inquit *Franciscus Hernandus*. In veteri siquidem orbe, perque prisca illa tempora, quæ vitæ hominum erant necessaria, atque adeò apud alios cùm deessent querenda, non rependebantur ære, nondum aureus argenteusve circumferebatur numus, aut pecudum Regumve aut Principum simulacra metallica cernebantur insculpta: rerum permutatione vivebatur, ut olim factum cecinit *Homerus*; & fructuum, quos recondebant, factâ aliis copiâ, mutuum ferebatur auxilium. Tandem æra percussa atque signata sunt, & mille rerum effigies numismatis impressæ conspiciabantur; at in novum mundum nunquam avaritiæ signa penetraverant, aut

capitulum

caput erexerat ambitio, donec nostri in
eam velis & vento deveci, impetū fecē-
re. Non usq; adeò splendebant illis argē-
um atq; aurū, quib⁹ præcipuè abunda-
nt. Avium pulcherrimarū plumæ lin-
ea quædam gossipina ac gemmæ, quæ
a fert affatim suapte sponte tellus, erat
ivitiarum & copiarum summa. Non-
um armillæ, torques aut brachialia, ni-
fortassis è floribus concinnata, plebi
notuerant, aut margaritæ ullo erant
illis in pretio. Nudi penè incedebant,
itam degebant hilarem, neque vastos
ongerendi thesauros, aut rei familiaris
ugendæ, velut de futuro parū sollici-
os, cura evigilabat: in dicm vivebatur,
dulgebatur genio humili sorte, sed
anquillâ & felici, & potissimis naturæ
onis magnâ cum jucunditate potie-
antur. Semen *Cacaoati* erat illis pro
mmo & eò præcipua vitæ præmia,
in opus erat, comparabantur. Durat-
e in hodiernum usq; diem non paucis
colis hic mos. Quidni? quando qui-
sdam orientalium gentium cochleæ
neræ, & aliis folia quarundam ar-
rum aliisq; alia pecuniæ gerunt vi-
s. Quin& ex eodem semine, quo com-
mer-

mercia inibantur, fervebant emporia & in varios dominos illius ope mercimonia transferebantur, concinnabantque potum, nondum vini conficiendi ratione reperta: cum tamē nonnulla vitium sylvestrium ac genera labruscarū apud illos suapte sponte in sylvis passim provenirent, arboresque & frutices, quibus advolvebantur, uvis acinisque variorum colorum & pampinis condecorarent atque gravitate suā incuryarent. De hoc ergò celeberrimo semine, & quod in nostram usque tempestatem & vini & nummi subeat vicem agendum modo, ab ipsâ arbore sumpto initio. Est ergò *Cacaoatiquahuiti* arbor amplitudine & foliis Mali medicæ, longè tamen majoribus atque amplioribus, fructu oblongo Peponi magno simili, sed striato ac rufo *cacahoacentli* nuncupato, semine *Cacahoati* pleno, quod semen (ut diximus) Mexicanis pro nummo est, materiemque potionis eidem genti gratissimæ præbet. Substantiâ idem cōstat pullâ in disparem divisâ particulas, sed probè compositas inter se, tenerâ, multi nutrimēti, subamarâ subdulcique & temperatâ naturâ, aut aliquantulum frigidâ ac humenti. Sunt autem

utem, quod compererim, quatuor huius arboris differentiarum. Prima *Quauhacacahoati* dicitur omnium maxima & ampliorem ferens fructum: Altera *Meacacahoati*, quæ mediocri constat magnitudine, ac fructum fert magnitudine à prædicto secundum: Tertia *Xochicacacahoati* vocata, minor est ac minorem profert fructum, semenque extrà rubescens, intrà verò cæterorum colore: Quarta omnium minima, & ideò vocata *Tlalcacacahoati* seu humilis, pomum fert minimum, haud alterius quàm cætera genera coloris. Quæ differentiarum omnes eadem pollent facultate, atque eodem usus præstant, licet postrema potionibus magis inserviat, cæteræ v. tumnis aptiores atque commodiores sunt. Possent quoque & *Quauhapatachtli* ad earundem arborum genus referri, sed amplior est arbor, & ampliora habet folia fructusque & semina, quæ dulciora quoque sunt cæteris, & pro Amygdalis, præsertim tosta, aut Saccharo condita edi atque usurpari possunt, quanquam arandæ potioni sint incommodiora. In usum igitur ægritudine, laborantibus triberi solet ex eo semine parata potio, cui nihil præterea admixtum sit, cō-

tem-

temperando æstui ac fervori placando
 & his quoq; calida hepatis alterius pa-
 tis vexat intemperies. Si v. 4. granis ur-
 cia unica misceatur gummi ejus, quo
 vocant *Holli* bibaturque, dysenterico
 affectus mirè coërcet : verùm sunt
 gummi ipsum granaq; priùs torrefaci-
 endâ; grana siquidē adeò pinguia sunt
 ut exprimere, si libeat, possis ab eis ole-
 um; gummi v. tenacissimâ & valdè glu-
 tinosâ vi est præditum. Nimius autem
 ejusdem potionis usus viscera obstruit
 colorem inficit, & ad cachexim & insa-
 nabiles alios morbos perducit. Sec-
 quoniam & compositæ & simplices pa-
 rari ex eo potiones solent, atque hæc nō
 unica tantum ratione, aut eisdem ex re-
 bus, his ramillis, floribus, aliisve plan-
 tarum partibus in farinam redactis &
 adjunctis, in eis enarrandis haud im-
 meritò immorandum.

Primum ergò potionis genus, ex eo
 semine parari solitum, *Atextli* seu ma-
 dens dicitur. Fit hoc simplex ex centum
 plùs minùs granis *Cacahoati* crudis aut
 torrefactis, sed probè contusis, & com-
 mixtis *Frumenti Indici* portioni, quæ
 molliora reddita, ambabusque mani-
 bus modò apertis, modò conjunctis, in
 capa-

pacem figuram efformata possint comprehendere. Si vero libet pariter compositum, addes *Mecaxochiti*, *Xo-inacaztli* & *Tlixochiti* fructus contritus & commixtos reliquis, mox vero, quantum satis sit, agitabis, transferenda in exceliori loco in aliud atque aliud vas. Hæc potio est, donec spuma demum excitata partibusque pinguioribus, & ad olei naturam proprie accensibus, ad superiora elevatis, sorbetur, quæ leviora sunt, & gustu gratioribus aut seorsim majori jucunditate detentur. Vis compositæ est, Veneremur: simplex enim refrigerat, atque pensè nutrit. Aliud genus fit ex centis & viginti granis *Cacahoaparlacht-* totidem *Cacahoati*, *Fruamenti* verò unci pugillo uno.

Tertium verò, *Chocolati* vocatum, fitur ex granis *Pochoti* & *Cacahoati* in mensurâ, quod magnoperè traditio corpora impinguare, si frequentius contingat, ergò contrita omnia in stibule funduntur, agitanturque; ligneo velle, donec portio pinguior magis spectans ad aëream naturam innaquam seponunt ac seorsim colloquantur, residuoque immiscent *Fruamenti*

pra-

prædicti emolliti pugillum unum. Postquam verò in liquorem sorbitioni idoneum sunt omnia redacta, id pinguedinis, quod separaverant, rursus commiscent, atque ita demum tepidum potant, aut aliis sorbendum propinant hæc tunc febri consumptis, tabidis atque emaciatissimis mirè utile.

Aliud genus *Tzone* dictum, paratur ex *Frumenti Indici* & *Cacahoati* torrefacti æquis portionibus & modicâ quâdam ejusdem *Frumenti* emolliti partibus decoctis, donec sorberi possint, quæ demum refrigerantia nutrimenti non medicamenti vices gerunt. Seritur juxta *Quauhacacahoati*, umbræ gratiâ, arbore *Atlinam* vocata. Nascitur in calidis frigidisque regionibus, locis uliginosis, quosis, & humentibus.

Aceotes) Nieremb. l. XV. Cap. XLVIII. De *Achioti*, seu medicina tingendo apta.

A *Chioti*, quam Michacacanenses *Chicangariqua*, & interdum quoque *Pamacua* nuncupant, arbor est magnitudine, stipite, atque omni profus foris mali medicæ, foliis ulmeis figurâ, asperitate & virore similibus, colore extrinse-

se

inseco corticis trunci & ramorū fulvo, in-
trinfeco verò in viridem magis incli-
nante, & ligno ipso aculeato & canden-
ti, floribus magnis, stellatis, quinūm fo-
lorum & ex albo rubrescentibus, & fru-
ctu herinaceis simili: Amygdalarum vi-
ridium parvorumq; formā & magnitu-
dine quatuor modicis distincta angu-
is, qui secundum lōgitudinem discur-
unt. Hi cū maturi sunt, dehiscunt,
ostenduntq; intra cavitatem grana que-
dam acinis uvarum similia, admodum
rubrescentia, frigida ordine tertio, ac
nonnullam siccitatem adstrictionemq;
participantia. Regionibus provenit
salidis, locis potius siccis quàm hu-
midis. Indi maximi æstimant hanc ar-
borē, atq; ideò juxta eam domicilia
erigere consueverunt. Folia fert toto an-
no, ac fructū vere edit, quo etiam tem-
pore colligi solet. Materies utilis est igni
velut è filice excitando, si lignum ligno
licetur. Cortex verò funibus texendis,
qui sunt cannabinis firmiores: ac semen
coloribus coccineo colori exprimen-
do, innatans liquori æquè frigido. Nec
minus utile Medicis: extinguit enim e-
ritus aut admotus febrientium incen-
ta, opitulatur dysentericis, repellitq;
tu-

tumores præter naturam, quò fit, ut epithematis, frigorificis potionibus, vocatis Iulapiis, & quibusvis infrigidantibus cibariis & medicamentis misceriperquam accommodè possit. Additum fèmen *Cacaoati*, refrigerii gratiâ commendandique coloris atq; saporis, dentium dolores à causâ calidâ ortos levat, corroborat, evocat urinam, sitim extinguit, atque croci apud aliquas gentes gerit vicem. Excipiunt parando pigmento grana jam matura, atq; in calentem aquam projiciunt, agitantq; continentem eodem semper modo, donec totum penè color in aquâ hæreat; permittunt demum subsidere, ac in placentulas efformant eodem ferè modo, quo solet *Anil* seu *Mohuitli* parari ex *Xiuhquiliti* ut, cum opus sit, in usus evocentur. Est verò adeò tenax hoc pigmenti genus ut semel illitum vix, etsi vehementer extergas, possit deleri; urinæ autem permixtum sit indelebile. Adstringit non nihil, ideoque cum resinâ permixtum medetur scabiei atque ulceribus, ventriculum corroborat, fluxum alvi cohibet, lac auget, permixtum crustis *Cacaoati*, jucundiorè efficit potum, quem reddit innoxium, quâcunque mensurâ biba-

ibatur ; ejus siquidem gratiâ facilè ac
itra satietatis incommodum solet con-
oqui. Provenit in calidis plagis, qualis
st Hoitzocensis.

Chille) Nieremb. l. XV. c. LXXX.

De *Chilli*.

Chilli, seu Piper Mexicanum, planta
est ferens siliquas illas, quas ab Hai-
nis agris & ab antiquis, ut quidam vo-
nt, *Siliquastra*, & ab Hispanis *Piper*
dicum vocantur: quod licet jamdiu in
ostrum orbem translatum sit, ibique
in hortis, & in vasis fœtilibus orna-
enti & usus gratiâ feratur, & habeatur
deliciis, tamè apud Indos multò plu-
eorum genera reperiuntur, & orexi-
citandæ commendandisque ferculis
usu quotidiano est, adeò, ut nullam
reperire mensam sine *Chilli*, atque
eò quotidiano experimento sint illius
cultates notissimæ. Generum omni-
(& eorum inprimis, quæ in Novâ Hi-
aniâ proveniunt, de quibus modò a-
ur) folia Solano similia sunt, & penè
ia, si *Quauhchilli* excipias, quæ mi-
ra eadem fert. Flores candidi, è qui-
siliquæ oriuntur primò virides, mox
jori ex parte in rubrum, & demum

D in

in passeum inclinantes colorem, refertę parvo semine, exili, candicante, contufo, in orbem efformato, acris gustus, atq; urentis naturę, quę ad semen præcipuę attinet. Quantum caloris gradum attingunt, & tertium ferę siccitatis, etsi recentes excrementitio quodam humore abundant, qui totus penę vetustate evanescat: unde fit, ut sæpę excitato flatu Venerem stimulent, ac interim alvũ non sine quodam tenesimo ac sensu doloris, his præcipuę, qui hujusmodi condimento antea non assueverant, leniter emolliant, quanquam ejus rei acumen possimus non immeritõ in causã esse affirmare. Vrinam & menses evocãt, corroborant ventriculum ob frigus imbecillum, coctionem eãdem occasione labefactatam juvant, appetentiam, contemperato ex eis cum vocatis *Tomame* intinctu, mirę excitant, & pituitosos humores undecunque, sed potissimũ coxę articulis adhærescentes discutunt & purgant. Quin ajunt, hecticorum peropportunum esse remedium, nutrimentum item calens ac siccum, multumque præstare, ventrem lumbosq; aculeis *Chilli* madentibus perpungere, sed renes excalefacere, & inflammato

fan-

fanguine atq; jocinore ad nephriticos, phreneticos & pleuriticos affectus, ad peripnevmonias aliosque tumores internos, puncta & similia symptomata, seu nutrimenti, ut sæpissimè Indi solent, seu condimenti vice immodicè aut frequentius utantur, perducere.

Prior ergò species. &c.

Mecasuchil) Nieremberg. l. XIV.
c. LXVI. De *Mecaxochiti*.

Volubilis genus est *Mecaxochiti*, binos dodrantes longum, per terram repens, ac circa singulos foliorum exortus fundens fibratas radices, capillisvé pares. Folia sunt magna, pingua, obrotunda, odora, & acris saporis: caules teretes, contorti, & (præterquam unde oriuntur pediculi) leves: fructus Piperi longo persimilis. Quarto gradu calida est siccaq; naturâ, & fortassis ad Piperis longi species pertinens. Bibitur cum *Cacaoati*, gratumque illi saporem conciliat, corroborat ventriculum, calefacit, oris halitum commendat, attenuat crassos & lentos humores, adversatur venenis, iliacis & colicis confert, urinam evocat. Quòd si adjungas triginta granis *Cacahoati*, *Tlilxochiti*, *Xiperis*, *Ta-*

vasci, Xochinacaxtli, Siliquastrum, Tlaolli, & Achioti certâ mensurâ, mirabilem parabis potionem, ad morbos renum & vesicæ curandos & coërcendos: quâ usi Hoastemalenses, nunquam ea morbi genera sensere. Menstrua & partus emortuos trahit cum *Tlixochiti*, vivosque accelerat: obstructa referat frigora, & ex eis ortos dolores tollit, rigorib⁹ februm opitulatur, & alia his similia præstat juvamêta. Nascitur in humectis locis regionû ferventium, qualis est *Quauhuahuacensis*, & *Huejacocotlensis*. Provenit etiam *Axuchitlani*, ubi *Chilpatli*, nec non *Tiznacan Ytlacual*. Ajunt etiam, jus decocti foliorum capillos denigrare, & fructûs pulverem inspersum dolores capitis tollere, succum verò subassæ illitum dentium dolorem sedare.

Mais) Nieremberg. l. XIV. c. LXXV. De *Tlaolli, Maizióve*, deq³ potionibus & placentarum generibus ex eo parari solitis.

Quid mirum, si circa mundi primordia, (inquit *Franciscus Hernandus*) atq³ rudimêta illorum temporum nondum excogitatis rebus ad vitam commodè

modè tranfigendam infervituris, Cerere carentes mirabili fanè invento, & naturæ omnium parentis bono tuendæ fanitati apprimè utili) confugiebant ad glandes & hordeum, quibus modò fues, & fique sunt sordidiora animalia, confuefcunt faginari : quando noftrâ quoque tempeftate alii oriza & milio, alii filiquis arborum quarundam, *Yucâ* alii, herbæ notæ, radice, alii *Iliantho* & *Guayaris*, & (ut cætera, quæ innumera funt, præteream) alii *Tlaolli*, quod noftri *Fru mentum Indicum*, Hæitini verò *Maizium* appellant, vefcuntur loco panis. Neque hoc dictum volo in vilipendium *Tlaoll*; quod tantum abeft, ut vituperem, ut maximè laudem, mirerque Hispanos, rerum externarū diligentiffimos imitatores, atq; translatores, & alienorum inventorum picas fuis ufibus adhuc non accommodâffe, & in fuas oras tranftuliffè excoluiſſeque frumentaceum genus, & valentibus & malè valentibus, fi decenter eo utamur, impenſè falubre, cultu facile, uberrimi & fecuriffimi in quovis ferè ſolo proventûs, ficcitatibus & aliis cœli terræque injuriis parùm obnoxium, & cujus ſatu fortâſſis à fame & mille, quæ inde emanant,

nant, malis vindicari pōssint. Sed ne cui miraculo sit, gentes esse, quę sine tritici usu vitam transigant, & peregrinis & penē ignotis cibis, jucundē magnaue cum utilitate & voluptate vivant & vescantur, quale est *Tlaolli*; de illo instituitur nobis sermo. Mexici enim non solū apud Indos incolas, sed apud advenas Hispanos est maxim^o creberq; ejus usus. *Tlaolli* ergō, à nobis dictum *Maizium* (notior enim & vulgati^or est hæc vox) à quibusdam recentiorum *Fruentum Turcicum*, ab aliis verō consultius *Indicum* appellatum (ut formam silentio transigam, toti ferē jam cognitam mundo) multas habet differentias (sylvestre enim *Maizium* seorsim describetur) à colore, magnitudine, & mollitudine granorum, quibus spicę ipsę stipantur, desumtas. Reperies enim quamplurimas granis constantes albis, alias pallentibus, nigris multas, quasdam purpureis, nec paucas flavis, cyaneis, & multorum colorum permixtis: demum alias, quę licet granis candentibus, ut priores, constant, longitudine ea habent majora, teneriora, ac triplo majori spicę inhaerentia. Seritur Martio in singulas serobes, inter se passum

sum unum distantes, quateinis quinise
ve granis coniectis, & reponitur No-
vembri, Decembri, & Ianuario, repasti-
nato solo; etsi pro varietate regionum,
quæ apud hos Indos, ob dierum nocti-
umq; penè æquale intervallum, & va-
rios Solis situs, modicis spatiis mirum
in modum evariant, tardiùs citiùsve so-
leat demessum trituratumque recondi.
Temperatū est, aut ad siccitatem & hu-
morem paululū declive, substantiā
mediocri, concoctu facile, præcipuè his,
qui eo victu uti consuevère, non cras-
sā, aut, veluti quidam opinantur, ob-
struendi & viscosā, quod vel ex Indis
ipsis, qui ex eo pane in placentulas con-
formato vivunt, nec tamē obstruēti aut
decolores conspiciuntur, comprobare
licet, iisdem affirmantibus, se nullam in
ventriculo gravitatem sentire post epu-
las, imò ante paucas horas rursus, ac si
nihil ingessissent, esurire, & magnā avi-
ditate, si adsit copia, repetere nutrimen-
tum, nec vel de nomine solo, ad adven-
tum usque Hispanorum, lithiasim no-
visse. Quid? quòd nullus est apud Me-
xicanos celebrior ægritudinum acuta-
rum & commodior victus, qui etiam
pitisanæ præfertur, quod mille experi-

mentis comprobatum est. Celeriter siquidem, ajunt, coctum descēdere, corpora, quantum sat est, nutrire, nullum inferre gravitatis sensum, mollire ventrem & pectus, calorem febrilem demulcere, præcipuè, si pulvis ejus ex aquâ permittatur brumali tempore gelasce-
 re, quo uti solent Chithimecæ; tum urinam evocare. Cùmq; mille videatur abundare commodis, si aptè paretur, nullamq; noxam inferre (nisi quis dicat, sanguinis & bilis copiam generare atque augere) non est, cur consentiamus dicentibus, frumento esse calidius, difficile & concoqui & distribui, viarumque moliri obstructions. Imò cur laudemus Mexicanos Medicos, qui posthabitâ hordeaceâ ptisanâ, velut ingratâ gustui, & ægrotantibus inimicâ, pultes e *Maizio*, quas *Arolli* vocant, permixtas præferunt huic genti consuetas & gratas, & quæ citra ullam noxam suavem saluberrimamque alimoniam præstent. Quamobrem quot modis soleant parari, quâ brevitate potero, tum sanis, tum morbo aliquo affectis deinceps sum edoctorus, modum placētularum ex eodem frumento parandorum differens in calcem Capitis hujus. Sumitur *Nequa-*
tolli

tolli, seu *Atolli* melleum, cui calx sit permista, ita ut aquæ sint partes octo, *Fru menti* hujus *Indici* partes sex, & *Calcis* una. Tunc carbonib⁹ pauculis impostum in fictili obturato emollitur. Quo tempore ab igne amovetur, linteis cooperiendum est, & tandem lapide *Merlati* vocato pinsendum, mox in fictili decoquitur, donec cogi inspissarive incipiat, & eo tempore decima pars mellis, quod *Meti* dicitur, permiscetur, tamdiuq; permittitur bullire, quamdiu opus est, ut ad pultium polētæve Hispanicæ perveniat modum. Refrigerat hoc humectatq; distemperie calidâ & siccâ obsessa corpora, emollit pectus, plurimum nutrit, corroborat impinguatque extenuatos, & amissas vires instaurat atq; restituit; extergit quoq; & est ægrotantibus conveniens victus. Quid? quod tabidis exhibitum ptisanæ hordeacæ gerat vices & à gravissimis morbis resurgentibus manus auxiliares præbeat. Sunt, qui adjiciant *Piper Indicum* modicâ mēsurâ, sed tum benè valentib⁹ propinatur, & his, quos calida distemperies non infestat; ita enim gratus palato redditur, & Venerem concitat. Utuntur eo alimento Indi quibusvis horis diei,

seu valeant, seu ægrotent, sed potissimū manè, potum adjicientes. Cœpit jam hujus victus placere quoque Hispanis, sed præcipuè his, qui ab Hispanis & Indis, seu Indis & Æthiopibus, aut Æthiopibus & Hispanis (eò turpitudinis devenère mores, atq; is factus est inter nationes tam varias circa vitia consensus) nati sunt parentibus. Parant aliud genus *Atolli*, quod vocant *Iltac*, sive albū, eodem, quo dictum est, modo; quanquā jam confectum, & in vasa, unde sorbendum est, transfusum virenti conspergāt *Chilli*, & vocatis *Tomame*, admixtā insuper salis debitā portiunculā. Solent verò tria hæc aquā dilui, etsi multis fat esse putetur ingenitus illis humor, ut debitè inspergi queant. Quin & acidum vocatum *Atolli*, quod *Xocoatolli* Mexicani nuncupant, solent quoque parare, permixtā librā unicā fermenti, seu massæ acidæ, libris binis *Maizii*, quemadmodum diximus, emolliti atque contusi. Fermentum autem parabitur, si capias *Maizium* nigrum, & cōficias massam ex illo, quemadmodum dictum est, quatuorque aut quinque diebus servaveris, donec acescat, & tunc demum permiscueris, ut *Atolli* gratum quendam cōtra-

tra-

trahat acorem. Mox in vas transfusum sale & *Chilli* conspergatur, atq; ita demum ab ægrotantibus matutino hauritur, ut corpus extergat, urinam evocet, atque alvum expurget. Hoc eodem fermento, ex aquâ frigidâ resoluta atque epoto corpus refrigeratur, cum aut per vehementem æstum, aut ex itinere aut labore quispiam defatigatus sit, vel vehementius concaluerit; aut quando renes ita uruntur, ut lotiū urinarios meatus lancinet atq; exulceret. At album *Atolli*, quod Mexicani *Yollatolli* vocant, ad hunc modum conficitur. Decoctum *Maizium* ad eum, qui dict⁹ est, modum, sine calce tamē aut alterius rei adjectione in pulvem efformatur, permittitur refrigerescere, ac liquatur aquâ, ut bibi cōmodè possit velut acetatū, de quo paulò antè sumus locuti. Sitim hoc dicitur extinguere, quomodolibet excitatam, atque præcavere, ne si plus, quàm oporteat, potaverint aque, lædantur. At *Chillatolli Atollichilli* permixto, ut nomen indicat, paratum veluti præcedentia conficitur, sed cum semicoctum est, permiscetur *Chilli* in aquâ eliquati portio, quę gratum faciat gustum ei, qui illo est usus. Summo manè assumitur: contra

frigoris molestias, corroborat ventriculum firmatq; coctionem, pituitam adhærescentem extergit, & quibusvis vacuatis impedimētis emundat. Paratur & *Nechillatolli*, seu *Atolli*, cui est *Chilli* permixtum & *Mel*, velut reliqua genera, sed additis prædictis semicocto eâ portione, quâ gratum fiat sorbituris: calidum ita innatum vigorat ac Venerem excitat. Est & aliud *Atolli* genus, *Ayocomollatolli* dictum, quod est *Atolli cum Phaseolis* fragmentisque masseis ejusdē *Maizii*, quod fit *Phaseolis* integris incoctis, cum jam penè est confectum, & cū semicoctum, fragmentis masseis *Maizii Chillatolli* permixtis, adjunctâq; herbâ *Pacotli*, de quâ suo loco. Nutrimenti id optimi & prægrati vicem præstat, & *Epacotli* gratiâ sanguinem à crudis humoribus expurgat.

Præterea torrefacto hoc semine, & redacto in lævorem, cumq; exposcit occasio, in aquam coniecto eâ mensurâ, quæ nullam adferat spissitudinem & densitatem, & insperso melle *Meti* cocto (tria enim mellis genera ex eo conficiuntur) extergit renes & urinæ meatus, puerorum scabiem curat epotum abstergēte, quâ pollet, vi, & est frequens hisce gentibus

tibus cibus. Fit insuper ex *Maizii* parvâ quâdam portione, majore autem *Siliquastris* aridi lævigatiq; commixtis, additâ herbâ *Epacotli*, quod vocant *Tlato-nilatolli*, admotis igni simul omnibus, donec ea herba percoquatur, quod brevi evenit, ingeriturq; calens, & id portionis genus Venerem excitat, evocat urinam, calefacitq; universum corp⁹ & corroborat. Sed neq; silentio præterire decet *Elaxcalatolli*, quod paratur ex *Maizio* contuso, & efformato in placentulas tres digitos latos crassas, *Incamalli* vocato. His, postquam probè decoctæ sunt, cortex diripitur, mica teritur, ac rursus in frigidam projicitur, in patinâ reponitur agitaturq;, donec cogi incipiat, tunc extracta atq; in vascula cochleari digesta sorbitio epotatur, quæ defectos renes mirè reficit ac fovet. *Quin* & ex spicâ *Maizii*, detractis granis, ustâ atque in cineres redactâ, *Olloatolli* vocatum parari consuevit, teriturque etiam hæc pars, quæ una tribus *Maizii* partib⁹ permiscetur: rursus v. teruntur similiter omnia & quæ ex eis ad ignem *Atolli* paratur, postquam ad spissitudinem usque percoctum sit, & polentæ densitatem, mox in vasa digestum conspersumque

Chilcotzli, sorberi solet, haud inutile iis, qui nimio sanguine aut calore redundant. Fit etiam ex *Maizio* & lixivio vulgari percoctoq; , quod vocant *Quauhuetolli*, quoniam ex arborum cinere conficitur. Hoc ab eo extractum ablui expedit (in lixivio enim quādiu oportet manens, emollitur expurgaturq; & in insolitum atq; à cæteris longè distantem ita mutatur sapore) teritur postea, & ut reliqua decoquitur, donec justam adipiscatur spissitudinem; atque ita demum sumptum expurgare dicitur sanguinem, neque alium medicamenti aut nutrimenti usum præbere. Sequitur *Izquiatolli*, quod à torrido paratur contusioque *Maizio*, sed cū decoquendi illud tempus est, *Maizii* decocti modicæ adjiciūt portioni, & omnia tamdiu agitant, quamdiu opus est, ut justam spissitudinem acquirant, & *Chilli* tandem insperso potatur ab iis, qui ob cordis imbecillitatem, aut atræ bilis redundantiam mœrore plerumque afficiuntur. Est & *Hoauhatolli*, quod ex *Blitis* iubris fit, ingeriturque insperso melle. Præterea *Michohoauzatolli*, quod ex *Michihoauhtli* paratur, picturato nempe *Blitorum* genere, quod symphoniam à varietate

ate coloris quidam vocant. De polente
verò pultiumq; generibus, quibus usa
est antiquitas, satis superque dictum est
ab aliis: Nos enim, quæ novo orbi sunt
familiaria, necdum veteri satis cognita
atque perspecta, scribenda statuimus.
Paraturi autem ex *Maizio* panem, emol-
liunt eo, quo diximus, modo ejus gra-
na, mox pinsunt, ac palmis utrisque ad-
motis efformant tenues ac ambitus me-
diocris placentulas, quas statim, ut o-
portet, in *Comalli* carbonib⁹ coquunt im-
positas: & hic vulgatiores frequentiorq;
parandi panem ex *Maizio* modus. Sunt,
qui triplo & interdum quadruplo ma-
iores efficiant; nec desunt, qui & cras-
siores. Sunt, qui efforment globulos pe-
ponibus similes, & indoliola juxta fo-
cum sita conjiciant decoquenda, per-
mixtis interdum *Phaseolis*, atq; eis non
sine voluptate vescantur. Molles enim
admodum sunt, concoctu faciles & gra-
ti saporis. Alii hos in dodrantem usque
producunt & quatuor digitorum cras-
situdinem, admixtis *Phaseolis* in patinis
seu comalibus affantes. At Proceribus
Indorum placetulae parari solent ex co-
cto *Maizio* adeò exiles puræq;, ut trans-
lucidæ penè sint, & à papyro interpola-
tione

tiore tenuitate minimè vincantur. Item orbiculi pauci ex colato *Maizio*, qui et si crassi, tamen omninò videntur translucere: Verùm hæc ad divites tantùm Heroasq; pertinent. Nec est insuavis ille panis, qui in vocatâ Barbaco apparatus ac coquitur. Indi enim, quos Chichimecas vocant, gens fera, barbara atque indomita, à Mexicanâ urbe in septètrionem nō plurimùm recedens, ac per mōtana campestriaq; pellib⁹ tantùm quasdam corporis partes tecta, errabunda ac vaga Scytharum more, aut brutorum pecorumve, venatuque & aucupio, & quarundam sylvestrium ac sponte nascentium arborum fructu, ubi sors tulit, vivens; cùm carnes libet coquere, scrobes in ipsâ terrâ effodiunt, mox ignitis lapidibus sternuntur, medias collocant carnes *Frumenti Indici* masâ obvoluntas, ac demum similibus saxis ex terrâ obruunt, tamdiu ibi manere permittentes, quamdiu intelligūt sufficere exquisitè decoquendis; decoctas extrahunt, eisque & pane ad prædictum modum parato, non sine magnâ voluptate atq; utilitate utuntur in cibus. Defluxit jamdiu ad Hispanos Mexici degentes hic mos: Spicas ipsas torrefaciunt appositas

pa-

patinis, aut incoquunt carnibus, & utroque modo granis jucundè vescuntur.

Solent etiam ex aquâ & *Maizio* jam emollito ac in massam redacto per noctem simul manentibus parare *Xocoati*, seu aquam acidam inde matutino expressam, urinæ ardori extinguendo, ac calori cuivis cōtemperando mirabilem, si decem plùs minùs unciarum pondere continuis aliquot diebus, jejuno adhuc ventriculo, epotetur. Cujus rei admonendum esse Lectorem è re meâ fore putavi. Nec solùm est usus fructûs; nam & culmi ejus arundinesvè torrefactæ, & redactæ in pulverem ophiasî egregiè medentur, si cum *Oxiti* seu resinâ miscantur.

Chicha est vinum ex *Maizio*, quâ inebriantur Barbari. Tundunt & moliunt duabus petris *Maizium* admixtâ aquâ, inde fit massa quædam. Fœmina, quæ molit, sumit per intervalla particulam & mandit, rursus abjicit in massam. Dicunt, pro fermento id esse, & causam jucundæ acedinis: Postea aquâ coquunt, & effusa in urceos biduo acefit. Gratissimus hic potus Indis, nec contemnunt Hispani. Fœminæ nostrę inveniuntur artem

tem elegantioſem conficiendi illum, minori ſtomachi horrore. Salutaris hic potus, ſicut & ipſum *Maizium*, renum & jecoris dolori, calculi & urine retentioni.

*Excellm^o Paulus Zacchias, in ſuo
de malo Hypochondriaco tracta-
tu, l. 2. c. 14.*

(Ex Ital in Lat. verſ.)

Mentionem nunc faciam medicamēti cujuſdam, paucis abhinc annis è Portugaliâ, quod Indis acceptum refert, ad nos *Chocolata* nomine adferri cœptum. Hoc ingredientium indicio, non obſtante eo, quòd temperatam ejus naturam plerique aſſerant, calidum magis eſt, prætendentibus iis licet *Cacao* frigiditatem, quę calidorum admiftione obtuſâ moderatam confectionis efficiat qualitatem. Ego contrarium ſentio, ſemenque ipſum nullatenus frigidæ, ſed temperatę potius conſtitutionis judico, judicandumq; cuivis id guſtanti & examinanti relinquo. Quoniam verò hoc novū aliquod eſt atq; peregrinum medicamenti genus, ejus componendi modum non abs re fore duxi tradendum,

Re-

recipiunt *Cacao* (fructus est aut, si ma-
 is, semen grandiusculum, Pistaciam
 magnitudine referens, cortice tenui, sa-
 ore Amygdalæ simili) excorticati, be-
 nè mundati, seduloq; triti 12. lib. *Cina-
 omi* subt. pulv. lib. 1. *Anisi* selecti &
 studiosè pulv. lib. semis. *Vanillas* (sunt
 baculi longi, angusti, subtiles, coloris
 ulvi, odoris balsamici, saporis suba-
 ris) comminutorum, & per subcerni-
 ulum transactorum n°. 6. *Mecacuce*
 semē Avellanam nucem representans)
 manipulos 4. (Aut, si libeat, in locum
Vanillas & *Mecacuce Moschata Nux*, &
Caryophylli aromatici 12. assumi pos-
 unt) *Maiz* (Indicum frumentum est)
 contusi, cretisque per setaceum, floris se-
 parati lib. 3. *Ajonzoli* confraeti benè-
 que triti lib. 1. (aut vice *Ajonzoli Amy-
 dalarum Ambrosin*: pistarum lib. semis)
Achiotes (lignum est sanguinei coloris
 instar Santali rubri) unciam semis. Sac-
 chari, pro lubitu, ad lib. 4. Subigunt
 Saccharo *Achiotes*, omniaque adinvi-
 cem benè miscent; ex massâ tabulas cõ-
 formant foliis Mali aurei impositas. Qui
 proinde hâc uti gaudent confectioe, e-
 us unciam dimidiam cum quinque
 Sacchari drachmis, bullientis aquæ sex
 un-

unciis injiciunt, benèque contempe-
rant, & quàm possunt calidè, bibunt. Id
quoq; observare solent, ut si parùm Sac-
chari *Chocolata* admistum fuerit, dosin
ejus, dum potant, adaugeant. Matutino
bibunt tempore, quatuor dein horis aut
pluribus à cibo abstinentes. Plurimi
magnoperè ejus in confortando stoma-
cho, & adjuvandâ ciborum digestionem
virtutem deprædicant, quod eximiè
nutriat ob seminum & frumentis, *Maiz*
præcipuè, quæ insigni satis quantitate
compositionem ingrediuntur, faculta-
tem atque substantiam: non tamen, ne
pro medicamento multùm calido ha-
beam, adduci patiar; hinc ejus usum
apud illos, quib⁹ hypochondria calent,
prudèter nec absque judicio admitten-
dum censeo.

L. S.

*C*um sub prælo jam ferveret præsens o-
pusculum, supervenère ex Italiâ lite-
ra ab Excellentissimo Severino per scripta,
quibus seriem suarum lucubrationum in-
clusam voluit, quam publico literatorum
orbi expositam, Lector amice, a qui boni-
q; consule.

IDEA

*Chirurgiae universae restauratae
feliciter per*

MARCUM AURELIUM
SEVERINUM.

HAbuisti, Lector candide, laborum nostrorum primitias, commentarios luculentissimos de Abscessibus omnis generis, doctis ad eum acceptos & erudito orbi, ut in Germaniam traducendos judicarent, licet scriptio fuerit tumultuaria & incidens, minimaque, ad alia commentaria, quae jam dudum mihi premo, graviora scilicet & dignior fiat comparatio: Quorum ideam ornemque in scribenda Chirurgia mea servatum ut melius cognoscas, hic typum singulorum addere non absqueputavi. Chirurgia enim, ut & artes liberales ferè omnes, duplex est, tam doctrinam quam usum constans, sive praecipua tradens & tradita exercens. Illa, quae doctrinam spectat, cum Praeparatoria, quae discipulos informat, tum Enarratoria est, quae plenas suas praeciputiones exponit.

Quod ad Praeparatoriam, in hac tradendam

dendâ venati sumus ejusdem principia partes & passiones, objectum item & omnes suas causas declaravimus: atque ut ad hanc artem comparatus esse debeat, quicumque hanc comprehendere velit, docuimus.

Quod ad Enarratoriam, exponere quidem placuit non aliam, quam quae ab optimis & gravissimis proposita est. Ejusmodi sunt Hippocrates & Celsus, cujus quidem posterioris Viri explanavimus quintum librum, qui tumorum, vulnerum, ulcerum & medicamentorum doctrinam continet. Ex Hippocratis verò scriptis librum de vulneribus capitis & ulceribus universim nostris interpretationibus lucidiores reddimus. Si quæ restarent ex hoc genere pertractanda, ex aliis omnibus nostris tam veteribus, quàm neotericis scriptoribus Chirurgiam compilavimus, per locos communes & per solennes vulgatosque tractatus digestam, non tamen sine aliquo nostro accessu. Posthæc Pragmatica, i. e. actu administrabilis est Chirurgia, quæ duplex iterum est nostrâ observatione; altera quidem Inermis, i. e. quæ seipsâ contenta & ferramentis abstinens per ingenita instrumenta vario

io suo munere defungitur. Accedit autem ad hanc volumen duplex, de adjuventis Chirurgiæ, quæ tam diætetica, quàm Pharmaceutica & Chymica sunt, & quod ad Pharmaceuticam spectat. Est & Travmatica restituta, quâ cum ad promiscua cunctarum partium, tum ad capituli vulnera possis uti.

Restat Administrabilis Chirurgiæ pars altera, ferramentis instructa, quæ duplex est, cruenta & incruenta. Illa sectione, hæc uestione tractatur. De singulis his nos partibus ritè scripsimus, ad internos & externos corporis affectus efficaciter finiendos: ad utrosque enim Myrotechnia ordinata est, uti & Sectoria, quæ inter cætera scarificationem, arteriotomiam, venarum jugularium avertionem & ossium excisionem exponit. Chirurgiæ Præparatoriæ suo ordine Anatomica, quæ in separatis est, accessit. Fuerunt autem operum istorum tituli hæc serie: Illustrata Chirurgia, Dogmatica vel Exegmatica Chirurgia, Infirmis, Efficax & Trimembris, Zootomia Democritæa, sive de universo animalium opificio & contemplando & dissectando æquè perspecto.

His scilicet partibus & his membris
corpus

corpus Chirurgiæ veteris per nos restituta constat. Cujus operis partes & membra singula videre prim^o, sic Comes ut Doctus Vir, cum Neapolim divertisset, Petrus Castellus : Secundus Henricus Blauodæus, Cl. Parisiensis Professor : Tertius Sagacissimus Guilielmus Harveius : Quartus Eruditissimus æquè ac Celebratissimus Ioannes Veslingius : Quintus Ingeniosissimus Iohannes Georgius Volcamerus Norimbergensis: Et novissimè singula perlegit CL. Vir Thomas Bartholinus, Casparo patre doctissimo doctior filius, qui jam post Anatomiam de luce animantium admirandâ luculentum opus in lucem dedit, compluribus aliis dignis luce commentariis ad edendum paratis. E nostratibus verò Marius Schipanus, Vir mihi nunquam sine honore memorandus, Regni Generalis Archiater. Post hunc Iohannes Baptista Masullius, Medicus omni virtute atque eruditione Spectatissimus, qui de attractione librum conscripsit non contemnendum.

Sed ut omnium oculis exponantur, quibus Neapolim adire non datur, catalogum hîc subnectere amicorum suavis constitui.

MARCI

MARCI AVRELII
SEVERINI

Thurii Tarsiensis, Philosophi,
Medici, Regio in Auditorio Nea-
politano Anatomies & Chirurgiæ
Professoris,

OPERA,

Partim edita, partim ad lucem parata.

I. De reconditâ Abscessuum naturâ
lib. VIII. primò Neapoli, mox Franco-
furti excusæ.

II. Zootomia Democritæa, i. e. Ana-
tome generalis totius animantiû quo-
umlibet opificii, libris V. distincta,
quorû primo antecedens universalis
disputatio, quæ ad Anatomem spe-
ctat, proponitur: Secundo Zootomiæ
necessitas in universâ propemodum
humanâ sapientiâ demonstratur: Ter-
tio universæ fabricæ animalis inspi-
ciendæ methodus aperitur: Quarto hi-
storia Anatomica varii generis ani-
mantium describitur: Quinto ratio
dissectionis ritè administrandæ doce-
tur.

III. Chirurgia Illustrata, cujus libri
E sunt

sunt tres: Primus Physico-Chirurgicus, i. e. de conjungendis utrisque facultatibus Medicorū: secund⁹ demonstrationes Chirurgicę numeros, quarū 1. est de inseparabili studio Anatomes & Chirurgiæ: 2. patrocinium inscripta Chirurgiæ: 3. dotes: 4. prærogativa: 5. calamitas, sive de causis corruptæ Chirurgiæ: Tertius Idea, sive de principiis Chirurgiæ.

IV. *Exegmatica Chirurgia*, continens commentaria in Hippocratis librum de ulceribus & vulneribus capitis; in libros technicos ejusdem. In librum V. Cornelii Celsi. Paraphrasis proœmii generalis de re Medicâ Celsi.

V. *Chirurgia restituta*, in quâ & ars vulneraria præter communem usum medendi tradita est, ita ut Antipraxis Chirurgica inscribi queat.

VI. *De Chirurgiâ inermi opus*, quod est propè incredibile, quàm multis novis, pulchris, arcanis certis, ad feliciter medendum experimentis, observationibus, historiis, exquisitis agendi rationibus; variâ denique doctrinâ, eruditione, methodo incomparabili sit undiquaq; concinnatum atq; locupletatū. In hoc autē & Chir-
ur-

- urgia spiritalis est ab Authore primum excogitata.
- VII. De efficaci Chirurgiâ sectiones duæ: Prior de omnimodâ sectione: Posterior de remedio ignis, & Pyrotechnia inscripta est.
- VIII. Authentica Chirurgia, i. e. per locos discreta communes.
- IX. De adjunctis Chirurgiæ tribus, quorum 1. Diætetico-Chirurgicum, 2. Pharmaco-Chirurgicum, 3. Chymico-Chirurgicum indigitatum est.
- X. De Sophisticâ Medicinâ rudimentum.
- XI. Vaticinator, seu de divinatione naturali, quæ ex cœlo, terris, mari, ventis & animantibus apparet.
- XII. Physiognomię medicinalis idea.
- XIII. Consultationum Medicarum cętura.
- XIV. De Viperæ naturâ, veneno, medicinâ demonstrationes & experimenta nova.
- XV. De Respiratione piscium.
- XVI. De Lapide frugifero, deque Tuberibus fossilibus.
- XVII. De Manûs opificiõ commentarius ex Galeno.
- XVIII. Osteologiâ pro Galeno.

- XIX. De Phlebotomiâ Scilen, seu Salvatellæ sectione paradoxologiâ.
- XX. De naturâ Lithargyrii, item de Stibii pulvere medicato.
- XXI. Veni mecum medici curatoris, i. e. Praxis curandorum internorum morborum Neapolitana.
- XXII. De Fomiculis.
- XXIII. In Scribonium Largũ adversaria.
- XXIV. In Hippocratis librum de Morbo sacro.
- XXV. Historiarum Chirurgicarum Hippocratis syllepsis.
- XXVI. Corollarium in Aphorismorum Hippocratis libros.
- XXVII. De triplici corporis humani statu metrica perioche, ex Galeni Microtechnæ.
- XXVIII. Paraphrasis lib. de Mixtis perfectis, qui quartus Meteorologus vulgò vocatur
- XXIX. Græco fonte deducta vocabula nostra corrupta.
- XXX. Problematologus Physicus, Anatomicus, Medicus, Philologicus.
- XXXI. Centuria epistolarum latinè scriptarum, itemque præfationes variæ.
- XXXII. De locis Dialecticis ex R. Agricola; ubi & de normâ repetitionis scho-

scholaribus servandâ. De methodis
& ordinibus doctrinarû ex Zabarellâ
& Capivaccâ.

XXIII. Panfophia, seu de naturali du-
ctu ad omnes scientias ad omnesque
artes via, ratioque demonstrata in o-
mni naturâ & sapientium monumen-
tis, non adhuc absolutum opus.

XXIV. Iuvenilia, cùm carmina, tum
profæ, prolusionesque Academicæ.
Vernaculo sermone.

XXV. Philosophia Scacchiorum, i. e.
Ludus Scacchiorum, per omnes eorû
universales causas ad normam philo-
sophicam examinatus, origine ejus
planè inventâ, & ad Rythmomachiã
Pythagoræam revocarâ, problema-
tisque quamplurimis ad partem ludi
tam materialem, quàm formalem, &
ad cunctas ejusdem minimas admi-
nistraciones & momenta spectantibus
accuratè resolutis.

XXVI. Rintrauiamenti delle Rime de
Monignor della Casa.

XXVII. Topica di Giulio Camillo ab-
breviata.

XXVIII. Della Comedia antica.

XXIX. Declamationi contra migliori
Antichi, Phil. Oratori & Moisaici.

INDEX

A.

- Acotes, Achioti quid?* 63. *forma* 42.
us 12. 43. *qualitates* 14. *virtutes* 43
Acolle, Atolle quid? 24. 52. *acidum* 54. *al-*
bum 54. 55
Amygdala ingrediuntur compositionem
Chocolata 13. *vires* *ibid.*
Anisi vires 12
Aqua potus aestivo tempore noxius 29
Arthriticis Chile prodest 46
Atextli potionis apud Indos genus 40
Author Marchenensis praef. 3. 8. 9. 10. 20

C.

- Cacacius fructus arboris* 9. 32. 35. *Caca-*
vates 32. *Cacaoquahuti* 36. *Cacao-*
tiquahuti 38. *Differentia* 39
Cacacius 1. *sive Cacao* 34. 63. *fructus Ca-*
cavates 32. *semen Cacaoati* 37
Cacacii descriptio 9. 32. 34. 63. *duplex ge-*
nus 10. *qualitates & temperamentum*
1. 2. 30. *diversa substantia* 3. *comminu-*
tio 7. 8
Cacacius an obstruat uteri meatus 8. *an*
alvum constipet 9. *pro monetâ ab Indi-*
usurpatur 34. 37. 38. *insigne Indorum*
cum eo commercium 33. 34. 37
Capitis dolores arcet Mecasuchil 48
Caryophyllorum aromaticorum vires 1.
Cha-

INDEX.

<i>Chalybs diversis constat partibus</i>	4. 5.
<i>Chicha Indorum delicatus potus</i> 61. com- ponendi modus	ibid.
<i>Chile sive Siliquastrum, Piper Indicum</i>	
15. 45. quatuor genera 15. temperies	46
vires ibid. noxa	46. 47
<i>Chilpatilaqua</i>	15. 21
<i>Chiltecpin</i>	15
<i>Chocolata è Portugaliâ primùm Romam</i> delata 62 quid? 1. &c.	34. 41. 62
<i>Chocolata ingrediëntia & compositio Mar-</i> <i>chenensis</i> 10. <i>Colmeneri</i> 21. <i>Nieremb.</i> 41. <i>Zacchia</i> 63. <i>conficienda methodus.</i> 22. 41. <i>temperies</i> 16. <i>tëperata</i> ibid. 18. 19 <i>calida</i> 62. 64. <i>refringit sitim.</i> 17. <i>cur</i> <i>pingues reddat</i>	30. 41.
<i>Chocolata delicatus potus</i> 33. 34. 35. <i>po-</i> <i>tandi modus</i>	24. 25. 26. 33. 35. 63
<i>Chocolata quantitas nimia nocet</i> 27. <i>dosis</i> <i>sive portio conveniens</i> ibid. <i>in temperie</i> <i>corporis biliosâ</i> ibid. <i>quando bibenda</i> 28. 63. <i>quomodo dirigenda ad diversos</i> <i>affectus</i> 27. 31. <i>non promiscuè in potu</i> <i>usurpanda</i> 11. 64. <i>non statim à compo-</i> <i>sitione bibenda</i> 18. 20. <i>in orbiculos ef-</i> <i>formatur</i>	11
<i>Chocolata vires</i> 20. <i>ventriculum confor-</i> <i>tat</i> 17. 47. 64. <i>vires adauget</i>	19
<i>Cinnamomi vires</i>	14
E 4	Co-

INDEX.

<i>Colicis confert Mecasuchil</i>	47
D.	
<i>Dentium dolori</i>	44.48
<i>Dysēteric: Holli prodest</i>	40.
<i>Aceotes</i>	43.44
F.	
<i>Febrili incendio Aceotes convenit</i>	43
G.	
<i>Guatimala Cacacii natale solum</i>	35
H.	
<i>Hecticorum remedium Chile</i>	46
<i>Hypochondriacis Chocolata cautè exhibenda</i>	64
I.	
<i>Iliacis confert Mecasuchil</i>	47
<i>Indorum priscorum frugalitas</i>	36.37.48
<i>modernorum humanitas</i>	33.35. delicatissimus potus
	61
<i>Indi semina Cacoati sive Cacacium promonetâ usurpant</i>	34.37.38. cum iisdem commercia exercent
	33.34.37
L.	
<i>Lac auget Aceotes</i>	44
<i>Lactis diversa partes</i>	6
<i>Laridum lotum nullam dissolvendi virtutem habet</i>	6
<i>Lithiasis Indis ante Hispanorum adventum incognita</i>	51
M.	
<i>Mais, sive Frumentum Turcicum</i>	48. 63
	lau-

INDEX.

laudes 49. usus 50. forma ibid. cultura	
51. temperies ibid. ptisana praefertur	52
x Maiz pultes 53. potio medicata 54. pot ^o	
stim extinguens 55. cibus 56. potus ca-	
lesfaciens corpus 57. panis 59. placentula	
delicata 59. 60. aqua acida	61
x Maiz panes cum carnibus cocti	60
Aecacuce quid?	63
Aecacuchil 15. sive Mecaxochiti descri-	
ptio 47. temperamentum, vires ibid.	48
delancholicis conferens 58. non promiscue	
Chocolata exhibenda	64
denses evocat Chile	46
Metatis, sive Metlatis 53. lapis ad pinsen-	
dum	22
Meti, sive mel	53
Musti diverse partes	6
N.	
Mucum avellanarum virtutes	13.
O.	
Opthias medentur	61
Oreivela	15
P.	
Panici vires	14
Papyrus exiccanda Chocolata conducit	23
Paxlaxte Cacacii species	10
Piper Indicum	45. 53
Piperis nigri vires	10
Pulli gallinacei caro sanguinem cohibet	6
jus utero nocet	ibid.

INDEX.

<i>Qualitatum elementorum mistio</i>	
Q.	
R.	
<i>Rheubarbarum, sive radix Pontica di-</i>	
<i>versis constat partibus</i>	4
<i>Rosa Alexandrina uteri meatus reserat</i>	15
S.	
<i>Scabiei conducunt</i>	44
<i>Severini, Marc. Aurel. idea Chirurgia</i>	
<i>nova 65. 66. 67. 68. operũ tituli 69. &c.</i>	
<i>Siliquastrum</i>	45
<i>Substantia diversa sub eadem formã</i>	7
T.	
<i>Tenesmum Chile inducit</i>	46
<i>Tzone potionis apud Indos genus</i>	42
V.	
<i>Vanilla sive Vainilia quid? 63. Vainiliarũ</i>	
<i>campestrium usus</i>	12
<i>Venerem stimulant 46. 53. 56. 57. ei ad ver-</i>	
<i>satur Mecasuchil</i>	48
<i>Ventriculum corroborat Chocolata 17. A-</i>	
<i>ceotes 44. Chile</i>	46
<i>Vinum æstivo tẽpore bibitum non nocet</i>	29
<i>Vixacaxtei</i>	15
<i>Vrinam evocant Aceotes 44. Chile</i>	46
<i>Mecasuchil 47. Mais 57. Chicha</i>	62
<i>Vrina ardori extinguendo</i>	61

F I N I S.

Errata B. L. sic corriget.

A. 4. a. l. 2 I. *lege fovi*. A. 5. a. l. 11. Se-
ex, verus severioris &c. pag. 5. l. 26.
o-p. 6. l. 2 I. *tenuem*. p. 11. l. 28. Fæto-
em. p. 12. l. 24. *semen*. p. 13. l. 4. *Panicoq;*.
18. l. 2 I. *aliquot*. p. 22. l. 2 I. *quid*. l. 24.
acacium. l. 26. *spatha*. p. 23. l. 23. *quam*.
28. *eoque*. p. 24. l. 20. *sejunctum*. p. 3 I.
3. *Peponis*. l. 25. *premimur*. p. 40. l. 3. &
is, quos calida &c. p. 4 I. l. 8. *ab*. p. 46. l.
7. *evocant*. p. 59. l. 19. *in doliola*. p. 64.
12. *frumenti*.

Book of the Holy Spirit

As the Holy Spirit is the gift of God, so he is the gift of the Church. He is the one who leads us into all truth, and he is the one who testifies to our hearts that we are children of God. He is the one who comforts us in our afflictions, and he is the one who gives us the power to overcome our sins. He is the one who dwells within us, and he is the one who makes us holy. He is the one who is the source of our life, and he is the one who is the source of our joy. He is the one who is the source of our peace, and he is the one who is the source of our hope. He is the one who is the source of our love, and he is the one who is the source of our faith. He is the one who is the source of our strength, and he is the one who is the source of our courage. He is the one who is the source of our wisdom, and he is the one who is the source of our understanding. He is the one who is the source of our knowledge, and he is the one who is the source of our insight. He is the one who is the source of our power, and he is the one who is the source of our authority. He is the one who is the source of our glory, and he is the one who is the source of our honor. He is the one who is the source of our praise, and he is the one who is the source of our worship. He is the one who is the source of our adoration, and he is the one who is the source of our devotion. He is the one who is the source of our love, and he is the one who is the source of our affection. He is the one who is the source of our compassion, and he is the one who is the source of our mercy. He is the one who is the source of our kindness, and he is the one who is the source of our gentleness. He is the one who is the source of our patience, and he is the one who is the source of our forbearance. He is the one who is the source of our self-control, and he is the one who is the source of our discipline. He is the one who is the source of our purity, and he is the one who is the source of our holiness. He is the one who is the source of our righteousness, and he is the one who is the source of our justice. He is the one who is the source of our peace, and he is the one who is the source of our harmony. He is the one who is the source of our unity, and he is the one who is the source of our communion. He is the one who is the source of our fellowship, and he is the one who is the source of our brotherhood. He is the one who is the source of our friendship, and he is the one who is the source of our companionship. He is the one who is the source of our love, and he is the one who is the source of our affection. He is the one who is the source of our compassion, and he is the one who is the source of our mercy. He is the one who is the source of our kindness, and he is the one who is the source of our gentleness. He is the one who is the source of our patience, and he is the one who is the source of our forbearance. He is the one who is the source of our self-control, and he is the one who is the source of our discipline. He is the one who is the source of our purity, and he is the one who is the source of our holiness. He is the one who is the source of our righteousness, and he is the one who is the source of our justice. He is the one who is the source of our peace, and he is the one who is the source of our harmony. He is the one who is the source of our unity, and he is the one who is the source of our communion. He is the one who is the source of our fellowship, and he is the one who is the source of our brotherhood. He is the one who is the source of our friendship, and he is the one who is the source of our companionship. He is the one who is the source of our love, and he is the one who is the source of our affection. He is the one who is the source of our compassion, and he is the one who is the source of our mercy. He is the one who is the source of our kindness, and he is the one who is the source of our gentleness. He is the one who is the source of our patience, and he is the one who is the source of our forbearance. He is the one who is the source of our self-control, and he is the one who is the source of our discipline. He is the one who is the source of our purity, and he is the one who is the source of our holiness. He is the one who is the source of our righteousness, and he is the one who is the source of our justice. He is the one who is the source of our peace, and he is the one who is the source of our harmony. He is the one who is the source of our unity, and he is the one who is the source of our communion. He is the one who is the source of our fellowship, and he is the one who is the source of our brotherhood. He is the one who is the source of our friendship, and he is the one who is the source of our companionship.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

OPOBALSAMI ORIENTALIS
Examē & Sinceritas.

OPOBALSA-
MI ORIEN-
TALIS

*In Theriaces Confe-
ctionem Romæ revocati*

EXAMEN,

Doctiorumq; calculis approbati

SINCERITAS,

Reddita à

JOHANN E GEORGIO
VOLCAMERO, Med.
Doctore,

Typis Wolfgangi Enderi,
Anno 1644.

Norimbergæ

OPORALSA

ALORIK

TALIS

Dr. Thimara Cooper

London

EXAMEN

As a part of the course

of the course

of the course

of the course

of the course

of the course

of the course

of the course

of the course

VIRO

ANTIQUA GENERIS NO-
bilitate, Eminenti Dignitate, & Spe-
ctatâ longo rerum variarum
usu Prudentiâ verè

MAGNIFICO DOMINO

CHRISTOPHORO FÜRERO
ab *Haymendorff/*

REIPUBLICÆ NORIM-
BERGENSIS DVVMVRO PRIMA-
RIO, PRÆTORI GRAVISSIMO, SE-
NATVS Q. PRINCIPI,

S. P. D.

 Vm florentem ac beatum
illius Reipublicæ statum pu-
târît Philosophorum Phœ-
nix Plato, quam qui regerent, omne
suum studium in doctrinâ & sapientiâ
collocâssent : Quo felicitatis quæstu
amantissimam nostrâ beabo Patriam,
quæ ad clavum Imperii dedit fovetq;

A 3

Viros,

DEDICATIO.

*Viros, Atticæ prudentiæ Romanæq̄
 sapientiæ amulos, Catones, Fabricios,
 Aristides, Fabiosq̄, quorum salubri
 severitate efferati seculi nostri mali-
 gnitate animi in gyro obsequii debitaq̄
 observantiâ teneantur; favorabili ve-
 rò moderamine candida atq̄ amica in-
 ter se subditorum pectora colligata ser-
 ventur. E quorum numero lectissimo
 Te ceterorum Ducem etatis authori-
 tate gravem cum submisso veneratio-
 nis cultu saluto, Amplissime Prætor,
 qui Sanctissimi Numinis indultu ad
 supremam Senatûs dignitatē conscen-
 disti; qui in evectiore hac statione Te
 nominis omine & sago & togâ cele-
 brem reddidisti; qui divinis tuis cōsiliis
 universam subditorum Salutem stre-
 nuè adjutam voluisti, anxios eorun-
 dem animos ineffabili prorsus humani-
 tate fovisti, egenorum indigentia pro-
 no benevolentia adfectu adstitisti. Te
 Majorum exercuit Virtus, Te Geni-
 toris*

DEDICATIO.

*toris nobilitavit Fama, quam etiam nū
honoris debita repēdens decātat Italia.*

*Condiendi exenterata demortuorū
Principum corpora consuetudinem su-
periora suppeditarunt secula. Præcipu-
um Generoso Parenti, piē defuncto cō-
dimentum se sistit Opopalsanum, Re-
gium saltem rarumq̄. Busbequio teste,
munus, quod quinta ordine Baldi, Viri
in re Medicā Excellentissimi propu-
gnatio non sine insigni tanti Nominis
præconio largitur. Tantū scilicet Ex-
perientissimus Italus Genti Germanæ
attribuit gloriæ, quantum pro sincero
sufficere testimonio prudens judicavit.
Neq̄ in eo substitisset, credo, quin no-
bilissimi fruticis frondem, si itineris sui
applaudente Vialium faventiū fortu-
nā exantlati rationem publicæ nuncu-
pāset luci, obtulisset Viro Magnifico,
Nobilissimo Prudentissimoq̄ Domino
Luçæ Friderico Behaim, Rei-
publ. Norimbergensis Septemviro, Ec-*

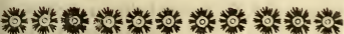
DEDICATIO.

clesiarum & Scholarum Ephoro Amplissimo, cuius vel sola Veritati pro Opobalsamo adstruenda occulata suffeisset fides, ejusq; splendorem temerè oppugnantium spicula retudisset.

Quem itaq; cum præviâ laude cultū tui Generis Nobilitati declarat Natio Itala, qui possem alii, quàm Tibi, Eminentissime Prator, præsens hoc offerre opusculū, suâ etsi mole exiguum, tanti tamen Nominis commemoratione augustum. In Te vivit Beatissimi Patris imago, in Te viget spes patriæ civiumq; amor. Deum supplex veneror, ut tranquillos vegetæ senectuti tuæ annos superaddat, subq; felicissimis regiminis tui auspiciis exoptatâ unâ omnium voce Pacis laureâ dulcissimæ patriæ nostræ cōcedat, cuius clementissimæ protectioni Te cum calido interminæ felicitatis voto commendo, tuo verò perenni favoris me humillimè committo. Norimbergæ Cal. Maji An. cDc Ixc XLIV.

M. A. N. P. T. devotissimus

Ioh. Georgius Volcamerus D.

Relatio Historica

Controversiæ de

O P O B A L S A M O
O R I E N T A L I

Romæ habitæ,

scripta à

Cl. Francisco Perla Calviensi,
Med. Romano.

Antonius Manfredus & Vi-
centius Panutius, primarii
in urbe Romana Aromata-
rii diligentissimique, Clarif-
simorum quorundam Virorum, (qui o-
perum suorum perfectioni incessanter
incumbentes Theriacas suas cum Ara-
bico hoc liquore miro Doctissimorum
Viroorum applausu atq; suffragio diver-
sis temporibus, diversisque in urbibus
composuere) exemplo excitati, agita-
re cœperunt de Orientali Opobalsamo
ad suas Theriacas componendas paran-
do; cui rei operam potissimum navavit
Manfredus, occasione percelebris Phar-

2 DE ORIENTALI OPOBALSAMO
macopolii, ab Eminentissimo ac Reve-
rendissimo Principe Francisco Cardina-
li Barberino, V R B A N I VIII. Nepote,
hactenus Christi pauperum necessitati-
bus, generosâ pietate, dicati: in quo se-
lectissima quæque aromata, quavis et-
iam maximâ impensâ, unde quaque stu-
diosissimè perquirebantur, adeò ut,
quod egenis ornabatur, tam regio esset
apparatu, ut nec Regibus ipsis majori
magnificentiâ atq; splendore parari po-
tuisset; iisque omnibus parandis An-
tonium Manfredum, velut spectatæ in-
tegritatis ac peritiæ Virum, præesse vo-
luerat: quapropter Venetiis ab amicis
Mercatoribus crebrò ac indefesso stu-
dio efflagitavit, ut si quid inculpati O-
pobalsami eò adveheretur, emerent
transmitterentq; ; quemadmodum plu-
ribus transactis mensibus, ne dicam an-
nis, tandem ad sesquilibram transmisé-
re, quod Vicentio pariter impertitus
deinde est, publicèque pluribus diebus
exposuère, cum tabellâ majoribus litte-
ris exaratâ, ad rei novitatem indican-
dam, utque cuncti ad videndum explo-
randumque magis excitarentur: mox
à Priore & Consiliariis præclarissimi
Romani Medicorum Collegii, cum aliis
quatuor

quatuor Archiatri, additis Nobilissimis Viris, naturalium rerum expertissimis, cum aliquot etiam exterarum nationum Pharmacopæis, qui liquoris illius non vulgarem profitebantur peritiam, examinatum; postque varias explorationes tandem cum horum omnium voto ab Archiatri, quorum hoc jus est, unanimiter approbatum fuit ut Orientale Arabicum Opobalsamum: neque exinde cæteris in Theriacâ conficiendâ fuit admixtû, priusquâ aliquot pertransissent hebdomadæ, ut cuique major visendi explorandique daretur facultas: atque omni hoc tempore Pharmacopæi, quotquot in Vrbe sunt, ii præsertim, qui Theriacam paulò priùs sine Opobalsamo composuerant, quibus præcipuè novæ hujus antidoti fama obesse poterat, perpetuò siluere, videntes & submurmurantes. At quàmprimùm nobile medicamentum confectum intellexere, extemplo ad Summum Pontificem provocant, Collegiique Aromatariorum Urbis nomine supplices exhibent libellos exponuntque, à Romani Collegii Archiatri nobiliora corrumpi antidota, adulteratos & artificiales liquores pro Orientali Opobalsamo ad Theriacam

4 DE ORIENTALI OPOBALSAMO
conficiendam approbantibus: ideoque
se pro eâ, quâ in omnium salutem pie-
tate invigilant, enixè petere, ut Theria-
ca illa, velut hominibus pernitiôsa, pro-
jiceretur cõcremareturve: Ex quo Prin-
ceps Sanctissimus, nil usquam præter-
mittens, quod in Reipublicæ utilita-
tem cedere possit, maximam Imperii
partem arbitratus communi hominum
saluti prospicere, causam hanc Camerae
Auditori commisit, scilicet ut decerne-
ret cum voto Illustrissimi D. Thadæi
Collicolæ, Pontificiæ valetudinis mo-
deratoris sapientissimi, intimique Cu-
bicularii; & Excellentissimi D. Ioannis
Iacobi Vbaldini, Medici primarii Urbis;
qui statim cõtroversi liquoris specimen
seu portiunculam quæsivere, indictâq;
die comparuerunt coram ipsis ex unâ
parte Antonius Manfredus & Vincen-
tius Panutius, ut se ab intentatâ fraude
purgarent: & cum his, ne indefensi ma-
nerent, Excellentissimi Viii, Balthasar
Bönannus, & Baldus Baldus ex Archia-
tris illis, qui Opobalsamo subscripse-
rant. Ex altera verò parte magna Aro-
matariorum manus præsto fuit, procu-
rante Stephano de Gasparis Medico Ro-
mano, qui iisdem palàm patrocina-
tur;

tur; petebantque instanter, ut liquor il-
 le, velut fictitius, damnaretur ignique
 traderetur Theriaca, quæ ipsius admix-
 tione novissimè confecta fuerat; cœ-
 ptumque illico severè explorari, num
 notis responderet, quas Orientali ac
 sincero Opobalsamo Dioscorides ac
 Plinius tribuunt. Ac primo in aquæ cya-
 thum instillatus, paulò descendit; mox
 in tenuissimam velut nebulam disiectus
 ad superiorem aquæ superficiem se re-
 cepit; totamque cooperuit, lacteæ in-
 tar laminæ, in cuius speciem concre-
 verat: At huic tam egregio experimento
 Adversarii statim alium opposuere li-
 quorem, nempe Iuniperi oleum; quod
 in aquâ similiter injectum, idè ad amuf-
 m efficere visum est. Transierunt pro-
 inde ad experiendum, num laneum
 pannum inficeret; nec minor tunc con-
 troversia excitata fuit, de quonam la-
 teo panno intelligendus esset Discori-
 des: Adversarii etenim crassum atque
 villosum attulerant; hi ex altera parte
 contendebant non nisi cymatilem vel
 undulatum pannum, è caprarum pilo
 contextum, quem vulgò Zambellottū
 vocant, iis in regionibus reperiri, ac in

illo proinde faciendum esse periculum. Isti præterea supra pannum copiosè effundere volebant; Hi parcius instillari ac demum, & supra crassum pannum, & supra tenuem, quem vocant Sajettam, & supra Zambellottum effudère; & ubique liquor ille tenaciter adhæsit, permansitq; , contra quàm Adversariorum Patronus expectabat, cujus opinio est cùm tota Opobalsami natura in odore posita sit, necessariò requiri, si in pannum instilletur, totum illicò in odoratum halitum evolare; atque ita maculum evanescere.

Hic profectò Mansiedi partes inclinare non parùm cœperunt, exultantibus interim Adversariis, nec sine aliquo Arbitrorum applausu; Archiatri nequicquam exclamantibus, impossibile esse viscidum humorem non adhærere; sed experimentum hoc maculæ, ut supra e Alpino explicuimus, esse intelligendum sed vix erat dicendi locus inter tot Aromaticorum præ lætitiâ gestientium tumultus. Ad lactis coagulationem denique deventum est, pro quâ ipsa macula lactans capella adducta fuerat; & in lactis haud exiguam portionem aliquod liquoris hujus guttulæ instillatæ fuerat quæ

quæ statim liquatæ, in levem laminam sese in ipsa lactis superficie dilatârunt, condensatæ que sunt; sed non totum lac condensatum extitit, ut Adversarii prætendebant. Exclamârunt Archiatri ex Alpino, valdè imbecillem esse in Arabico Opobalsamo congulandi vim; eamque in recentissimo tantùm plus vigere; sed non sua iis autoritas constitit, nec ulla prorsus ratio eorum tunc habita est: quin, indicto jam fine, Adversarii, velut victoriæ palmam adepti, non parùm exultantes, discessere. Sapientissimi tamen Arbitri, etsi illis non nihil assentiri visi fuerint, sententiam ferre summâ tunc prudentiâ distulerunt.

Angebantur interim Manfredus & Panutius videntes Theriacam tantâ diligentia atque industriâ, tantoque Doctorum Virorum applausu hæten° ab ipsis elaboratam, nunc ut deterimam conculari: nec minori vexabantur angustia Archiatri ii, qui subscripserant, cum se, ut aromatum incios atque incautos, non exiguâ existimationis jacturâ à plerisque condemnari cognoscerent; sed Adversarii pariter anxii vivebant, quòd sententiam adeò ab ipsis expectatam, indies differri, neque ullâ extorqueri

8 DE ORIENTALI OPOBALSAMO
queri posse instantiâ, conspicerent:
Quamobrem cæteros consulere, & u-
nusquisque magni nominis Viros in su-
am trahere opinionem studiosè quæsi-
verunt: Adversarii etenim ad Neapoli-
tanum Aromatariorum Collegium, &
ad Petrum Castellum, in Mamertino-
rum Academiâ primarium practicæ Me-
dicinæ Professore, & Botanicum ex-
pertissimum, literas cum liquoris por-
tiunculis dederunt. Manfredus Campi-
os, peritissimos Lucenses Aromatarios
consuluit, liquoremque transmisit. Ar-
chiatri demum, qui scilicet subscripse-
rant, à Ioanne Veslingio, in Patavinâ
Academiâ simplicium Professore, qui
pluribus annis Cayri apud Venetos Cõ-
sules Medicinam exercuit, & Prosperũ
Alpinum de plantis Ægypti doctissimis
annotationibus illustravit; ab Æmilio
Parifano, Veneto Medico Celeberrimo,
& à Ioanne Nardio, Doctissimo Magni
Ducis Hetruriæ Medico, sub cuius fide se-
lectiora ibi pharmaca, & quicquid sin-
gulare ex simplicibus medicamentis est,
adservatur, consilium hac in re petiere
unicuique liquoris portiunculâ trans-
missâ, atque ab his omnibus ea lachry-
ma examinata primũ fuit; mox cum
indu-

indubitatis aliis Opobalsamis compara-
 rata; postremò unanimiter approbata
 laudataque, ità ut Neapolitanum Aro-
 matariorum Collegium epistolam vul-
 gari idiomate, sed non vulgari peritiã
 exarata dederit, quam nostri Aroma-
 rarii, ut minùs eis propitiam, in cassum
 suppressere tentârunt; atque inter illos
 peculiariter enituit Ioseph. Donzellius,
 simplicium medicamentorum indaga-
 tor solertissimus, peritissimusque Aro-
 matararius, qui peritiæ suæ specimen plu-
 ries eâ occasione typis exhibuit; Petrus
 Castellus absolutissimum edidit Opu-
 culum, cui Opobalsami examinati lau-
 datique titulum fecit, & aliud paulò
 post emisit, triumphantis Opobalsami
 titulo insignitum: cùmq; nondum Ad-
 versarios acquiescere appareret, Opo-
 balsamum fulminans tunc pollicitus
 est; cæterique omnes doctissimis epi-
 stolis approbationem declarârunt, quas
 Baldus Baldus cum doctissimis propu-
 nationibus suis hætenus evulgavit.
 Demum, cùm in hac Orbis atque Urbis
 pace tunc degerent, & nunc aliqui de-
 sunt, qui Cayrum pluribus inhabitave-
 rint annis, ac mercaturæ & alterius ne-
 gotii gratiã orientales lustraverant pla-
 gas

10 DE ORIENTALI OPOBALSAMO

gas, ut Ioannes Baptista Valtrottus, Marcus Avantius Pharmacopola & Chirurgus, Cosmus de Nigris novissimè inde reversus, & Ioannes Molinus Armenius, linguarum interpres; hi pariter omnes consulti, ostensaque controversa lachryma, ut Arabicum Orientale Opobalsamum, ex oculatâ, quam habebant, peritiâ, agnoverunt probaruntque.

Duo duntaxat, tresve Veneti theriacopæi, cum ab Adversariis delatum ad eos fuisset, eorum Theriacam hîc Romæ haud benè apud quosdam Archiatros audire; indignati, in liquorem hunc conspirârunt, examinatis juridicè testibus se probâsse asserentes, illum Cayrâ à Cosmo de Nigris prædiviti Aromatario fuisse vili pretio emptû, & Venetiâ asportatum, indeque Romam transmissum: quòdque insuper liquoris ejusdem œnopharum Terebinthum adhuc, Iuniperumque olens, ibi supersit; Quæ Adversariorum assertio, qualiscunque ea sit, cum plausu à compluribus excepta fuit, cum ipsimet ultrò fateantur, liquorem illum non fuisse hîc Romæ Manfredo dolosè confectum, ut ab initio asserere ausi fuerant.

HISTORICA DISSERTATIO. II

Iam satis ergò laudis peregrinæ huic
achrymæ, ejusq; propugnatoribus, ex
insignium Virorum attestatione partum
videbatur; Archiattrorumque existima-
tioni sat benè consultum: tempus quip-
pè prostratæ veritati non parùm lucis
attulerat; Theriaca decenti pretio, nec
sine emptorum frequentia atque ap-
plausu vendita, & ab Inclytis complu-
ribus Urbibus studiosissimè perquisi-
ta.

Litteræ Romani Collegii Aromatari-
ariorum Neapolim datæ,

Ex Tuscâ in Latinam translata.

Almo Aromatariorum Collegio
Neapolitano.

Viri Clarissimi & Observandi: Non
diu est, quòd pharmacopœo cui-
dam nostrati Venetiis missa fuit cu-
jusdam liquoris, Opobalsami nomine,
non exigua portio, cujus color turbidus,
odor resinofus, Juniperum & Terebin-
thum referens, amariusculus sapor & sub-
stringens: qui si aquæ infundatur,
undum petit, & statim iterum elevatur,
rursus seque diffundit. Quoniam verò
achryma ista non exactè correspondet
notis

notis, genuino Opobalsamo à Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Plinio, Avicennâ &c. adsignatis, neque ad eò omnibus Prosperi Alpini indicis, in odoris fragrantia, & lactis coagulatione &c. satisfacit: Nostrum proinde Collegium veritatis amans, in re tanti momenti, de qua cum modernis Antiquiores quoque ambigebant, & adulterii suspicionem non carente, vestro confidens Caudori atq; Integritati, cum portiuncula illius oblatione obnixè rogat, ut illi vestram liberè sententiam in publicæ utilitatis gratiam, nostræque professionis honorem aperire atq; exponere dignemini, quid scilicet de hoc sentiendum sit supposititio Opobalsamo? an illud in Theriacæ confectionem admitti possit? utrum id ipsum Excellentis: Medici vestrates pro vero habeant Opobalsamo? &c. Quæ omnia & singula insigni vestro favori accepta referet in obsequiis paratissimum, quod cum officiosâ salute Vobis à DEO Opt. Max. perennem precatur felicitatem. Romæ 17. Sept. A. 1639.

CL. VV. *Addictissimi Servi vestri,*

Ioh. Antonius,

Bucciottus Bucciotti,

Zacharias Tedici,

Anselmus Bonafolia,

Consules Collegii Aromaticiorum Romani.

Responsio

Viris Illustribus atque Obser-
 andis, Dominis Consulibus In-
 clyti Aromatariorum Coll.
 Rom.

In Latinam translata.

Qvod responsum ad datas C.V. tar-
 dius voto fertis, culpa ei, cui Ve-
 stras commisistis imputanda, qui
 lucis illas abhinc diebus nobis obtu-
 : Controversiæ quoque intra Colle-
 um V. atque Medicos Excellentissi-
 s agitata gravitas, ne absque maturâ
 tentiam proferremus consideratio-
 obstitit: Vestro proinde jussui obse-
 entes & correspondentes honori,
 em nobis, nostrum expetentes de eo
 icium, desertis; Si secundum Anti-
 orem de re propositâ scribentium,
 eophrasti, Dioscoridis, Plinii, alio-
 ave autoritatem litem hanc diri-
 e voluerimus, qui de materiâ sæpi⁹
 visâ, sed ex aliorum saltem relatio-
 udicârunt, plurimis nos expositos
 difficultatib⁹ omninò arbitramur.
 mplo sit ipse Dioscorides, qui etsi
 gentissimus in medicamentis, quæ
 coram

coram vidit, indagandis extitit, satis ta-
 men est confusus & intricatus in pere-
 grinis, Amomo, Cinamomo, & infin-
 tis aliis, quæ brevitatis causâ non attin-
 gimus: Quòd si verò illi adhæserimus,
 qui insigni cum perspicuitate studiose
 que rem controversam pertractavi-
 Prospero Alpino, Excellentissimo æ
 sui Botanico, qui per novem annos Me-
 dicum Clarissimi Venetorum Consul-
 in Cairo egit, ubi Medicorum tam A-
 gyptiorum quàm Hebræorum auxili-
 plantam penitiùs indagare, modumque
 colligendi Opobalsamum, notasque ve-
 ri Carpobalsami & Xylobalsami add-
 scere potuit, quod in sui de seipso test-
 tur de plantis Ægypti tractatus capi-
 14. Et multò clarius in suo de Balsam-
 dialogo, quod cum Abdella Arabe
 Abdachim Hebræo Medicis in exam-
 vocat, in quo omnes propositi nego-
 difficultates tam clarè & perspicuè se-
 vit, ut veritatis amanti nullus ampli-
 superesse possit scrupulus. Posito hoc
 tanquam verissimo, quod affirmare
 Antiquis eorum fautores vix possunt
 quibus nec videre nec observare unquam
 hanc licuit plantam, aliorum tantum
 modò relatione contentis; Opobal-
 mu

num hoc Venetiis transmissum, antea nobis incognitum, præterquam excellentissimo Mario Schipano, Generali nostro Protomedico, Viro in re Medicâ Versatissimo, in domo Iesuitarum hujus urbis professâ visum, ubi ampulla eo repleta asservatur, exactè cum hoc nostro nobis communicato convenire constat. Neque id videatur Vobis absurdū; insignem enim ejus quantitatem Machæ & Medinæ Arabiæ felicis collegi certum est, unde, Seiriphus regionis hujus dominus Turcarum Imperatori, Cassæ Cauri, aliisque Principibus aliquot libras dono mittit, quas peregrinatio comitatus singulis secum annis aufert. Nec minùs verum est, magnam sedulitate istis in regionibus Balsami coliplantas: unde prædicto Seiriphano vectigal Opopalsami ad aliquot coronatorum millia ascendens persolitur.

Quod hujus liquoris conditiones attinget, saporem ejus amariuscule linamque modicè ferientem & adstringentem deprehendimus. Ejus infusa liquefacti guttulam aquæ tepidæ stillatam uno oculi ictu per universam aquæ superficiem diffusam, atque
telæ

telæ instar aranæ expassam, stylo inde
rursus in altum levatam colore coactâ
lacteo vidimus: Lanæ quoque injectam
ejus guttam adhærescere experti sumus.
maculam verò ad olei modum non di-
latari. Fortasse nobis objicietis colorem
transmissi liquoris melleum, cum Opo-
balsami candidus requiratur; quod et-
iam in eo tanta odoris fragrantia ab-
est. Antiquis maximoperè decantata non
percipiatur, nec lacti instillatus illud
coagulet. His quamvis ex asse satisfacere
rit dubiis Prosper Alpinus; id tamen
nos addimus, colorem ei lacteum & al-
bum tum inesse, quando ab ipsâ destil-
lat plantâ, qui succus collectus inditus-
que vasculis vitreis virescit, turbatur
deinde turbidusque aliquandiu per-
manet, postea fecem in fundo deponit
in colorem paulatim vergens aureum
qui inclinâte ejus in senium ætate me-
linus evadit, atque consistentiam Tere-
binthi acquirit. Eadem odori sufficit
responso, qui in initio acutus & suavif-
simus remittit deinceps & evanescit æ-
tatum ratione. Objectioni de lacte re-
spondet Alpinus, quòd ad perfectam e-
jus coagulationem attendere non de-
beamus, cùm hujus conditionis ratione
non

non habeant ipsi Medici Ægyptii. Poterimus autem hanc Opobalsami notam in primam ejus referre ætatem, cum eus adhuc viget acritas, odorisque vehementia, quæ sanguinem è naribus quorundam eliciat: tunc etenim multò validius caseosas lactis à sero separare poterit partes, & per consequens illud coagulare. Tandem, ut sententiam nostram liberius proferamus, nos, si liquoris ejus sufficiens adesset quantitas, lucentes eum in locum succedaneorum recepturos testamur. Illi, qui contrariæ addicti sunt sententiæ, quid liquor hic esse sit, explicare, adulteriumque atque imposturam illius detegere tenentur. Nil dicunt, qui Juniperum aut Terebinthum admistum statuunt; neque enim resinam, sed gummi producit Juniperus. Odorem Terebinthi aliquâ ex arte cû Alpino admittimus: neque tamen liquefactam Terebinthi resinam & aquæ immixtam descendere, iterumque ad aquæ superficiem ascendere, & ut transmissum à Vobis Opobalsamum, talem lacteam superius indigitatam efficiere concedimus.

De illo altero, quod sub nomine fessis Opobalsami misistis, judicium no-

strum differimus, donec, utrum hæc Romæ ab Opopobalsamo secreta, an autem separata Venetiis fuerit missa, indicaveritis. Hæc fuere, quæ pro responso proposita sublimi V. C. iudicio promptissime subijcere voluimus, omnem V. D. honorem deferentes. Neapoli Cal. Mart. 1640.

D. V. C.

Additissimi servi

Paulus Ciminus, Duumvir & }
ex octo

Petrus Pirus, Duumvir,

Andreas Nastarus, ex octo

Ioh. Thomas Cæsarius, ex octo

Vespasianus Iacobus, ex octo

Ioh. Baptista Beghinus, ex octo

Christophorus Longus, ex octo

Andreas Purpura, ex octo

Albertus Desius, ex octo

Collegii
Aromatario-
rum ioriorum
Neapolitanorum.

Literæ Romani Aromatario-
rum Collegii scriptæ ad Illustrissimum
& Excellentissimum Dn.

*Petrum Castellum, Professore
artis Medicæ primarium Messanæ.*

Latinitate donatæ.

Phar

Pharmacopœorum quidam pro vero Opobalsamo exposuit hic Romæ liquorem quēdam Venetiis sub eo transmissum nomine, cujus color turbidus, odor resinofus (Juniperum enim & Tebebinthum redolet) sapor parumper amarus, cum quadam adstrictione. Instillatus ille in aquam descendit, postea ascendit rursus, seseque diffundit. Quoniam verò notis sinceri ab Antiquis, Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Plinio, & Avicennâ, &c. adducti non correspondet; minùs verò omnib⁹ iis, quas pronit Prosper Alpinus, suavitati putredinis, lactis coagulationi, &c. Hinc nostrum Collegium tantæ rei certitudinem nosse desiderans, in quâ Antiqui & Moderni scriptores fuere parci, adulationis suspicionem semper fovētes, confidens Tuæ Integritati, Iudicioque Humanitati, cui non hæc saltem, verum etiam aliæ melioresque rationes cognite tuum expedit iudicium obnixè rogans, ut in publici commodi gratiã honoremque Collegii nostri, quid de hoc supposititio sentias Opobalsamo, idem exponere non dedigneris: quandoquidem dictus ille Pharmacopœus conceptum id quoque à Iohanne Ponâ

Aromatario Veronensi prætendit. Quæ omnia pro singulari favore insignique gratiâ excipiet officiis suis Tibi obviū, Romæ 22. Septemb. 1639.

I. E. T.

Devoti addictissimiq; servi

Collegium & Consules Aromatariorum Romæ.

Responsio.

Consules Collegii Aromatariorum Romani Clarissimi, Domini & Patroni Observandi.

Latinè versa.

QVo hæcten⁹ affectu veneratus fuerim Collegium Romanum Aromatariorum, mei labores servitiis ejus addicti, quos pro defensione illius in libro *de medicamentorum duratione* exantlavi, indicio esse poterunt: deinde & patrocinium quorundam Pharmacopœorum speciale in tractatu *de modo siccandi simplicia, de Electuario Rosato* susceptum; atque ulteriùs in honorem illorum, qui Romæ suam Theriacæ con-

conficiendæ locârunt operam, scripsi de
substituto Opobalsami. Neque hîc saltem
 substiti, sed publico Aromatariorum
 commodo meam sanxi *Pharmaceuticâ*;
 quin ipsas quoque in *Antidotarium Ro-*
manum annotationes cum adjuncto *me-*
moriali. Quamvis verò summam ha-
 stenus Vestram in me benevolentiam
 derivatam abundè senserim, gratissimū
 amen exinde redundantem, in tantâ
 honoris oblatione persentiscere mihi
 videor fructum, atque adè Vestro lu-
 pens pareo jussui uti justo, sic verè pru-
 denti. Quoniam verò mihi, ut in pu-
 blicæ utilitatis gratiam, Vestriq; Colle-
 gii honorem, quid de suppositio hoc
 entiam Opobalsamo, explicem, in-
 ungitis, illud in usum adhibuisse do-
 ctrinâ, prudentiâ, industriâ & simplici-
 am cognitione conspicuos, Ponam &
 Calceolarium, Pharmacopœos Veron-
 enses, compertum habeo. Plurimū
 verò admiror providam Vestram curam
 atque solertiam, quòd in re tanti mo-
 menti Vestro, quamvis exactissimo,
 multâque experienciâ confirmato fide-
 re non ausi sitis judicio, sed & meum a-
 micissimi Vestri consilium requiratis.
 Et certè, quis de tali, quem sincerum

Veteres obtinere vix poterant, si fidem verbis Theophrasti, Dioscoridis, Plinii, & Galeni habuerimus, non dubitet liquore? Illi siquidem, ut genuinum verumq; patrio suo efferi solo crederent Opopbalsamum, adduci non potuere, cum à multis seculis in Europâ non fuerit visum. Quibus itaque occultabatur in latebris, aut quibus latebat in vinculis, quo detinebatur somno? Iam verò nitidum, purum, sincerumque ad nos deferri vix fidem meretur. Nec ego credidissem (quod in meo etiamnum videre est Antidotario) nisi multiplici id ipsū experiētiā omnibusq; ejus notis probè examinatis nativo correspondens reperissem. Non potui proinde, quin acceperim id atque deprecārim pro Opopbalsamo vero, puro, recenti, legitimo, quod Vestro Collegio ita jubenti referre non dubitavi, ut omnem ipsi adidem scrupulum inque meā confirmem opinione, nobile nimirum Opopbalsamum singulari Dei providentiā ex Barbarorum manibus, ut in usum Romanorum cederet, esse elapsum. Ne autem Vos in Balsami examine ad plerorumque Excellentium Medicorum & Pharmacopœorum peritissimorum

exam-

exemplum deciperemini, maximè opta-
 tū. Dum enim id Veteres aquę infusum
lactescere inquirunt, non *lacteam fieri a-*
quam, sed ipsum Opobalsamum *lacte-*
ri perhibent: hinc frustra lacteum a-
 quę candorem expectabitis. Legatis,
 velim, quæstionem 24. quę Opobalsa-
 num aquę instillatum congelari ad la-
 ctis formam innuit, quod item atque
lactescere, cū illud aut frigiditate aquę
 condensetur, aut calore induretur. Quin
 ipse Plinius, *densatur*, ait, non, *densat*
aquam, minùs verò, *lactefacit*. Hinc
 Vester, stante hęc Veterum sententiã,
 quòd id ipsum lactis acquirat formam,
 non verò lacteam efficiat aquam, in-
 quitionis in tale, quod lactis colore im-
 buat aquam, labor irritus futurus. Actum
 insuper agetis, si eo ipso coaguli instar
 ac concrefcere volueritis. Dioscorides,
sincerus, inquit, *in aqua aut lacte celer-*
rimè liquatur, coloreque lactescit. p. p. *in*
lacte liquatur & colore lactescit. i. e. li-
 quefactum in lacte lactis colorem æmu-
 latur, non substantiam. Neque enim, ut
 in lacte colliquescat, perinde ut in a-
 quã, opus est; si saltem se coaguli for-
 mã coegerit, sufficit; alioquin si lac u-
 niversum condensatum volueritis, ut

insignem Opobalsami recentissimi, lac referentis, subacidumq; coagulo (quod nil aliud est, quàm lac in animalis ventriculo acescens) similem habentis saporem admisceatis necessum erit, hâc enim & nullâ aliâ coagulandi rationem habebit viâ. Tertium in macularum examine vix evitabitis errorem, si Opobalsamum panno confertim affundentes fortiter affricueritis, ut tota ejus penetret substantia, dum itaque cum aquâ illam eluere tentaveritis, labem Vestram in scriptis Veterum, Græcæ Latinæquæ linguæ prodetis ignorantiam. Observate, quæso, ea, quæ quæstione 21. proposui, & vim vocabuli *ἐπιταγείς* à Dioscoride allati ponderate. Interpretes vertunt *instillatus* & *guttatim*, non autem confertim infusus, & affricatus, verùm Ciambellotto leviter illapsus. Si vobis placeat modus Simeonis Sethi, instillate primò Opobalsamum in aquâ, hoc exemptum cymatili panno injicite, nec id ullam efficere maculam videbitis: aut maculatam laneam telam confertim aquæ immergite, tunc Balsamū sursum tendere conspicietis. Quid? quòd pluribus rem sollicitè indagans
ex-

experimentis, guttam ejus panno, Baracane dicto, coloris cinerei aspersi, turpem ille contraxit maculam, nigricantem, tenacem, resinofam, ablutioni non cedentem; quam bimestri etiam spacio præterlapso adveni induratam, eamque levi attritu in pulveres fatiscentem excussi. Hinc ut prudenter cautèq; hoc examinis genus instituatis, ne quemvis sine judicio imbuatis Balsamo pannum, ejusque dein labis notam aquam emaculare tentetis, suadeo: res enim nec possibilis, nec apud pueros fidem meretur. Nolite proinde inertes ad eam tantæque arguere stoliditatis Antiquiores, eosq; resinam quandam viscosissimam, quæ inflammam, sicut reliquæ resinæ, facile concipit, manui tenaciter adhærere, non verò panno, dixisse fingatis. Ecquis enim credet? Hæc fuere, quæ pro temporis occasione ad Vestras succinctè respondere constitui, brevi exactius Opobalsami oblaturus examen, quod meam circa id investigandum verumque obtinendum perspiciatis industriam, obviumque Vestris servitiis obsequium. Ut autem semper me jussui Vestro obtemperantem, promptum paratumque experiamini,

mini, omni enitar studio. Benè & feliciter valete. Messanæ 20. Octob. Anno 1639.

C. VV.

Addictissimus Servus

Petrus Castellus.

DE RECENTI BALSAMO

Pro

O R I E N T A L I

in urbe advecto

Disquisitio.

AUCTORE EVONIMO.

EXcellentiffi. D. D. Rogatus ego, Evonimus, ut pro veritate scriberem, quid sentiam de nuper approbato Balsamo naturali ex Oriente, uti scheda prædicabat in compositione Theriacæ Magn. D. Antonii Manfredi, visum est, ad excitandos in arte peritos & ad communem utilitatem, rem paucis tractare: Vt si per Collegium Medicorum hoc recenter advectum pro vero Balsamo recognoscatur, gratias agamus de tam utili & prædicato aromate. Sed per Collegium integrum, quando convocatum non fuerit ad hujus disquisitio-

tionem, adhuc probatum nequaquam affirmari potest. Sin minùs, hoc Balsamum non sit, fraus detegatur, ex approbatione vel rejectione qualitatum in isto traditarum, à Classicis Authoribus illius approbationis, à sensatis & peritis in recognoscendis similibus ejiciatur.

Ac primò velim, D. D. mei recognoscant Antidotarium Romanum, in quo naturâ deliberatione per tot secula statutum fuit, in Opobalsami succedaneo poni debere Balsamum Occidentale, de quo Garzias ab 'Orto, etsi longè diversas arbores ponat in Occidente, Pini altitudine, folio diverso à tradito à Dioscoride, Plinio, & Theophrasto, tamen pro excellentiam odoris & fragrantiam etiam Summi Pontifices in Indiæ regionibus, quod possit & in novâ Hispaniâ, ubi nascitur, & ubique terrarum in novo mundo in consecrando Chrismate adhiberi Bullæ existunt; sed, si credimus Pharmacopœo Siculo Messanensi, qui omnes nominat, qui ubique terrarum pro Balsamo naturali ex Oriente succedaneum ponunt oleum ex Nuce Moschata; Nostri Romani Antidotarii auctoritas major erit: nam dicit solummodò, vim habere Balsami veri Orientalis

talis oleum è Cariophyllis & è nuce Muscata. Quæ consuetudo, ne pretiosissima Theriacæ compositio mortalibus desit, ad hoc usque temporis semper ubique terrarum probata fuit; quod & Doctissimi Medici & periti Pharmacopolæ semper affirmârunt, scil. Balsami succum, lignum, semē verum hoc tempore, Orientale naturale non inveniri.

Sed rem cominùs discutiendam proponamus in tantâ rei distinguendæ & probandæ difficultate, cùm nemo sit Medicorum in Vrbe, ad cuius manus verum Balsamum Orientale devenerit. Quæstio igitur tota duabus propositionibus continetur. Prima: An sit verisimile, Balsamum Orientale hoc tempore dari. Secunda: An propositum Balsamum & ab aliquib⁹ approbatū pro Balsamo Orientali, sit verum Balsamum Orientale, de quo Plinius, Theophrastus, Dioscorides, Solinus, Strabo. &c. notas & qualitates tam distinctas descripsêre in suis voluminibus. Ac de primo capite, scil. an hoc tempore Balsamum Orientis dari & inveniri possit; habenda primùm videtur distinctio, nam Orientis regio quarta pars mundi est; sed hâc voce, Orientis, utimur ad distinctionem Occi-

Occidentis novi orbis reperti à Castilianis post Indias detectas, & amplius de illâ solum parte Orientis loquimur, ubi in Indæâ, Ægypto, nobilissimum & odoratissimum Balsamum nascebatur, cultum in hortis & gloriâ Salomonis, ob cultum templi. De quâ quæstione primum declarandum videtur, an verè fuerint Balsami horti in Iudæâ & in Ægypto, quo tempore & quodnam Balsamum ex illis regionibus; Secundò, an per mutationes Imperatorum, Provinciarum devastationes, excidia populorum, templi DEI in Hierosolymis desolationem, Titi Hierosolymæ depopulationem, horti illi, in quibus Balsami plantæ, devastati & deserti inveniantur. Quibus probatis verum Balsamum & genuinum, saltem tale, quale à Diosc. Theophr. Plin. describitur, & in qualitatibus probari non possit, concludendum videtur.

De primo capite, quod in Iudæâ & Ægypto fuerint horti Salomonis, in quibus Balsami plantæ colebantur, & à quibus nobilissimum Balsamum extrahabatur, clarum & indubitatum est primum, ex sacrâ paginâ; secundò Plinius, qui temporibus Vespasiani, hæc habet: *In*

excidio, à Tito, illius civitatis & viere Iudæi in eam arbusculam, sicut in vitam suam; contra defendere Romani, & dimicatum pro frutice est. Amplius, Roma visam plantam in Triumpho Pompeji, de victo Mithridate, & in Triumphis Vespasianorum adserit. Ac tandæ fidei testimonium Plinii est, ut fiscum Romanum hortos illos regios, unum XX. iugerum, alterum pauciorum restauratos, cultos, ex quibus fisci accessionem enumerat, tam de Opopobalsamo quotannis, quàm de viticularum vel arbuistorum amputatione ad DCCC. accessisse ex Xilobalsamo addat; & hoc solum satis ad probandum, in solo Iudææ solo nasci Balsamum, quod est accipiendum, optimum scilicet & perfectè cultum.

Dioscorides verò scribit; *Nascitur Balsamum in Iudæa & Ægypto.* Theophrastus: *Nascitur Balsamum in quadam valle Syria duobus in locis, uno iugerum XX. altero minori, quasi per verba Plinii loquatur, vel Plinius ab ipso.* Iustinus Historicus: *In Iudæa in valle Hierico nascitur Balsamum quodam in loco, ubi regale palatium & hortus Balsami reperitur.* Strabo l. 15. Geog: *Apud Sabaos Thus, Myrrha, Cinamomum, & in*

in illorum finibus Balsamum, de quo nato in finibus Sabæorum dicimus, non solum à Macrobio & Pausania, sed & à Diodoro Siculo in Bibliothecis affirmatum, apud Arabes, Nabatheos, in convalli quadam Balsamum, quod vocant, gigni, unde luculentum ipsis vectigal accedit, propterea, quòd nusquam in orbe terrarum hac stirps invenitur, quæ plurimùm quoq; ad Pharmaca usum Medicis præstat. Affirmatum id ex Iosepho Hist. l. Antiq. In advetu Regina Saba, sub nomine Esther in verbis Regina beneficio Balsamum in Iudæa propagatum, cum plantulas Balsami inter reliqua dona Salomoni vivas asportavit.

Ex quibus duo puncta colliguntur, fuisse tempore Salomonis in Iudæa tam cultos & optimi Balsami feraces hortos, ut de solâ Iudæa Plinius & Dioscorid. & Theophr. ob excellentiam de Balsamo prædicarent; cum sic de odore Plinius; omnibus odoribus præfertur; Dioscor. odoratissimum, suavissimum: Ita reliqui. Et hoc est indubitatum, vel fuerit id DEI voluntate, vel cicuratione & diligentissimo cultu, putatione, fossione, rastris, ablaqueatione; utrumq; puto, cum cicuratio & putatio & fossio ad

no-

nobilitatem succi & fructûs plurimùm valeant. Secundò, quòd plantæ in Iudæa & in Ægypto, prout videbimus infra, advenæ, non patriæ fuerint, cùm à Reginâ vivæ dono datæ Salomoni in Iudæâ viguerint, & in Ægypto, testimonio Matthioli, ob gloriam Soldanorum viguissent, & Bellonii attestazione ad paucas, numero 10. ad præsens vigeant in Machera, oppido propè Cairum. Et de hoc capite fatis.

De secundo verò capite, quòd per temporum, Imperatorum mutationes, cultorum negligentias, vastationes, excidia populorû, quæ erant in hortis regis, devastatæ & abolitæ amplius non vigeant, nec de illis sermo sit, sed perpetuum, ob Barbarorum imperium, silentium sit impositum, patet apertè. Nam in captivitate populi ab Antigono, templi excidio, & Regum illorum translatione ad Babylon nec templi cultus, nec hortorum Balsami fuit per multos annos mentio. Ab Esdrâ, templi DEI restauratore, admitto, quòd horti redditi & culti fuerint; sed à Titi quoque excidio, ob vestigal à Romano fisco redditi: quid dicemus per intervalla temporum à Tito per tot Imperatorum successio-

cessionem, de excursionibus finitimorum populorum, Adriani quoque post novam Hebræorum rebellionem exterminationem, usque ad gloriosam expeditionem Gottofredi Buleonis, Christianorum primi Regis Hierosolymæ, & Domini continuationes per annos LXXX. In quorū historiis Balsami succi, nec plantę minimum quid. Vnde indubitatum est, in regione Iudææ, ubi optimum describitur, extinctas plantas omnimodè, nec de hortis Salomonis habitam mentionem. Vnde his deficientibus, quid de Opobalsamo aut Xylō balsamo & fructu loquantur Authores, non habent. Sublato enim fundamento corruunt cætera; loquor de Balsamo Iudææ, de quo loquuntur Plin. Theophrastus, Dioscorides.

His præmissis satis demonstratur vanitas illorum, qui Balsamum Orientale radicant naturale, ex qualitatū recognitione non probatā, ut infra dicemus: manifestissimè arguuntur ex antiquā missione R. P. Franciscanorum de Observantiā, qui quolibet anno, cū mittantur ad cultum sancti sepulchri D. I. I. C. & perpetuò frequentissimè redeant, optimi informati etiam de minimis,

mis, ne verbum quidem de Balsamo dicunt, & tantum morati per illa loca & in valle Hietico, non observant nisi verbum Domini : *Ecce relinquetur domus vestra deserta*; prout deserta & sine cultu videntur illa loca. Nec Alepi in plateis, nec Hierosolymæ amplius, sicut Cinamomum & Balsamum aromatizans quid videtur odorem dedisse suavitatis; Ita testantur & ita loquuntur frequentes peregrinationes. Consules Venetorum, si de tam pretioso liquore ad hunc diem esset mentio, certiores nos fecissent, quando Venetiis Collegium Medicorum substituit pro Balsamo grana Juniperi: potest id accipi, ac si Balsamum verum non reperiatur, cum à navibus illorum cætera habeantur Pharmaca Orientis. Et hæc satis de primo capite, an dari possit Balsamum verum, naturale, ex partibus Iudææ, ut erat tempore Salomonis, & ex Iudæâ extractum, vel ex hortis in Iudæâ sitis.

De secundo verò capite, circa qualitatum recognitionem est in medium Galenus adducendus, 2. de Antid. c. 12. & 13. Is namque etiam suis temporibus quæ fuere Antonini, in componendâ Theriacâ diligentissimè tradit regulam

bipso observatam cognoscendi imposturas & falsitates Balsami etiam suo tempore frequentissimas, his verbis c. 2. *Licere unicuiq; discere, tum alias omnes notas gustui, & olfactui perceptas, quibus probatur, medicamentum certissime agnosci, & ab improbatis secernitur, & in quibus etiam oculis quoq; percepta suavitates, haud parum utilitatis adferant.* &c. Ita ut in odore, & gustu & viciis indagari debeant qualitates medicamentorum. & c. 13. certam affert regulam; *scilicet ad loca Iudæa peragrari, & destillantem Balsamum observari, cujus articulam ad ceterorum comparationem secum defero, ad imposturas & callidissimas artes, quibus etiam peritissimos fallunt.*

Quis est, D. D. mei, qui non dubitet ex his verbis Galeni de falsitate Balsami immo iure, cum non habeamus veram, ex cuius comparatione falsum agnoscat: sed videamus nunc, an quantibus traditis correspondeat ad præsens allatū, tanquam è cælo advectum.

De odoris suavitate & excellentiâ: bene observatum allatum, nullas agnoscit qualitates servatas: siquidem vix odor percipitur naso adnoto, quin potius

tius insuavitas, & Plinius ac reliqui superare omnes excellentias odorum prædicant suavissimum, & in longè distans efflare bonum odorem à parvâ illius quantitate; saporem autem subausterrum habere, & suave, leve, gratum percipi: quis ex gustu istas recognoscet qualitates? ad Iudices appello peritos, & sine livore proprio sensu vera edicentes, &c. Reliquas probationis conditiones non examino, quòd majori opus sit experientiâ & probatione. Primò, si lac coagulatur; secundò, si macula in pannis non relinquatur, sed odor; tertio, si non descendat, sed diffundatur in aquâ, & dilatetur in lac; quartò, si ferrum inunctum ipso excandescat per Simeonem Sethum, sic de reliquis de quibus postea indagatoribus curiosis & peritis in arte curam relinquo. Et hoc breviter dixisse volui de Opopobalsamo nuper ad-
 vecto, boni consulant, oro.

Appendix.

His jam determinatis non obstare affirmo, quæ prosper Alpinus de Balsamo tradidit in Dialogis, nostræ conclusioni, nō dari amplius Balsami plantam in Iudæâ, de quâ & ejus succo, li-
 gno.

no, fructu loquuntur Authores, Diosc.
Theoph. Plin. nobis non novum, sed
um probatum, nativam non advenam
lantam Balsami apud Arabes esse, &
lim fuisse, prout Summus Deus illis
egionibus concessit, juxta dictum Poë-
æ,

-- --- *nascuntur montibus orni &*
-- --- *ferunt sua Thura Sabai.*

sylvas & infinitas plantas observari à
eregrinantibus Mahometanis ad Me-
ham & Medinam: in Ægypto Belloni-
m observasse, & Simeonem Sethum,
plantas istas à Medinâ translatas & à
Mechâ. Addo testem Matthiolum, qui
ortos addit Balsami Babylonicos ob-
ultani magnificentiam, id totum con-
edo: Ergo Balsamum asportatum vel
Mechâ deductum est Balsamum verum
escriptum à Diosc. Plinio & Theophr.
ego conseq. & ratio est, quia à sylve-
rib. plantis Balsami non cultis, non
utatis, non rastris & udone custoditis,
sylvestre & agreste Balsamum elicitur,
on suavissimo odore, uti de illo prædi-
at Plinius, omnes suavitate odores
ræcellere; Ac eam ego sic existimo:
ifferentiam odoris facio inter fructus
grestis plantæ & cultæ, quam inter
Lam.

Lambruscam & Ciambrohem vocatam
 uvam, sponte in dumetis nascentem, ac
 eam, quam Amineam seu Moscatellum
 vocant hodie in vineis. Nonne Bello-
 nii narratio de septem aut decem plan-
 tis, quas ipse vidit, testimonio confir-
 matur, *quas folio raro, deciduo, non vi-
 ridante describit, quin potius succum non
 ferentem plantam, & ipse Alpinus, qua
 planta Balsami in arenosis nascitur, ea
 succum non fert; quid dicemus de sylvis
 incultis & nunquam cicuratis,*

Dubitatur primò, an Alpinus vide-
 rit unquam perpetuâ comâ plantam
 Balsami viridantem, cùm diversam in
 typo exprimat illam ab ejus narratione
 per os Abdellæ Hebræi Medici, de quo
 infra. Secundò, cur si Venetæ naves ab
 Alexandriâ in Italiam tantam referunt
 copiam Cinamomi, Thuis & Myrrhæ,
 aromatum in Arabia existentium ex
 Strabone, Diodoro, &c. cur Balsami &
 Opobalsami nec ligni, fructûsque, si
 sylvæ tam immensæ hujus pretiosi fru-
 cticis adsunt, non ferunt copiam? An
 quia dixerim, sylvestre Balsamum pau-
 cum & modici odoris refellitur, & in syl-
 vis non cultum tale sit; unde non reci-
 piatur. Prout recens advectum cum

Matthiolo non recipi pro vero & bono consulo, qui omne Balsamum adportatum sine conditionibus odoris & gustûs & reliquorum monet rejiciendum.

Alpinum dixi suspectum, qui plantas vivas non viderit, cum descriptioni plantæ traditæ Icones in suo libro non respondeant. Scribit enim in cap. de Balsamo 14. *habere folia rotunda similia* *uta*, quod Bellonius adfirmat, & *Terebintho, uni nervo adhaerentia, trina, quinta, septena, ut in Rosâ & Terebintho*, h. c. *entisco*. Icones duobus in locis expressæ demonstrant plantas non foliis rotundis, sed acuminatis, uti in vulgari Asmimo. Quare &c.

Recens hoc Balsamum probandum videtur censurâ diligenti, odore primùm, & sapore secundò, colore & consistentiâ tertio, si lac coaguletur ex his guttâ quartò, si macula in panno non resideat quintò, si dilatetur in aquâ bo colore sextò; & ex Simeone Seno, si ferrum excandescat in igne septimò, & ista satis pronunc boni cõsulant ergo, & me habeant excusatum pro veritate scribentem. Die 25. Sept. 1639.

Evonimus ita sentit

Et pro Evonimo

Leonhardus Gislennus.

Illustrissimo atq; Reverendissimo

Dn. Colliculæ,

S. P. N. Medico Eximio,

Romani Opobalsami facti-
tii & falsi

Pro

Collegio Aromatariorum Urbis

Contra

D. D. Antonium Manfredum

& Vicentium Panutium

Aromatarios

MEMORIALE.

Illustrissime & Reverendissime Do-
mine: Theriacam elapsis diebus in
Urbe compositam à duobus Aroma-
tariis cum puro & vero (ut credebant
Opobalsamo, esse ex officinis Medico-
rum ejiciendam, ne ad usum hominum
vendatur in eorum damnum & perni-
ciem, omninò statuendum decernen-
dumque est. Nam cum præensum Opo-
balsamum sit adulteratum, vel potiù
factitium & falsum, Theriaca ex eo cõ-
posi

osita non potest esse nisi inutilis, & no-
 ia eam assumentibus: quia in ejus cō-
 sitione unius medicamenti improbi-
 as reliqua omnia corumpit, ut præcla-
 e firmat divinus Galenus l. de Theria-
 a ad Pisonem, cap. 12. Quod præcipuè
 ebet intelligi de Opobalsamo, cum
 tud in dictâ compositione primatum
 tineat, ut optimè existimârunt doctif-
 mus omnium calculis Senertus, l. 4.
 e feb. c. 5. §. *Cæterum cum Medicorum.*
 Prosper Alpinus in Dialog. de Balsa-
 o, in epistola ad Senatores Divi Mar-

Falsitas istius prætensi Opobalsami
 t evidentissima, dum caret qualitati-
 us & conditionibus veri Opobalsami,
 e illius operetur effectus, Verùm, quia
 rectè Philosophantium sententiâ re-
 um est judex suimet & obliqui; nec
 fficit dicere verum, nisi etiam causa
 si assignetur: Idcirco non erit præter
 tionem, si primùm qualitates, condi-
 ones & effectus necessariò consequen-
 s substantiam veri Opobalsami, brevi-
 r describamus, ut hinc ratio falsitatis
 ætensi Opobalsami faciliùs possit assi-
 rari, & à quolibet vel parùm in re me-
 cã erudito evidentiùs intelligi.

C

Opo-

Opobalsami veri odorem omnibus suavibus odoribus præferri scripsit Plinius l. 12. c. 25. cui subscripsit Amatus Lusitanus l. 1. in Diosc. c. de Balsamo; & Theophrastus l. 9. de plantis c. 6. inquit: *Balsamus odorem infert eximium & copiosum aded, ut ex parvo spatium per longum odor valet permeare.* Prosper Alpinus in Dialogo de Balsamo c. 3. 4. & 5. ait: *Balsamum in quatuor atates dividitur, in primâ, qua quinque annis terminatur, odore redolet eximio, acutissimo, atque gratissimo olfactui atque usque aded valido, & acuto, ut aliquibus inter odorandum sanguis è naribus eruperit, vel capitis gravitas supervenerit: in medio tempore, in secunda scilicet & tertiâ atate, qua decem annis absolvitur, odor fit major, Thus ac Terebinthum, cum alio tamè suaviori odore gratissimo olfactui redolet. Demum in ultima atate senio confectum fit inodoratum, ubi c. 4. Plinium deceptum fuisse arbitratur, quod putaverit, optimi hujus succi lachrymam fricando percipi odoratam; siquidem Opobalsamum senio solummodo confectum inodoratum fieri statuit, ut tunc solum frictione dignosci queat.*

Præterea idem Alpinus dicto dialogo

go & dictis capitib. 3. 4. 5 scripsit, Opobalsamum juxta ejus ætates varias variari, & ipsum nedum quoad odorem, ut nuper dicebam, sed etiam quoad colorem, substantiam, perspicuitatem & levitatem. Nam Balsamum, ut ipse asserit, *in primâ ætate*, scil. in primo quinquennio, *continuò è stipite exceptum albo colore conspicitur, qui paucissimis diebus in viridem mutatur, cujus succi substantia turbida crassaq̃, ac oleo recenter ab olivis expresso valdè similis cernitur, & ore multâ ejus levitate in aquam stillatum non desidet, sed ex alto in eâ projectū parumper in ipsâ mergitur, ferèq̃ continuò assurgens supra totam aqua superficiem totum expanditur, eiq̃ miscetur, & citissimè ita in eâ dissolvitur, ut ab aquâ maximâ cum difficultate separatum discernatur, in quâ paulò post concrescit atq̃ coagulatur, coagulatumq̃ stylo totum ab aquâ eximitur, quod tunc colore lactescit, sive album, quale lac visitur.*

Peractò primo quinquennio Opobalsamum ex turbido & viridi colore in tenuissimum, aureum, fulgentissimum clarissimumq̃ colorem transit, quia purgatur à multâ humiditate excrementitiâ, quâ scatebat in infantia, & hinc fecem

in fundum vasis deponit, atque in isto statu consistentiæ ipsius ætate currente conservatur, quo tempore stillatum in aquam præ calore & levitate parùm mergitur, & continuò assurgens supra totam ejus superficiem expanditur, in eâque miscetur, & non in stellæ modũ, ut adulteratum supernatat. In ultimã ætate & senio confectum mellis colores, obscuriores tamen accipit, & calore ejus imminuto *crassum, qualiter Terebinthina fit, solitoq; tum odore eximio tum levitate deficit, & in aquam stillatum statim confidet, multâq; cum difficultate, & non nisi longo tempore supra aquam fertur, tardissimèq; in eâ dissolvitur.* Insuper Opobalsamum verum laneæ vesti instillatum maculas non relinquit, & projectum in lac statim illud coagulat, Avicenn. l. 2. tr. 2. c. 81. Hinc facillimè colligitur, præensum Opobalsamum esse factitium & falsum; nam cùm non habeat odorem Opobalsami veri, non illius colorem, non substantiam, nec operetur illius effectus, certè ignoro, ex quo capite, ex quâ causâ fuit habitum ac reputatum pro vero Opobalsamo.

Nam odor factitii istius Opobalsami est paucissimus, parùm gratus, & vix per-

percipitur, nisi naribus valdè approxi-
metur, & infert quendam odorem Iuni-
peri. *Odor verò Opobalsami veri est exi-*
mius, acutissimus, gratissimus olfactui,
ex parvo spatium per longum permeat,
Thus ac Terebinthum cum alio suaviori
odore redolens. Cùm itaque præensum
Opobalsamum odori Opobalsami, nec
quoad copiam, nec quoad qualitates,
& minùs quoad suavitatem correspon-
deat, utique statuendum est, istud longè
distare à vero Opobalsamo, cujus odor
maximè expetitur in antidoto Theria-
cæ, ad spiritus vitales recreandos & vin-
dicandos à fœtore putredinis humo-
rum.

Substantia istius Opobalsami est flui-
da, & habet colorem mellis obscurio-
rem, Ergò non est in primâ ætate O-
pobalsami veri, cùm non sit viridis, tu-
rida crassaque, ut oleum ab olivis re-
center expressum. Minùs dicendum est,
istud Opobalsamum esse in secundâ ter-
tiâque ætate, quia substantia istius esset
enuissima, aurea, fulgentissima & cla-
rissima. Pariter à quartâ ætate exclu-
dendum; nam licet habeat colorem
mellis obscuriorem; tamen substantia
illius est fluida, non crassa, ut Terebin-
thum,

thum & dato, sed non concessio, quòd esset Opopobalsamum verum in quartâ ætate; adhuc in compositione Theriacæ non esset admittendum, quia Opopobalsamum in istâ ætate non habet virtutem ex Avic. supra citato loco.

Amplius debet excludi ab Opopobalsamo vero, quoad effectus; nam instillatum in aquam defidet, licet assurgat, attamen non supra totam aquæ superficiem expanditur, & apparet manifestè separatum ab aquâ, nec cum eâ permixtum: Opopobalsamum verum in vigore existens, *ex alto instillatum in aquam parùm mergitur, continuòq; assurgens supra totam aquæ superficiem expanditur, eiq; miscetur, & citissimè ita in eâ dissolvitur, ut ab aquâ maximâ cum difficultate separatum secernatur.*

Sed quid pluribus? Opopobalsamum istud relinquit maculam in lanâ, nec lac statim coagulat: ergò ex nullo capite est balsamum, sed quid factitium & falsum, & cùm ignoretur ejus compositio, non debet admitti in compositione Theriacæ.

Nec facit, quòd istud Opopobalsamum fuerit approbatum ab aliquibus Medicis Collegii Urbis; quia isti fuerunt decepti

cepti à fide, & à prætensâ integritate dd.
Aromatariorum.

Quare &c.

Collegium Aromatariorum
Vrbis.

Illustrissimo & Reverendissimo

D. Collicolæ.

*Pro DD. Antonio Manfredo
& Vincentio Panutio Aro-
mataris*

Paulus Zacchias.

*Ex Hetrusco in Latinum trans-
positus literarum tenor)*

Quamquam Antonius Manfredus
& Vincentius Panutius Pharma-
copœi in componendâ Theriacâ
occupati, ad legum rigorem visitati fue-
runt à Protomedicò, ejusque Consilia-
riis; autoritateque eorum, aliorumq;
Collegii Medicorum legitimum verum-
que exposuerint Balsamum, ceu præci-
puum Theriacæ ingrediens; non tamen,
quo sub prætextu, aut quam propter ra-
tionem

tionem Pharmacopœorum quidam, invidi eorum æmuli, approbatione Superiorum, nullo habito respectu, neglectâ, sinistrum suum ausi fuerint proferre iudicium, constat. Obtulere siquidem literas quasdam Excellentissimi. Dn. memoriales, quibus Balsamum quoddam factitium, falsum adulteratumque à Protomedico Consiliariisque approbatum commentum sunt; ac si S. S. secundum eam, quâ universum gubernat mundum, providentiam non satis bene Inclytæ prospexerit Vrbi, hominesque præfecerit, medicamentorum à Pharmacopœis in hominum usum compositorum naturam non exactè aut sufficienter cognoscentes. Hinc cum istorum temeritas in præiudicium cedat, non dignitati saltem Gratosissimi Collegii (quod hucusque tacendo vindictam in aliud reservat tempus) derogans, dum audacter se evehere & superiores esse volunt in iudicandis & reprobandis iis, quæ Alumnum approbavit Collegiū, cum sibi ea, quæ illos minimè tangunt, arrogant: Sed & publicæ utilitati; penes quam insignem duorum istorum Pharmacopœorum diligentiam in legitimo adinveniendò Balsamò suspectam reddunt,

dunt, suam v. supinam negligentiam, quam in succedaneis, ne ulteriori labore majorique precio graventur, non abrogandis vario exornant fucò: ne deinde Manfredo & Panutii Theriaca, ut quæ multò est, suis efficacior atq; nobilior proclametur, omnem movent lapidem. Vnde necessarium esse duxi, ut importunis illorum mendaciis fraudibusque, tam in memorali Excellentissimo Viro exhibito, quàm in opinionis suæ patrocinio publicè edito manifestis, catur obviam, quò detectâ eorum malitiâ reprehensionis labe notati debitas luant pœnas, & deinceps majorem in investigandis veris medicamētis, succedaneis, quâ fieri potest, omissis, adhibeant diligentiam, aut verò à tantæ nobilitatis medicamentorum compositione planè abstineant. Quò enim non abivit eorum socordia? qui non saltem ipsi, sed & corrivales Cichorium à Petroselino vix distinguere ausint, Theriacæ tamen confectionem moliri non erubescunt, quam superioribus annis à Protomedicis reprobata planèque projectam vidimus; sicut fidem testimoniis confirmare possemus. Iam verò, cùm nondum videatur adactum fuisse hucusque

Collegium, ut eloquatur : evidens tamen hoc demonstrabit scriptum circumspectam Protomedici, Consiliarium, Medicorum Collegii quorundam, cæterorumq; Academiæ Professorum Balsami controversi approbationem, quam brevitatis rationem habentes ex Veterum & Modernorum selectissimo aliquo collatam Authore magis confirmabimus. Sit ex Antiquioribus, ad quem cæteri omnes se referunt, Dioscorides; ex Recentioribus Prospero Alpino, Vir, omnium consensu, Doctissimus, qui veri Balsami naturam penitus Vett. ipsis, cum legitimum præsens suis oculis colligi viderit Balsamum, indagando perscrutatus est.

Quod si igitur substantiam coloremque nostri Balsami perpendimus, unum alterumve notis à Prospero Alpino (Dioscorides enim duas has non ponit conditiones) adductis, secundæque ejus ætati adsignatis correspondere videbimus: *Substantiam siquidem illius, cum secundam attigit ætatem, cum quâdam perspicuitate tenuem esse refert* : id in nostro quoque cernere licet Balsamo; præter enim istam, quæ resinoso competit corpori, limpiditatem, claritatem
 quan-

quandam adjunctam habet aurei coloris, quo Opobalsamum secundi lustri tingitur.

Odorem illius Dioscorides validum requirit: qui cum melioris tantum Opobalsami insignia afferre videtur, notandum erit, recenti saltem hanc odoris vehementioris notam convenire. Optime enim cum novitate quadrat odoris fragrantia, qua, teste Alpino, post primam subinde remittit atatem, & Terebintho suavitate odoris nonnihil superior, aut, ut alibi, intra Thus & Terebinthum medium referens odorem. Et verè, quisquis de nostro Balsamo sanum tulerit iudicium, alii non æquiparabit odori, quàm ex Thure & Terebintho permisso. Hinc quamvis odor ille per se exactè satis deprehendi possit, magis tamen affricato manibus calidis Balsamo obvius erit periculum facienti.

In sapore Dioscorides Balsamo *acrimoniam* quidem, non autem adstrictiorem & mordacitatem modicam ademit. Quisquis verò hanc ipsam nostro denegaverit Balsamo conditionem, quid sapor sit, ignorabit. Adjungit Alpin⁹, *quod gustu subamarum, adstringens, & modice*

cè mordens percipiatur. Hoc ipsum in nostro manifestè apparet Balsamo.

Aliud præterea veri Balsami proponit signum Dioscorides, *leve id esse, diluicq; facile.* Hoc Balsamo primæ ætatis adscribendum censet Alpinus, *quâ facillimè in aquâ dissolvitur, & continuò assurgit, supra totam aqua superficiem se latè expandens, licet unica in aquâ projecta fuerit gutta, qua curiosius licet observata, non tamè ab aquâ maximâ sine difficultate visu secerni potest.* In quâ paulo post concrescit & coagulatur, coagulumq; stilo totum ab aquâ eximitur, quod tunc colore lactescit, sive album, quale lac, visitur: quod ipsum à Dioscoride quoque omninò confirmatur. Hęc omnia in Balsamo factitio, cum oleis, resinis, unguentis adulterato ad istam, quam hætenus duxim⁹, non observantur amussim. Neque enim in aquam ilapsum illicò ad superficiem remeat, superque illam se diffundit, sed orbiculorum formis expãditur; nec ita promptè liquatur, nec album acquirit colorem, ut post Dioscoridem Alpinus recenset.

Major verò oritur difficultas, circa duos alios Opobalsami genuini à Dioscoride notatos characteres, i. quòd pan-

panno illapsum nullam post se maculam relinquat, aut aliud, præter odorem, vestigium : 2. quòd lac coagulet. Dubitãdi de nostro datur occasio, cum vestibus adhæreat, nec lac perfectè coagulet. Standum hîc nobis est secundum alterutram conditionem à latere Alpini, qui utramvis hanc notam in vero, hujus abundantia fruebatur copiã, Balsamo perquisivit. *Sincerum*, inquit, *Oposalsamum panno quidem, at non olei modo adhæret, neq̃ aliquam maculam relinquit.* Et noster ille liquor, anne instillatus vesti lanæ, quamvis eidem adhærescat ad resinarum similitudinem, tamen, quale oleum, unctuositatem post se relinquit? Quantum ad lactis condensationem, *Lac non coagulat ita, ut coagulum facit, quinimò cum ipso coagulatur, ut seipsum in lacte coagulat.* Hoc si quidem in nostro palàm fit Balsamo, quòd secum quãdam lactis particulam in ipso coagulat lacte, quod cum ipso unitur. Quid? si dicamus, recentissimi tantum Balsamì proprium id esse, dum à primã adhuc fuerit ætate: *Tunc enim major ei inest acuties, ut illius odor sanguinem quoq̃, ex naribus proliciat, capitisq̃, dolorem efficiat:* Deficiente verò per

senium ejus vigore tantam ampliùs vehementiam non obtinet, remanente licet, quantum ad medicamenta opus fuerit, sufficienti ejus virtute.

Præter hæc, quæ adduximus, experimenta Simon Sethi aliud nobis monstrat: Ferro quippe injectum, igniq; admotum illicò evanescere. Quod cum in aliis quoque contingat liquoribus, non tanti habendum, quanti alterum illud ab aliis observatum; cum Balsami veri guttula ferro instilletur candenti, eam in modum unionis conglobari; diffuere verò ceu oleum, si pseudobalsamum, aut alia quædam injiciatur resina. Quod de nostro, qui rem experiri voluerit, nemo negabit.

Ex his omnibus, quàm absque omni ratione atq; fundamento, contra ipsam quoq; experientiam ejus scripti, æmulorum Zelo publicati author turpiter se dederit, luce clariùs patet; cum odorem in Balsamo nostro inficiatur, quem pro eo, quòd naso careat, omniq; destituitur judicio, qualis est, non habet; neq; verum illius colorem, substantiam, saporemque agnoscit, sed suo cuncta metitur modulo, Zoilorum stimulus invidiâ. Quid? quòd sedulam Inclyti
Me-

Medicorum Collegii experientiam, (neque enim examinâsse Balsamum, aut examinare eum potuisse crediderim) taxare non erubuerit. Sed hæc pro tempore in veri defensionē sufficiant, Favorabili Medicorum Collegio, quòd malum alienæ, spretâ eorum autoritate, committere subinde gestiant messi, Monitorum istorum proscriptionem committendo.

Illustrissimo & Reverendissimo

Dn. Collicolæ,

P. N. MEDICO EXIMIO

Rom. Opobals. veri defensio,

pro DD. Antonio Manfredi,
& Vincentio Panutio

Aromatariis

Balthasar Bonannus.

*Contra Collegium Aromatariorum
Vrbis.*

Utm Medicorum Doctissimorum diligentiam effectum sit, ut genuina ad Theriacam componendam simplicia omnia verè jam nota sint, effectus tamen non planè respondeat, unius

nus adhuc, & quidem præcipui medicamenti defectus ex classicorum Authorum sententiâ causa est, cur eos effectus non edat hodiè Theriaca, ad quos à Veteribus tantoperè celebrabatur, defectus nimirum Opopobalsami, quem oleum nucis Moschatæ, aliudve succedaneum supplere minimè potest. Verùm ex quo compertum est, copiosè Opopobalsamum in Arabiâ felici ac Ægypto provenire indeque tum ad alias regiones, tum etiam Venetias à mercatoribus asportari non defuerunt diligentes in plerisque Italiæ urbibus Pharmacopœi, qui ingenti labore & sumptibus illud sibi ad conficiendam Theriacam transmittendum curaverint, quod deinde à Collegiis Medicorum illarum Urbium, post accuratum examē, non sine amplissimo testimonio approbatum fuit, constatque ex eo Theriaca successu non carui & in pretio habetur. Illam verò, ut publicis testimoniis constat, fabricant sunt Veronæ, Iohannes Pona, & Franciscus Calceolarius, Aromatarii, ut edita à eis opera testantur, præstantissimi; Mantuæ, Antonius Bertiolus, Ducalis Pharmacopœus; Brixix, Bernardinus Cagnola; Neapoli, Ferrantes Imperatus, &

ucæ, Balthasar & Michaël Campi; Vetiis item Lutetiæq; Parisiorum aliisque in Urbibus simili modo paratam esse ab oculatis testibus accepi. eorum vestigia sequuti Manfredus & Vincentius Panutius, diligentissimi Albi Urbis Aromatarii, nulli labori aut sumptui parcentes Opobalsamum habendum curarunt, ut publicæ utilitatis gratiâ perfectam cum eo Theriacam conficerent, illudque à Protomedico, Consiliariis, aliisque Collegii Romani Medicis, inter quos fuerunt primarii Medicinæ Professores, approbatum fuit, inspectis in eo omnibus veri probique & sinceri Opobalsami notis, traditis à Diosc. & Prosp. Alp. qui Cayri sexennium Medicinam cum fecerit, Balsami eritissimus fuit.

Primò color illi luteus est, sive aureus, qualis Opobalsamo paululum ultra quinquennium ab Alpino tribuitur, Dialog. de Bals. c. 4. ubi hoc habet: *Opobalsamum continuè à stipite instillatum ac exceptum albo colore conspicitur, cui color paululo momèto in subviridem mutatur, qui post quinquennium aureus fit, ac demum senio confectum crassescens colorem mellis, obscuriorem tamè accipit.*

Se-

Secundò est tenue, ac nondum perfectè clarum, quemadmodum jam dictæ ætatis Opobalsamum ab Alpino describitur: *Opobalsamum*, inquit, *recenter eductum, per quinquennium turbidum manet, à quo tempore feces ad fundum deponere & clarescere incipit, per decenniumq; ferè ipsum clarissimum tenuissimumq; observatur. Postea senescens crassescit Terebinthina in modum, ac rursus turbidum evadit.*

Tertiò est validi odoris, Thuri ac Terebintho congeneris, cum majori tamen odoris suavitate, quod in fricando fit odoratius. Nam Alpinus loco cit. sic ait: *Odor in recentissimo Opobalsamo validissimus, in medio tempore odor fit suavior, Thus ac Terebinthum redolens, cum suaviori tamen fragrantia; senio deniq; confectum moderatum fit.*

Quartò ad acorem non vergit, sed gustu subamarum adstringens, & modicè mordens percipitur, juxta Dioscor. & Alpini sententiam.

Quintò leve est, facilèque diluitur; *in aquam enim instillatum non desidet, sed in eâ projectum parumper in ipsâ mergitur ferèq; continuò assurgens supra totam aquæ superficiem totum expanditur*
eique

quæ miscetur, & citissimè in eâ dissolvitur, ut ab aquâ maximâ cum difficultate paratum secernatur, in aquâ paulò post incrementum atque coagulatur, coagulatumque oleo totum ab aquâ eximitur, quod tunc colore lactescit, sive album, quale lac vitæ, quæ quidem veri ac recentis Opopalsami notæ sunt secundum Diosc. l. 1. c. 18. Alpinum Dial. de Bals. c. 3. & 5. verò antiquum esset, ut Adversarii volunt, segnius propter crassitiem ad motum esset, ac difficilius in aquâ vel lacte quæretur.

Sextò lac coagulat, etsi (ut Alpino placet & dicitur Dialog. de Bals. c. 5.) non ita, ut coagulum facit, quia lac non perfectè coagulat, quinimò cum ipso coagulatur. Siquidem ad lac perfectè coagulandum, coagulū necessariò misceri cum eo debet: & Opobalsamum resina cum sit, rebus aquosis permisceri nequit, sed ab iis superficiem petens statim separatur. Illam igitur tantummodo, quam tangit, lactis partem coagulare valet, cum actio ad distans non pertinet.

Sincerum quoque hoc Opobalsamum esse, ex signis ab Authoribus allatis cognoscitur; ac primò ipsum oleo vitiatum

tum non esse constat, cùm lentore præditum sit; resinarum autem tenacitas oleo obligatur: præterea aquæ instillatum, supra ejus superficiem instar olei orbiculatim non diffunditur, nec oleosum quidquam in aquâ relinquit: item in veste maculas non facit, ut Plinius de sincero Opobalsamo asserit l. 12. c. 25. Demum in ferrum candens instillatum non liquefcit, expanditurque olei modo, sed in orbem concretum paulatim comburitur.

Sed neque unguentis adulteratum est, quoniam parvi temporis spatio in fundo vasis unguenta sidere necesse est, neque cerâ, cùm clarum sit; neq; melle vitiatum esse potest, cùm saporem dulcem non habeat.

Quòd Adversarii objiciunt, Balsami plantam in Syriâ, ubi ex Theophrasto & Plinio, tantùm nascebatur, jam defuisse, id apud Philosophos & Theologos certum & exploratum est, rerum species perpetuas esse, & alicubi semper comperiri; singula verò specierum individua interitui esse obnoxia. Præterea nò solum in Syriâ, sed etiam in Ægypto Balsamum fuisse, Diosc. & Galenus referunt, ac patrium illi solum non esse, nisi

in Arabiam felicem, inter Veteres tenentur Diodorus Siculus hist. l. 2. n. 48. circa finem. Strabo Geograph. l. 16. Iohannes de antiq. Iud. l. 8. c. 16. & Pausanias in Boëticâ : Ex Neotericis verò Petrus Bellonius, l. 2. c. 39. suarum itinerariarum observat : Andreas Chioccius in Musæi Franc. Calceolarii descriptione, c. de Opobals. Michaël Döringus de Opobals. Ioan. Pona similiter de Bals. ac præter alios multos Casparus Clusius in materia Medicâ versatissimus, exoticorum lib. 10. c. 9. in annotatione ad Monardem de Bals. p. 304. sic scribit : *Arabia felix, quæ sola Balsamiferas sponte nascentes ab omni ævo profert, ac etiam profert, & legitimum Balsamum præbet ; aliud quidem Ægyptus in quodam Cayro vicino, quem Matha appellat, & nunc etiam Opobalsamifrutices alit ; sed & ex Arabiâ semper profert, quemadmodum olim Iudæa habuit :* præter hos Balsamum non solum se vidisse, sed & habuisse affirmant Brasavon exam. simpl. pag. mihi 396. Busbequius legat. Turc. ep. 4. propè finem, Nicodemus Christoph. Razivil. in suâ Hierosol. Geogr. p. 177. ac ut alios omittam, Scarter exerc. 157. s. i. qui Cardanum Balsamum

famum defuisse & in parvo esse preti
ajentem vanitatis coarguit.

Dicunt præterea, sincerum Opoba
samum jam à tempore Galeni paucum
fuisse³, sed ut plurimum adulteratum
ac propterea, ut sincerum à factitio d
gnosceret, in Syriam ipsum navigasse.
Multa hîc volens prætermitto, illud so
lummodò dicam, quod Anastasius Bi
bliothecarius refert in vitâ S. Sylvestri
scilicet *Ecclesiam S. Petri ex fundis sibi
in Oriente à Constantino donatis in rea
ditus habuisse Balsami libras CXXV. Ec
clesiam v. S. Pauli lib. L.* Ex eo, quò
Opobalsamum omni ævo plerumqu
mixtum fuerit, non rectè arguitur eju
penuria; siquidem quàm maximè odo
ris gratiâ usui erat, uti de Moscho ho
diè evenit, quod tamen in copia repe
riatur, ut plurimum tamen adulteratum
est, ita, ut vix à myropolis sive unguen
tariis sincerum cognoscatur: & ex ipse
Galeno colligitur, illius etiam ætat
multum Opobalsami extitisse, cum i
non rarè Opobalsamum in suis medi
camentis adponat, & quandoque un
cias sex, ut in lib. de Comp. Med. pe
genera c. 13. Secundò verò de Compos
Med. s. l. c. 2. fortia medicamenta pe
Opo

Opopobalsamum dissolvit, ut mitigentur:
 i. de Antid. c. 5. inquit; propterea ta-
 s antidotos Roma conficiunt non solum
 timi quisq; Medici, sed etiam unguen-
 rii, qui tamen si omnes in earum compo-
 sitione nunc plus, nunc minus impingant,
 s tamen usui non inutiles conficiunt.
 uo tempore Antonius imperabat,
 heriaca à multis divitibus paraba-
 ur.

Quòd denique asserunt, Opopobalsami
 lorem esse suavissimum, cum à Doctis-
 no Cornelio à Lapide in suis ad Eccle-
 sticum commentariis s. 2. diluatur,
 is verba afferam. *Balsami, inquit,
 or virtutem habet masculã & fortem,
 ocirca Balsamum velut virile & gene-
 rum, reliquisq; unguentis præcellens vi-
 adhibere solebant, cum fœminis dare-
 r Amomum Assyrium, aliaq; id genus
 guenta, juxta illud Martialis:*

*Balsama me capiunt, hæc sunt unguen-
 ta virorum,
 Delitias Nini vos redoletè nurûs.*

Raptim hæc pauca.

Quare &c.

BALDI

BALDI BALDI, Medic
Romani,

*OPOBALSAMUM
ORIENTALIS,*

In conficiendâ Theriacâ Ro
mæ adhibiti,

PROPUGNATIO.

Coram

Illustrissimo & Reverendissimo

Dn. Thadæo Collicolæ, S. m.

D. N. Medico intimo, &

Perillustri & Excellentissimo

D. Joan. Jacobo Vbaldino

Deputatis.

PRÆSTANTISSIMI DD. Cùm æ
state jam præteritâ D. Antoniu
Manfredus in Vrbe Aromatarius
conquisitis magnâ sedulitate iis medi
camentis, quæ ad componendam præ
tiosam Theriacæ antidorum requirun
tur, ea, ut moris est, publico exposuisse
conspectui, & inter reliqua liquorem
quen

quendam cum inscriptione Opopobalsami Orientalis & veri, petiit à D. Protomedico, & duobus ejus Consiliariis, DD. Paulo Zacchia, & Bernardino Messorio, necnon quatuor aliis ex Medicis Romani Collegii, videlicet DD. Alexandro Menghino, Balthasare Bonanno, Ioanne Manelpho, & me Baldo Baldo, ut approbarentur talia medicamenta, si probatione digna visa fuerint, & licentia facultatis ex illis Theriacam cōficiendi sibi impertiretur. Quare singula nos medicamenta considerantes, & potissimum succum illum Opopobalsamum nuncupatum, Venetiis hūc advectum, in quoque illa omnia, quæ ad ipsum cognoscendum cū à Dioscoride, tūm præsertim à Prospero Alpino tradita sunt, accuratè examinantes, non reliqua modo, sed Opopobalsamum illud tanquam verum approbavimus, & facultatem cōficiendi cum illo Theriacam Mannedo prædicto impertiti sumus, ut etiam à D. Vincentio Panutio, pariter Anatario, qui post aliquot dies ejusdem liquoris unc. iss. pro una dosi in apparatu suæ Theriacæ ostendit, & ut Mannedus licentiam illum adhibendi desideravit, petiit, & obtinuit. Verum id

conspicientes alii Urbis Aromatarii, &
 ægrè ferentes, Sanctissimo Domino No-
 stro VRBANO VIII. Pont. Opt. Max.
 humillimè exposuerunt, talem succum
 minimè esse verum Opopobalsamum, sed
 quid factitium & falsum, proindeque
 petierunt, ut Theriaca cum illo cōfecta,
 velut inutilis & fortasse perniciofa pro-
 jiceretur. Quæ autem est Sanctitatis suæ
 ingens benignitas, querelam audiens,
 DD. Vestris Excellentissimis mandavit,
 ut rem hanc sedulò recognoscerent, &
 quid videretur, enunciarent ; Vnde
 tum quia adversus nostram approba-
 tionem & Theriacam jam compositam
 nonnullæ Medicorum quorundam, quæ
 Aromatariis favent, circumferuntur
 consultationes, tum quia nō paucis pri-
 mæ fronte visi sumus inconsultò ac ni-
 mis facilè succum à multis seculis non
 visum comprobâsse, idcirco, ut primi
 satisfiat, & secundi conspiciant atque
 intelligant, non temerè nos atque in-
 consideratè in hac re progressos fuisse
 hæc pauca DD. meis significare consti-
 tui, longiores discursus, & majori do-
 ctinâ plenos, felicioribus famosisque
 meorum Collegarum calamis relin-
 quens.

Igitur ut primùm visus fuit liquor ille verus Balsami succus, sic indies magis magisque ex repètitis experimentis videtui talis existimandus. Licet enim fortassè non sit per incisionem Balsamiferæ Arboris, sed per decoctionem ligni frondiumque ejusdem plantæ factus, fuit tamen & est verum ac sincerum Oobalsamum, nequaquam autem factitium & falsum, ut Adversarii opponunt.

Quòd autem non videatur esse ex ejus succi genere, quod ex vulnerato Balsami cortice promanat, ex hac Aurelii Gislenii Busbequii, olim Imp. Ferdinandi & Maximiliani apud Tuicam Sommannum Oratoris, narratione conspicitur: sic enim scribit nobilis hic Auctor epistola 4. de Rebus Turcic. pag. 359.

Cum Constantinopoli essem, donavit me Sally Bassa veste sanè quàm eleganti auro intextâ, & plenâ pixide præstantissima Theriaca Alexandrina; postremò adjecit vasculum vitreum plenum Balsami, sed non sine verborum honore: Cætera, quæ mihi donâisset, non se magni ducere, quòd recuniâ comparari possent, hoc esse munus rarum, quo Dominus suus nullum majus amico aut confæderato Principi donare

posset. Se aliquot annos Ægypto præfuisse, & sibi datam esse ejus habendi facultatem. Duplex ejus fruticis succi genus: unum, quod ex oleo decoctorum foliorum cogitur, quod nigrum est & vile: alterum flavum, quod ex vulnere incisi corticis stillat, quod est genuinum, quo tùm ab eo donatus. Hæc Busbequius: ex quibus deduci potest, liquorem illum nobilissimum è Balsamo emanantem, hoc præsertim tempore, non facillè ad nostras regiones posse advehi, ac proinde non sine fundamento me dubitasse, an Opopobalsamum, de quo est controversia, sit per incisionem collectum, & eò vel maximè, quòd in illo omnia ad amissim non observantur, quæ de perfectò Opopobalsamo ab Antiquis fuere promulgata.

Quòd verò ex alio possit esse genere, inde persuadetur, quòd isti succi per decoctionem elicitum tanta non est apud Ægyptios penuria, ut jam dicti, sed in magnâ copiâ illuc ex Arabiâ defertur, ut Ioannes Veslingius, nunc Anatomicus Primarius, & Botanicus in Patavino Gymnasio, qui dudum regiones illas perlustravit, in suis observationibus, & notis ad Prosperum Alpinum de plantis

tis Ægyptiis, his refert verbis : *Non ta-*
men existimandum est, quòd Memphim
ex Arabiâ lagenulis utribusq; plenis ad-
vehitur Balsamum, quantumvis odoris
sua vitate gratum sit, sincerioris concre-
tionis lachrymam esse. Minimum equi-
dem ejus ex plagâ corticis destillat; maxi-
ma pars ligni frondiumque decoctione
conflatur. Cùm ergo maxima istius ad-
 it copia, nulli mirum videri debet, si
 Venetias portio aliqua transmissa est, &
 inde etiam ad Urbem. Quòd si præte-
 ritis temporibus hoc factum non est, aut
 infrequenter valdè, in causâ fuit non
 solum Aromatariorum penè omnium
 forsitan negligentia, ne dicam avaritiam;
 sed quam relictâ perquisitione Opobal-
 sami, utpotè multi pretii, contenti sunt
 succedaneis apprimè vilioribus; sed, ut
 Evangelista Quantramius lib. de Ther.
 & Mithr. ait, quia Medici nimium ad-
 dicti probationibus veri Opobalsami à
 Dioscoride & Plinio propositis, illasq;
 non exactè recognoscentes in hoc liquo-
 re, qui ex Ægypto in Italiam missus est,
 eum reprobârunt ac rejecerunt, & ad
 nos Dominos remiserunt.

Verùmenimverò quantumvis proba-
 bile sit, quod hucusque enunciavi de

hoc nostro Opobalsamo existimando per decoctionē elaborato; nō propterea tamen id ita affirmatum velim, ut non possit etiam dici per incisionem corticis illud emanasse, cū id nihil vetet pronunciare, imō validissimæ conjecturæ persuadeant affirmare; stante maximè Prosperi Alpini de hac materiâ attestatione & doctrinâ, cui inter reliquos subscribit doctus Vir Michaël Döringius, libro de Opobalsamo Syriaco, Peruano, & Tolutano. Siquidem Alpinus, qui fuit oculatus testis in Orientali plagâ hujusce lachrymæ, dum varias illius ætates describit, *& in primâ, quæ per quinquennium durat, colore dicat esse subviridem, ac substantiâ turbidum, instillatumque in aquam non desidere, sed continuò assurgere, & supra totam aquæ superficiem expandi, ibiq; albescere, & stylo totum eximi*, nostrum utique videtur comprobare Opobalsamum tanquam verum, quippe quòd hæc omnia perbellè repræsentat. Quòd si velimus etiam dicere, non in primâ ætate aut inter primam & secundam, ut ego puto, sed in ultimâ consistere, ut exercitissimus quidam Pharmacopœus Gallus me præfente & instante asseruit, non
pro-

propterea ablegandum est ut inutile, à Theriacæ compositione, quando non omninò senio confectum existit, ut odor & reliqui characteres demonstrant; proindeque virtute non caret, nisi forsàn tali ac tantâ; quali & quantâ recens è frutice promanans donatum est. Nec cum Avic. scribit, vetus Opobalsamum non habere virtutem, intelligit de quocunque statu ultimæ ætatis, sed de postremo tantùm, ut ex ejus loquendi modo comparativè factò colligitur; sic enim ait. *Et quod ex eo melius est, est recens, vetus autem non habet virtutem.* Ex quo (ut obiter dicam) deduco, non undequaque forsàn benè se gessisse Medicos Patavinos, cùm anno 1626. in apparatu Theriacæ, ab Angelo Bolzettâ Pharmacopolâ illius Urbis exposito, Carpobalsamum, id est, semen Balsami, Xilobalsamum, id est, lignum, & Opobalsamum, id est, succum Balsami, tamquam vera & legitima approbantes, ea tamen ut antiqua à tali compositione abdicârunt; quod sanè præstandum nō erat, nec præstitissent Viri illi celebres, nisi ex nimia vetustate talium medicamentorum vires penitus evanuerint. Id quod de nostro Opobalsamo dicendum

minimè est, cùm in eo tam consistentia & color, quàm sapor & odor, qualitatum virtutumque Balsamicarum præsentiam manifestent. Est enim succus iste, velut Gal. 2. de comp. medic. sec. loca cap. 1. desiderat, *consistentia mediocris*; ut Alpinus vult, *coloris ex viridi ad aureum tendentis*; ut Dioscorides ait, *lævis, dilui facilis, adstringens, modicè mordens gustu, non ad acorem vergens, & validi odoris*; & ut scribit Plinius, *non subacidus & odore austerus*.

Quare cùm sive per decoctionem, sive per incisionem sit factus, qualitates habeat veri Opobalsami, non est ut falsitius & falsus reputandus.

Verùm, quia ex adverso pluribus instant modis & argumentis, occurrendum illis omninò est. Primò igitur insurgunt nonnulli affirmantes, non reperiri Xilobalsamum, id est, lignum, ex quo emanat & fit succus prædictus, ac proinde nec talem succum. Deinde ajunt, præensum Opobalsamum non habere illum suavem odorem, quem describunt Plinius, & alii quamplurimi auctores. Tertiò asserunt, fœdare pannum, contra ac faciat verum Opobalsamum, quod maculam non relinquit.

Quar-

Quartò dicunt, non coagulare statim
 ac, ut volunt Plin. & Avic. Quintò af-
 firmant, illud aquã concretum pessum-
 re & ad ima fidere, & postea dissipatum
 supernatare, ut adulteratum facit, Dio-
 scoride auctore. Et sextò demum con-
 tra meas positiones dubitare sic pos-
 sunt, quandoquidem si tam exigua est
 Opobalsami per incisionem promanan-
 tis quantitas, ut Busbequium & Ves-
 ingium scribere jam dixi, quã ratione
 poterit hoc nostrum, quod ad uncias
 xvij. accedit, in tali genere constitui?
 Ac præterea si est per decoctionem el-
 aboratum, quomodo non erit adultera-
 tum & falsum pronuntiandum?

Sed ad primam oppositionem primò
 respondetur, non solum cum Scaligero,
 qui exercit. 257. hæc habet verba ad-
 versus Cardanum hoc idem sentientem.
*Balsamum desisse ais: Item ais parvo
 esse in pretio: Quorum utrumq; vanum
 est. Nam & apud Maximilianum Cæsa-
 rem multum & nonnihil apud Patrem
 meum vidimus, nec parum apud Caro-
 lum Saubaudia Ducem &c.* Sed cum
 Marco Oddo Patavino, qui consentien-
 te universo Medicorum talis Urbis Col-
 legio lib. 2. de Ther. & Mithrid. comp.

cap. 2. ait, Monardem Hispanum, ut liquorem quemdam ex India laudibus afferret, Balsami arbores prorsus desisse affirmatē sibi naturalis Philosophia prorsus ignarum esse videri, qua ubique apud suos auctores testatur, rerum species esse sempiternas. Id quod possumus etiam nos contra istos oppositores enunciare. Respondetur tamen secundò cum auctoribus fide dignis, qui testes de visu hos redarguunt, ut Busbequius, Radzivillius, Bellonius, Alpinus, & Veslingius. Busbequius enim jam citatus, & doctissimus Veslingius, qui ultra quinquennium in Ægypto rara hæc medicamenta observandi gratia moratus est, & Arabes vidit (ut ejus verbis utar) *ramorum, fructuum, & odorati illius succi copiam satis amplam in Ægyptum deferre*, Balsami existentiam attestantur. Vidit necnon hoc idem Prosper Alpinus, Veslingii in Patavino Gymnasio Prædecessor, & ante istos Viri clarissimi jam dicti, Illustrissimus Princeps Nicolaus Christophorus Radzivillius Polonus, & Petrus Bellonius Gallus Cenomanus: Quorum iste, qui diligentissimè regiones illas perlustravit, lib. 2. suar. observat, cap. 36. Balsamum longâ accuratâque

ratione tamquam à se visum, degustatum & omnino perpensum describit. Ille verò in suâ Hierosolymitanâ peregrinatione editâ Antverpiæ anno 1614. Balsami existentiam his verbis ostendit: *Arbor hac (scilicet ficus Pharaonis) sita est in horto, in quo Balsamum proveniebat, cujus etiam extant plantula duos circiter cubitos alta, sed exaruerunt omnes. Nam Assan Bassa, prædecessor Imbraimi, qui meo tempore provinciam administrabat, Æthiopem quendam, qui curam Balsami habebat, quòd magnam pecuniæ vim collegerat, præfocari jussit: quo factũ est, ut nullo, qui Arborum hujusmodi curam gerere nosset, reperto, penitus deperirent. In felici tamen Arabiâ, Imperatore Solimanno procurãte, Balsamum in copiâ provenit, quod etiam Mechâ per Caravanam advehitur, ejus mecum bonam quantitatem adveni. Præterea unde habent Adversarii, quòd plantæ istæ, quas Arabiæ & Sabææ datum est gignere, ut ait Strabo lib. 16. & Ægypto ac Iudææ possidere, ut vult Plinius, quæque, ut Galenus noster affirmat cap. 4. lib. primi de Antidotis, in multis Palæstinæ prædiis colebantur, & ex illis Opobalsamum colligebatur; & quæ insuper*

posterioribus seculis adeò propè Babyloniam fertiles erant, ut tantam succi copiam gignerent; quæ etiam pro lampade ante aram Principis Apostolorum in totum annum conservanda sufficeret, ut scribit Petrus Damianus in epist. ad Cadaolum, & Cæsar Baronius. II. Annal. 1061. refertque R. P. Io. Severanus Congregationis Oratorii, libro de memoriis Sacris septem Ecclesiarum, pag. 123. Vnde, inquam, habent, quòd perierint, vel adeò imminutæ fuerint, ut exiguam modò, vel nullam Opobalsami quantitatem producant? Potuerunt equidè agrestiores reddi, ut tales quoq; redditi sunt populi illi ob tyrannicum Turcarum Imperium, proindeque non ita perfectum ac laudabilem succum progignere, quemadmodum forsàn ob melior in culturam antiquitus faciebant, sed absolutè deficere, ac perire in nativo præsertim solo, ut Arabia est, (non Iudæa, & Matareæenses horti) nequaquam.

Ad secundam oppositionem respondetur, verum quidem esse, Plinium loco citato Opobalsamo attribuere suavitatem eximiam, adeò, ut (quod ego adjungo) Pausanias *odore præ cateris unguen-*

quentis jucundissimum dicat, sed non ita
 affirmare Dioscoridem, & ex Galeno,
 & Avic. aliisque præclarioribus Medi-
 cis, imò ex ipsomet Plinio deduci. Nam
 Dioscorides ait, *esse validi odoris*, hoc
 est, acuti, non suavis, & Gal. qui 6. de
 simpl. med. fac. pag. 44. Balsamum
 tantummodo vocavit *odoratum*, & lib.
 de Antid. cap. 13. *sic posse*, ait, *Opo-
 balsamum adulterari, ut nullatenus, vel
 non exactè possit sincerum ab adulterato
 discerni*; talisq; adulteratio, ut Dioscor.
 Plinius & Avic. docent, *fiat per admi-
 sionem Terebinthi, Cyperi, Mirthi, Len-
 tisci, balani unguento, item susino, meto-
 io, resinâ, Galbano, melle, aut Cypriâ
 cerâ, vel oleo de Pino, & oleo de Mastice,
 & cerâ dissolutis in oleo Ligustri*; quis
 non videt, Opobalsamum non consti-
 tuere tam suavis odoris, ut vulgò puta-
 tur? cum tam eximia suavitas, vel quid
 simile non possit ex admistione prædi-
 ctarum rerum confurgere. Vel eigrò suc-
 cus iste non debet esse tam odoratus, ut
 volunt Pausanias & Plinius, qui illum
 portasse nunquam admoventur narib⁹,
 vel Dioscorides. Avic. imò Plinius ipse
 a describendâ adulterationis materiâ
 aberrant: Et profectò, dum antiqui il-

lius odorem celebrant, loqui verifimile est in comparatione ad res odoriferas sui temporis, in quo non aderant Moschum, Ambra, Zibetum, Belzoinum; sed Spicanardi, Myrrha, Cinnamomum, & huiusmodi; quibus licet tribuatur suavitas odoris, illa tamen exigua est, & minima, respectu Moschi & Ambrae, aliarumque nostratium rerum bene olentium. Melius igitur qualitatem hanc in Opopobalsamo delineavit Dioscorides, cum scripsit, *debere esse validi odoris.* & ante ipsum Sacrae Paginae *aromatizans* vocantes, & *Myrrha* (attributa suavitate) *odorem solummodo dare* affirmantes.

Ad tertium argumentum respondet Alpinus in Dialogo de Balsamo, & Quatramius loco citato de Ther. & Mithrid. non debere sine macula omnino remanere pannum, sed eam non dilatari ac crescere, ut facit, quae ab adulterato provenit, ratione nempe olei, aut rei unctuosae, quae talem ingreditur adulterationem & mixturem. Cum ergo, quae de hoc signo ab Alpino dicuntur, in nostro Opopobalsamo egregie observentur, invalidum manet argumentum propositum.

Ad quartum idem respondet Alpinus, lac

ac quidem coagulare, non tamen eâ
 energiâ & efficaciâ, quâ coagulûm.
 Nam revera controversum Opobalsa-
 num lac non perfectè coagulat, sed cum
 ipso potius coagulatur & spissatur, ut
 Alpinus vult. Nec mirum (ut addo)
 quia cum discussoriâ sit substantiâ &
 non nihil calentis, ut ait Gal. 2. de comp.
 med. sec. loc. cap. 1. magnam non vi-
 detur posse in lacte progignere coagula-
 tionem, sed mediocrem & moderatam,
 ut mediocris est & moderata ejus adstri-
 ctiora vis. Ex quod infero, quòd si velim⁹
 strictè hoc signum considerare, ut etiam
 antecedens de maculâ, quibus tantum
 tribuit Plinius, nullum utique unquam
 declarare poterimus genuinum & ve-
 rum Opobalsamum. Id quod expertus
 fuit Busbequius in suo illo suprâ enar-
 rato Balsamo, sibi ab Hally Bassa tanto
 um verborû honore dono dato, quod
 tamen Medici Cæsarei ausi sunt in du-
 bium revocare, quia, ut ille ait, non ex
 noto notis, quas requirit Plinius, respon-
 dere visum sit, & nihilominus, ut epist.
 citatâ pag. 294. subjungit. Hoc quidem
 certò certius scio, è fruticibus illis, qui in
 portis Mataraensibus Cayro propinquis
 voluntur, profluxisse. Cujus effectus, seu

potius defectus ea videtur posse ex eodem Busbequio causa assignari, quòd *vetustissimarum illarum plantarum, unde promanat, vis aliquantum atate (addo ego culturâ) imminuta sit.*

Ad quintum respondetur, quòd cùm Dioscoides ait, *hallucinari eos, qui Opobalsamum aquâ concretum pessum ire, & ad ima sidere arbitrantur, postea dissipatum supernatare,* id sibi velle, quòd nimirum illi decipiuntur, qui dicunt, sincerum Opobalsamum debere necessariò pessum ire, & ad ima sidere: quia hoc non accidit, nisi cùm ex alto projicitur, ut prorsus in nostro animadvertere est, quod solùm, cùm ex alto cadit, fundū petit & ad ima descendit, & postea non, ut adulteratum, dissipatur, antequam supernatet, sed priùs supernatat, quàm dissipetur. Et dum supernatat, oleum non imitatur, se convolvens & in stellæ modum diffundens, sed æqualiter totam occupat, admirabili quodam modo, superficiem aquæ, nullam stellæ figuram repræsentans.

Ad ultimum demùm respondetur, contradictionem nequaquam includere positiones à me factas, quia Busbequius loquitur de succo in hortis tantum-

immodò Matareæ collecto, qui sanè
quor ob culturam præstantior existit,
non nisi ad manus Principum deve-
nit; non de alio, qui pariter per incisio-
nem in Arabiâ, & aliis locis ex frutici-
bus Balsami extrahitur: cujus sanè licèt
Veslingio dicatur quoque adesse mi-
nima quantitas, id potius intelligendū
est in ordine ad succum per decoctio-
nem extractum, cujus longè major est
copia, quàm simpliciter, & absolutè.

Cùm verò subjungitur, Opobalsa-
mum per decoctionem non esse verum,
sed adulteratum, quòd sane videtur et-
iam asserere Prosper Alpinus, funda-
tè, nî fallor, minimè habet ac pro-
hibitatem ullam, nisi in tali decoctio-
ne aliquid aliud superaddatur. Si enim
Opobalsamum falsum non est, &
non compositum, sed vi ignis & aquæ
ex fruticibus illis extractum, cur dici
bet adulteratum? nonne est succus
ipsius plantæ, nullam in se cōtinens ma-
teriam extraneam? quomodo ergò pot-
est dici adulteratus, nisi per hoc nomen
intelligere velimus non adeò perfectū?
quod sanè ultrò libenterque concedo,
si non videam primum appellari genui-
num à Busbequio, secundum verò vile,
in

in ordine videlicet ad illud. Ambo tamen sunt naturales Balsami succi, & visceribus illius exoriuntur, nullamque extraneæ materiæ continent & admittunt miftionem, ut adulteratum Opobalsamum facit. Siquidem Dioscorides Plinius, Avic. & alii, dum scribunt adulterari posse, solam proferunt extranearum rerum miftionem. Vnde sicut Balsamum Peruvianum, quod fit per decoctionem frondium & ramorum, & dicitur nigrum, est verum Balsamum, ut illud, quod per incisionem arboris resultat, & album appellatur, licet non æquè perfectum, ut videre est apud Nicolaum Monardem cap. proprio (Vnde Medicus Valentini, & multi alii, imò & nostrum Antidotarium illud commendat pro succedaneo veri Opobalsami, quale est Orientale) sic enunciandum est in casu nostro, ac proinde nullo modo est illud abdicandum à compositione Theriacæ, imò recipiendum omninò, ut potè magis simile perfectissimo Opobalsamo, quàm oleum Nucis Moscatæ, aut quodlibet aliud pro succedaneo commendatum.

Sed dato etiam & non concessio, liquorem hunc non esse verum Opobalsamum.

num, sed quid compositum ex Terebintho, & aliis gummis & oleis, vel, ut quidam asserit, ex oleo Iuniperino, an opterea Theriaca, quam annuentius Protomedico & Consiliariis ingressum est, tanto cum Manfredi & Panutii immo projicienda est, ut ex adverso titur? Nequaquam obsecro, cum auctores non desint, qui Terebinthinam oleo Nucis Moscatæ in hac substitutio præponant; & quod spectat ad oleum è baccis Iuniperi, doctissimus Mattioliolus illud non reprobet ac condemnet, licet oleum prædictum magis obet & amplexetur.

Quare &c.

Illustrissimo & Reverendissimo

D. Collicolæ,

N. Medico à cubiculo Eximio,
 Romana Opobalsami adulterati
 & falsi,

Pro Collegio Aromatariorum Urbis,
contra D D. Antonium Man-
fredum & Vincentium Panutium,

RESPONSIO.

Illustrissime & Reverendissime Do-
 mine; Opobalsamo habito approba-
 toque

toque à septem Medicis hujus Collegii Urbis pro puro & sincero, obstat ejus quantitas Romam asportata, & quæ etiam ad libitum haberi potest, locus unde venit, persona, quæ illud vendidit, vile pretium, quo fuit emptum, & quod odore, colore, substantiâ, & lenitate qualitatibus veri differt, nec illius operatur effectus.

Quòd quantitas hujus Opobalsami debeat judicari suspecta, dubitari non potest: nam ejus planta est parva & tenuis, non ubique terrarum, sed in aliquibus tantùm, seu Ægypti, seu felicis Arabiæ terris nascitur & vivit, ubi non sine magno studio ac diligentia alitur & conservatur, & pretiosissimus succus non ex qualibet fruticis parte, sed ex caudice tantùm cortice scarificato resudat, & desinenter non quocunque anni tempore colligitur, sed duntaxat particularibus diebus, & non quælibet Balsami planta fert Opobalsamum, sed *quæ in pingui solo inseritur*, & magnâ diligentia custoditur, ut testatur Prosper Alpinus, Dialogo de Balsamo cap. 2. §. *Plurimasq; etiam in arenosis & sterilibus* &c. Ergò succus stillans ex tali planta non potest esse nisi paucissimus.

Locus obstat: nam cum Venetiis venit, & Veneti Aromatarii non utantur Opobalsamo, nec illi⁹ ullam habeant certitiam, quæ per visum acquiritur, credendum utique est, ibi non reperiri verum Opobalsamum, cum ibi etiam adstant Medici & Aromatarii docti, ingeniosi & boni Christiani, publicam non minus affectantes utilitatem, quam Medici hujus Collegii Urbis, & DD. Manilius & Panutius Aromatarii.

Persona mercatoris, à quâ fuit transmissum dictum Opobalsamum, redditur suspectissimum falsitatis; cum finitimum non possit hodiè devenire ad manus mercatorum, quia Arabiæ interdictum est, *ne præter fiscum quis plantam balsami serere queat, neq; succum vel flores vel ramulos, vel fructus sine publico mandato quis capiat.* Alpinus l. cit. §. *De tamen iis populis &c.* Præterea Principes eorum locorum, ubi colligitur succum, habet illum loco rerum pretiosissimum. Hinc Rex Turcarum singulis annis à Seriph Mecha atq; Medina Domino Turcarum Opobalsami libras dono missas accipit, ut asserit idem Alpinus in dicto Dialogo cap. 5. & Rex Turcarum nullum manumens Balsamo solet facere amico non confederato Principi.

Vile pretium, quo fuit emptum, tollit ei omnem fidem veri Opobalsami, quod pecuniâ comparari non potest, asserit Aurelius Gislenius Busbequius Cæsaris Orator apud Solimannum Turcarum Regem in Ep. 4. legat. Turcica fol. mihi 359. cuius verba sunt hæc. *Peuuum atq; alterum diem idem equus cum duobus aliis nihilo deterioribus mihi Hally Bassa dono mittitur, quorum unus erat Arabs gradarius insigni formâ. Ideo donauit me veste sanè quàm eleganti auro intextâ, & plenâ pixide præstantissima Theriaca Alexandrina. Postremò adjecit vasculum vitreum plenum Balsami, sed non sine verborum honore. Cetera quæ mihi donâisset, non se magni ducere, quæ pecuniâ comparari possent, hoc esse munus rarum, quo Dominus suus nullum majorem amico aut confœderato Principi donare posset.* Ergò benè Manardus l. 6. Epist. 3. asserit, verum Opobalsamum tantum pretii existere, ut totius Antidoti pretium pervertat. §. verum Opobalsamum, &

Quâ stante Balsami penuriâ non mirum, si tempore Galeni tot variis modis adulteraretur, & in Italiâ, Galliâ, Hispaniâ, & Germaniâ à tot seculis eo careant, & non solum Aromatarii illud

considerant pro conficiendis medicamē-
tis, verum etiam Ecclesiastici, & Sanctif-
simus Pāpa Urbanus VIII. Qui si illud
habere posset ad conficiendum sanctum
Balsamum & cætera, quæ cum eo in Eccle-
siis preparantur, nulli certè impensæ parce-
rent, cum sit Princeps Magnanimus & Li-
beralissimus, imò ipsimet Aromatarii il-
lud emerent, quali pretio possent: ven-
derent enim Theriacam eò majori pre-
tium, quo cariori fuisset emptum Balsa-
mum; sed cum penuria ista apud nos
non proveniat ex eo, quòd planta non
vixit: nam vivit, ut Philosophicè debet
vivi, cum vegetabilium species perpe-
tuæ sint & tolli omninò nequeant, cælo
& illis causis ad earum generationem
sufficientibus destituto, terrâ ac cæteris
elementis eodem modo nunc, ut
in se habentibus, credendum utique
est, non ex aliâ causâ id provenire, nisi
quia Balsamum sincerum quàm paucif-
imum colligitur, & paucum illud non
est, nisi in manu Principum eorum
hæret.

Itaque hinc clarè constat, quàm in-
tè defensores Opobalsami fictitii ta-
nt notâ negligentia & avaritia Aro-
matarios nostros, cæterosque ad pro-
pria

priam excusandam cooperiendamque simplicitatem.

D. Baldus Baldus, ut quantitatis affertur Opopobalsami objectionem effugeret, & quòd in illo non omnia ad amissum observentur, quæ de Opopobalsamo ab Antiquis fuerunt promulgata, ut ipse fatetur: dixit etenim, illud suum Opopobalsamum vel factum esse ex decoctione foliorum plantæ Balsami, cujus magna copia reperitur, vel factum esse per incisionem ex Balsami frutice, non ex scilicet qui in hortis custoditur, cujus succus ob culturam præstantior existit, non nisi ad manus Principum devenit, sed eo, qui sponte alibi nascitur, cuius succus per incisionem extractus pariter copiosus existit, ut videre est in sua elegantissima scripturâ. Sed parcat mihi D. Baldus, qui oblitus est in medio ejus, quod dixerat in principio. Paragrapho enim secundò dixit Opopobalsamum, quod factum ex decoctione foliorum plantæ Balsami esse nigrum, & §. 4. in fine asseruit, suum Opopobalsamum habere colorem ex viridi ad aureum tendentem: Ergò non potest ex decoctione foliorum plantæ Balsami nec potest esse ex Balsami frutice, quia in inculto in loco nascitur; quia ex isto n

nihil succi colligitur, ut testatur Alpinus
in dicto Dialogo c. 2. §. *nihil hæc atque
alia.*

Præterea, quòd assertum Opobalsa-
mum careat qualitatibus veri, nec illi-
s operetur effectus, experientiâ potest
veri manifestum; nam si istud in pannū
neum instilletur, maculam relinquit,
quod non facit sincerū, ut Dioscorides
testatur; omnes scriptores de Balsamo te-
staturum reliquere. Adversarii, ut Baldus
9. Zacchias §. 6. dicunt, quòd Balsa-
mum sincerum non relinquit maculam
rei modo; h. e. macula, quam relin-
quit Balsamum, non quotidie augetur
dilatatur, ut facit macula ob oleo re-
ta, & firmant id auctoritate Alpini
in dicto Dialog. c. 5. ubi totum contrari-
um scribit, cujus verba hæc sunt: *At
sincerum Opobalsamum, quanquã pau-
lum panno etiam instillatum inhæreat,
men ipsum ut oleum non inficit, neq;
maculam relinquit, quinimò secus atque
panno adhærescens quotidie decre-
vit, usq; quò tandem omninò aliquo tem-
pore sponte dissolvatur atq; evanescat.*
nam obrem sincerum Opobalsamum
anno quidem, at non olei modo adhæ-

E

ret,

ret, neq; maculam relinquit. Hæc est Alpini Conclusio.

Dicunt Adversarii, sicut Zacchias §. Opopobalsamum suum in lacte coagulari & secū etiam portiunculam lactis coagulari; & ideo esse sincerum Opopobalsamum, & exponit trahitque unā cum aliis Adversariis Alpinum in dictam eorum conclusionem, dum Dialogo de Balsamo cap. 5. dixit, *Opopobalsamum lac coagulat, et si non ita, ut coagulum, quia lac non perfectè coagulat, quinimò cum lacte coagulatur.*

Bonannus §. 6. suæ scripturæ innumeris auctoribus ornatae sequens dictam expositionem Alpini, seu potius in Alpinum scribit, Opopobalsamum non perfectè coagulare lac, nisi tantum eam partem, quam tangit; cum actio non fiat ad distans: & cum Opopobalsamum sit resina, quæ rebus aquosis cum non permisceatur, sed in superficie resideat, non potest coagulare, nisi eam lactis partem quam tangit in superficie.

Baldus §. 10. scribit, interpretans pariter dicta verba Alpini, Opopobalsamum cum discussorie sit substantiæ, & non nihil habeat calentis, non potest in lacte progignere coagulationem; sed cum

habeat

beat etiam moderatā adstrictionem,
per hanc fit moderata & mediocris coa-
gulatio, & ita non perfectè lac coagulat,
ut Alpinus observavit.

Expositio primi scriptoris est penitus
incomprehensibilis: nam non perfectè coagulare
non est secundum partem coagulare, ita
ut una pars sit coagulata, altera non: sed
est non reducere coagulabile ad eam
consistitudinem & densitatem, ad quam
reducitur per coagulum, & cum lacte
coagulabili non est in lacte coagulari sine
coagulo, nisi hoc gratis concedatur. Nec
secunda expositio placere debet, quia
si Opobalsamum in lac instillatum descē-
dit, consurgit, dissolvitur, miscetur, ex-
tenditur supra totam superficiem: Er-
go omnes ferè lactis partes tangit: Ergò
per amplurimas lactis partes debet coa-
gulare, non portiunculam tantum. Am-
plius Opobalsamum lac coagulat per
sua qualitates, nempe caliditatem: Er-
go actio coagulandi potest etiam vir-
tualiter fieri ad distans, in spherâ scili-
cet suæ activitatis. Ergò aliæ partes la-
ctis virtualiter tantum contactæ debent
coagulari.

Tertia expositio pariter non satisfacit
; nam Balsamum nedum per mode-

ratam illam adstrictionem lac coagulat
 sed etiam & præcipuè per suam calidi-
 tatem, cum lac præcipuè coaguletur
 calido, cuius proprium est cogere simi-
 lia & separare dissimilia; & ideò stant
 Opobalsami caliditate & levi suâ ad-
 strictione, non potest sequi mediocri
 coagulatio; sed quia Opobalsamum nõ
 est calidum ut coagulum, ideò rectè di-
 cit Alpinus, *quòd lac non perfectè coa-
 gulet, ut coagulum.*

Cætera, quæ in Balsamo vero obser-
 vantur, nimirum suavis & copiosus o-
 dor, color aureus & clarus, & leuitas, in
 controverso mihi penitus desiderari vi-
 dentur. Adversarii verò, & præcipuè
 Zacchias hæc satis superq; in suo dicto
 Opobalsamo adesse, nedum attestatur
 sed queritur, quòd scriptores pro veri-
 tate, & non ad preces Aromatariorum
 seu potius instigatorum, ut ipse loqui-
 tur, nõ habeant nasum ad odorandum
 seu tantum sensum ad cognoscendum
 odorem. Fortassè de me iustè queritur
 possum enim decipi; quia nunquam
 vidi Opobalsamũ sincerum, nec unquam
 navigavi in Iudæam, ut illud viderem
 & odorarer. Sed sicut contumeliosa isti
 us hominis verba nec alios nec me fun-
 de

dehortata à respondendo; sic adjuvan-
 DEO, non erunt dehortatura Illu-
 rissimum Dominum Thadæum Colli-
 plam, nec Perillustrem & Excellent:
 n. Ioh. Iacobum Vbaldinum, Medi-
 os eximios, in iudicâdo decernendoq;
 hâc controversiâ secundum verita-
 m, & eorum animi integritatem &c.
 Quare &c.

ALDI BALDI, Medici
 Romani,
 ORIENTALIS OPO-
 BALSAMI,

Propugnatio Secunda.

Clarissimi Viri. Post traditam DD.
 meis defensionem comprobatio-
 nis Opobalsami, à Magnificis An-
 nio Manfredo, & Vincentio Panutio
 omatariis in cōficiendâ Theriacâ ad-
 piti; duæ ad manus meas devenerunt
 e scripturæ, approbationem prædicti
 uoris infirmare tentantes. Quarum
 ma, quæ à DD. meis fuit nobis con-
 nata, est cujusdam Medici, qui se Ev-
 ymum (melius diceret Anonymum)

appellat. Secunda verò est alterius Medici, qui jam pro Collegio Aromaticorum scripsit. Prima responsione non egere mihi visa est, cum, nî fallor, jam maneat depressa ac rejecta ex iis, quae DD. Bonannus & Zacchias adduxerunt, & ego quoque in medium attulimus. At secunda, quia non solum, ut alia, veritatem laedere videtur, sed me etiam non suaviter vellicare, responsionem omninò exigit, insimulque calamum meum excitat ad castigandam Evonymi lucubrationem. A quâ inchoando.

Dicit primò Evonymus, tale *Opobalsamum non fuisse verè approbatum, quia non à Collegio integro*: Ignorans, vel fingens se ignorare, in hisce actibus Collegium integrum repræsentari in personis Protomedici & Consiliariorum, alià nulla Theriaca, vel alia antidotus esse probè & ritè confecta, cum numquam ad illarum ingredientia approbanda reperitur totum & integrum Collegium. Nec dicat, approbasse nos talem succedaneum, ad quam declarationem totum requiritur Collegium, nam talis approbatio fuit facta, ut principali medicamento, non ut succedanei, & indecò nulla est ejus oppositio.

Dicit secundò, debere *approbari à sensatis & peritis in recognoscendis similibus medicamentis*, quasi nos & sensu & peritià careamus, cum tamen doctis omnibus notum sit, quantæ æstimationis aliqui ex nostris, qui tali approbationi subscripserunt, existant, quamque sensati, hoc est solertes & sagaces habeantur, in rebus potissimum ad rem medicam spectantibus. Id quod si ille ignorat, munera ab iis egregiè patrata respiciat, & APES adeat *VRBANAS* l. V. Leonis Allatii, videbitq: inter illas, an aliquæ ex nostro cœtu reperiantur ad dignoscendum libandumque, ex auctororum monumentis, verum Balsamum aptæ. Interim verò sciat, nos etiam adhibuisse iudicium D. Io. Baptistæ Altrotti, Aromatarii seu Drogherii, qui in Ægypto ad multos annos degit; D. Marci Avantii olim Venetiis Pharmacopolæ, & nunc in Vrbe Chirurghi, qui illic consimilem vidit liquorem, verum opobalsamum ab omnibus existimatum, & D. Leonardi Fordoiffon Conf. Gal. nuper ex familiâ E. Card. Lugd. & nunc E. D. mei Cardinalis à Balneo Domestici Pharmacopœi, qui pariter apud D. suum Cardinalem à Lugduno

verum Opobalsamum vidit ; & omne isti Viri periti nobiscū fenserunt & sentiunt ; ut mittam Illustrissimum D. Equitem Cassianum à Puteo, qui aliàs ab Illustriss. & Excellentiss. D. de Breves vero Balsamo donatus, hoc nostrum equè ac nos, approbavit.

Dicit tertio, *doctos Medicos & perito Pharmacopolas semper affirmasse Balsami succum, lignum, & semen verum Orientale hoc tempore non inveniri.* A contrarium affirmant oculati testes, Viri doctissimi jam à me citati, Busbequius, Radzivillius, Bellonius, Alpinus, & Veslingius, quibus præter Scaligerum duos addo Medicos præstantissimos Ioannem Costæum, & Carolum Clusium. Ille enim super primum lib. sue de Oleis, cap. de Oleo Balsami hæc habet verba. *Quare habeo ego perpetuas gratias Iosepho Parpalliono Novariensi Medico, nobilitate, doctrinâ, & moribus insigni, à quo ex Memphi post aliquot annorum peregrinationem nobis restituto, ejus Olei aliquantulum accepi, quod omnibus numeris legitimum esse Balsamum pro certo habeo.* Clusius verò lib. 10. Exotic. cap. 9. in Annot. ad Monardem de Balsamo sic tandem scribit. *Egò sanè*
pau-

Paululum legitimi Opobalsami habeo, ex munere Nobilissimi Baronis, Davidis ab Wagnad, Casarei ad Turc. Imper. Selynum, Solimanni filium, & Amuratem ipsius nepotem Legati, quo Constantino- poli discedens post quinquennalem istic moram ab ipso Amurate donatus fuerat; deinde pauxillum etiam habui à Gene- riosissimo Barone, Eduardo Zouche Anglo, Constantinopoli reduce; mittebat etiam ante paucos annos Vir doctissimus Io. Po- sea, quod omne amicis impertii. Adde in- super Iacobum Ferrarium Philosophum & Medicum Mantuanum, qui in Idæa Theriacæ, & Mithrid. cap. 16. ait, Veron- æ fuisse confectam Theriacam, anno 1604. ab Antonio Bertio, cum legitimi Opobalsamo ex Orientali plagâ ad- lecto, additq; propositum quoque fuisse sincerum Xilobalsamum & Carpo- balsamum, non fuisse tamen horum ad- hibendorum facultatem à Celeberrimo Veronensi Collegio petitam, quia u- rumque temporis tractu aliquid vitii contraxerat. Id quod anno 1626. fuisse etiam Patavii factum, supra deduximus. Quòd si his non contentus Evonymus alios desiderat testes, Andream adeat Chioccum, Franciscum Calceolarium,

Michaelem Döringium, Nicol. Guiber-
 tum, Io. Ponam, & alios ab Eruditissi-
 mo Collegâ D. Bonanno adductos; sed
 interim ne pigeat ad incredulitatem
 funditus removendam Villamontium
 & Breevium audire, qui de hâc re non-
 nulla habent vernaculo quidem sermo-
 ne, hoc est Gallico, cum ambo sint Gal-
 li nobilissimi, ab ipsis edita, sed quæ ab
 Eruditissimo amico Gabriele Naudæo
 latina hunc in modum fieri curavi. Sic
 ergo ait Villamontius, Eques Ord. S. Sep-
 pulchri lib. 3. Peregrin. suar. cap. 13.
*Quarto aut quinto ab Vrbe Memphi lapi-
 de vicus est maximus, nomine Mataraa,
 veri Balsami ortu celebris, quem propter
 ea die sequenti perlustrare constituimus.
 Arbor in eo est valde pusilla, & ad sum-
 mum vitæ pedes duos, foliis perpetuò vi-
 rentibus, nec ab Ocymo multum diversis
 præterquam magnitudine, qua in Balsa-
 mo aliquantulum excedit. Ex eâ cum se-
 mel Augusto mense, iterumq. duntaxat
 in anno inciditur, aqua paulatim exudat
 subflava, qua ut veri & naturalis Bal-
 sami nomine, sic dotibus cæteris insignita
 est. (Notandum autem hoc iter fuisse fa-
 ctum anno 1589.) Brevius verò, qui fuit
 Regis Christianissimi apud Turcarum*

Principem Orator, & postmodum Romanæ apud Paulum V. Pontif. Max. in primâ parte suarum Relationum, ubi de Memphi & Mataræa sermonem habet, sic scribit: *Inde gradum fecimus ad horum Balsami, arbusculis consitum, & manâ diligentiâ custoditum ab hortorû Præfecto, quem Bostangum vocant. Hic unumquemque nostrum rogavit, ut ab huiusmodi plantis manus omninò abstineremus. Erant autem illa, quas vidimus, septem aut octo, rotidem in areolis à se invicem separata, humiles admodum, vixue unius aut alterius cubiti magnitudinem censenda, folio, quod tunc in illis non admodum frequens erat, planè ut Sambuchi sive Majorana esse solet. Bostangus obtulit nobis Xilobalsami virgulta aliquot, & duos tresve urceos plenos Opobalsami. Vna ex illis plantis liquorem suum ex vulnere fundebat in subditam lagenulam. Cùm autem è comitatu nostro quidam ramum imprudens ab arbusculo vitis avulisset, non secus expalluit Bostangus, quàm si de vitâ suâ conclamatum fuisset, asseruitq; fieri non posse, quin impite tandem plecteretur, si Turcarum Principi aut Bassæ damnum illud innolesceret. Verùm are modico tot querelis*

finem non difficulter fecimus. Et id fuit
 anno 1605. Id ipsum quoque in Peregrina-
 tionibus transmarinis, collectis a
 Gaspare Vns, pag. 89. in descriptione
 Cayri his verbis habetur confirmatum
*In pago, qui à Cayro longius haud abest
 quam Tendit à Lutetia, sunt Balsami fruti-
 ces in magno quodam horto, sed angu-
 sto loco, muris concluso, quos extracto
 fuisse ajunt, postquam Turca Ægyptum
 Soldano ademit. Bassa autem à Turcarum
 Imperatore huic regioni praefectus, ea ar-
 busta digna existimavit, quae peculiariter
 loco concluderentur. Cùm Bellonius illi
 esset, novem aut decem duntaxat fruti-
 ces ejus aderant, quae nullum liquorem
 praebant. Stipitem habebant pedis lon-
 gitudine & pollicari crassitie, tenuibus
 ramulis praeeditum, qui raris foliis prae-
 ditum sunt. Quòd si haec non sufficiunt, au-
 diat Rev. P. Bernardinum Cæsium So-
 ciet. IESV, qui lib. 4. de Mineral. cap.
 12. sect. . numer. 9. sic ait: ex dictis pla-
 num est, Bals. mum non uni tantum Ju-
 dae concessum, contra, quàm sentiunt Pli-
 nius & Solinus; sed provenire etiam in
 Ægypto & Arabia felici, & quidem haec
 quoque tempestate, quòd tamen inficiantur
 quidam imperiti, hanc plantam pro-*
 sus

us mundo perusse rati. Hæc Cæsius, libro citato à se edito anno 1636. Lugduni.

Quartò dicit, Balsami plantas non esse in Iudæâ & Ægypto patritias, sed advenas, quia, ut tradit Ioseph. lib. 8. Aniquit. cap. 2. Regina Sabæ beneficio Balsamum in Iudæâ propagatum, cum plantulas Balsami inter reliqua dona Salomoni vivas asportavit: & in hoc quidem rectè loquitur. Sed dum vult probare tales plantas defecisse, tum quia à Plinio dicitur, quòd in excidio Hierusalem sub Tito imperatore *sæviere Iudæi in eam arbusculam, sicut in vitam suam, contra defendere Romani, & dimicatum pro frutice est*: tum quia de illis non fit mentio in historiis, errat multipliciter. Primò namq; ex Plinio deducitur, dimicatum fuisse, non autem vicisse Hebræos, imò totum oppositum. Secundò, quia adhuc remanebant in proprio & nativo solo apud Arabes & Nathæos, quibus patritia est Balsami planta, ex Pausania in Beothicâ, Strabone 16. Geogr. & Diodoro Siculo in Bibliothecis. Et tertio, quia falsum est, in historiis mentionem non fieri de Balsamo Iudaico & Ægyptiaco, extantibus

post Hierosolymæ excidium, ut jam patet ex iis, quæ adduximus ex Busbequio, Radzivillio, & aliis, qui historicè loquentes Balsamum in Ægypto reperiri affirmârunt. Quòd si eorum narrationes illi nō videntur historiæ, adeat Paulum Iovium lib. 17. Historiarum sui temporis, ubi, tractans de bello Selym cōtra Tomumbejum Sultanum Ægypti, hæc habet verba. *Erat pagus ad sextum lapidem ad urbe Memphi, qui Mataraa dicitur, Balsami fecunditate memorabilis; ibi enim hortulus est humilibus arbusculis confitus, unde liquor ille omnium odoratissimus resudat; cum eburneis cullellis extremi cortices inciduntur, cui propter insignes vires, quando id donum natura aliis terris inviderit, morbi hominum & oborta luxuria eminentissimum pretium fecerūt. In eum locum juxta Rhodaniam vicum Tomumbejus &c.* Adeat præterea Borchardum Argentoratensem, Ord. Prædicatorum, qui vixit circa annum 1283. ut scribit Io. Vossius lib. 2. de Historicis latinis. Is enim in descriptione Terræ Sanctæ regionumque finitimarum primâ parte cap. 7. §. 39. hæc habet. *Supra mare mortuum in litore ejus Occidentali de Segor, Leuca*
una

una est ascensus montis Engadi, in quo
 David latuit, ex 1. Regum cap. 24. cum
 considiaretur ei Saul; in circuitu ipsius mō-
 is & in ipso vinea Balsami consita erat,
 sed Herodis magni tempore Cleopatra Æ-
 gypti Regina in odium ipsius Herodis, fa-
 vente sibi Antonio, transtulit eam in Ba-
 byloniam Ægypti, & non colitur in Ægy-
 pto vinea illa nisi à Christianis, rigatur
 aquâ fontis, in quo fama est, Beatissi-
 mam Virginem sapè infantem IESVM la-
 disse, cum fugisset propter Herodem in Æ-
 gyptum &c. In secundâ verò parte cap.
 De horto Balsami in Ægypto sic scri-
 bit: Inter Heliopolim & Babyloniam me-
 dio ferè loco est Balsami hortus, de quo
 scriptum est supra, longitudinis jactu duo-
 rum arcuum, latitudinis autem jactu la-
 tis, habens terram ferè albam. In festo
 Michaëlis cum illuc pervenissem, Bal-
 sami lignum satis humile existebat, scili-
 cet palma & dimidia in altitudine, ha-
 bens folia parvula, ut ruta, sed parùm al-
 ba, & de ligno mecum detuli &c. Hanc
 eandem historiam refert ex Bartol. de
 Salignaco in Itiner. Terr. Sanct. cap. 7.
 n. 10. Henricus Kornmannus in suo
 exemplo naturæ Historico, addens cum
 eodem Borchardo & Salignaco, quòd
 mes-

messis Balsami talis est : Decerpitur
 folium ex stipite contra Solem , moxque
 gutta lucida & mirè fragrans scaturit ex
 rupturâ. Fonticulus autem IESV parvu-
 lus est, non sufficiens irrigationi totius
 horti : quare Saraceni alium foderunt
 juxta illum puteum, ex quo quatuor bo-
 ves aquam protrahunt per rotam, spe-
 rantes ex vicinitate fontis IESV aquam
 fore salubrem, at longè aliter res evenit,
 donec missis canalibus aquâ deducerent
 in fontem IESV, quo factò largiter & sa-
 lubriter ex aquis mixtis rigatur Balsam
 hortus. Nec est omittendum, ut refer
 Chassan. in Glor. Mund. part. 12. consi-
 76. mirum tamen dictu, quòd à meridi
 Sabbathi usq; ad auroram diei Luna bo-
 ves nullo verbere impelli possunt, ut in
 protrahendâ aquâ laborent. De hoc eo-
 dem horto, quem Iustinus Histor. lib. 36
 dicit esse in valle Hierico, & in eo rega-
 le palatium & Balsamum reperiri, faci-
 quoque mentionem Pius II. Pont. Max
 in suâ Asiæ descriptione; & Sebastianus
 Maccius Durantinus Soteridos lib. 3. si-
 canens:

*Est etiam juxta has ades junctissimus
 hortus*

*Antiquis cultus Patribus, Domino
 Penatum, Hau*

*Haud ingratus ager, quòd Balsama
plurima condat.*

*Fons est in medio nitidus argenteus
undis,*

*Vnde fluit rivus parvo cum murmure,
& omnem*

*Perpetuis manans undis, celer irrigat
hortum &c.*

nostris vero hoc idem confirmat Bravolus, in Exam. fruct. pag. 202. asserens etiam num gigni Hiericūthe, quod alio Ierico dicitur, Iudææ oppido, & de advehi facilè posse navibus, quæ Joannis Venetiis Hierosolymam solent.

Quintò dum Evonymus in eodem argumento permanens conatur probare, se fecisse Balsami plantas. Primò quia tres Franciscani referunt, se illas non vidisse. Secundò, quia Consules Veneti hoc liquore non faciunt attestationem; Tertio, quia Venetiis si haberetur, non substituerentur grana Juniperi in compositione Theriaca. Utitur, quoad primum, istibus invalidis, quoniam boni illi citius (si tamen verum est, quod ait) emph. non degunt, & in Arabiam non officiscuntur, nec de pretiosis mercibus, ut Balsamum est, cum panem emēdi-

dicent, ad eos pertinet agere & perquirere : Quoad secundum, Alpinum & Veslingium adeat, ipsosque interroget nobiles Venetos & mercatores, & postea loquatur : Et quoad tertium, sciat Venetiis non substitui grana Iuniperi, sed oleum Nucis Moscatæ, & hinc non argui liquoris Balsami defectum, sed quantitatis, quæ tanta illuc asportari non potest, ut valeat Theriacis, quæ ibi singulo quoque anno ad tres mille libras & ultra componi solent, deservire.

Sextò concedit, quod negaverat, scilicet fuisse olim, & nunc esse Balsami plantas, sed negat producere *succum bonum, quia sylvestres sunt*; & ideò assimilat earum succum *vino Lambrusca, & Ciambroni respectu Moscatelli*. Verùm præter Alpinum, qui manifestissimè contrarium asserit, ex his Veslingii verbis ad caput xiiij. Alpini de Balsamo, redarguitur hæc assertio. *Ceterùm (ait) planta Balsaminatale solum rectè Alpini Arabiam asserit, vel hoc nomine ceteri provinciis celebriorem, ex qua ramorum fructuum, & odorati illius, succi copia satis ampla in Ægyptū defertur*: Theophrastus *ἀγριον ἔδεν εἶναι τὸν βάλοιμον ἐν*

Ἰαμοῦ, sylvestrem nullum esse Balsamū
 illi famā acceperat : revera tamen in
 Arabia collibus, quamvis alia cura nulla
 accedat, felicibus sylvis progeniem sub-
 mittit. & paulò post exponens Plinii di-
 cta, quibus tam sedulum modum inci-
 endi corticem describit, & Taciti nar-
 rationem, quā dicit plantam hanc fer-
 rum expavescere, ideoq; testæ lapidis-
 e fragmento corticem dividendum fuisse,
 sic ait : *Sed hac de tenellâ plantâ atque
 in alieno solo languidiùs adultâ habenda
 sunt : non idem de indigenâ illâ, quæque
 validâ jam stirpe terram patriam com-
 plexa est. Hanc enim ferrum non refor-
 midare, nec duriùs in compescendis ramis
 fluentibus imperium, abundè mihi con-
 firmârunt Arabes, qui horum fascēs inte-
 ros Cayrum deferunt.* Quòd verò ex
 istis plantis laudabilis eliciatur succus,
 ametsi forsan inferioris cōditionis eo,
 qui in Palæstina & Ægypto olim colli-
 gebatur, ab eodem Veslingio paulò post
 subjungitur, & antea fuerat ab Alpino
 confirmatum, neque sine fundamento ;
 cum istud, ut illud, odoris suavitate gra-
 tum admodum sit, & eundem agnoscat
 collectionis suæ ac generationis modū,
 isdemque præditum sit facultatibus &

dotibus, quibus illud apud antiquos testatum habemus, fuisse præditum.

Septimò dicit, non posse fieri iudicium de hoc nostro controverso Opopobalsamo, quia verum non habemus, ex cuius comparatione falsum dignoscatur. Sed ad quid Dioscorides, Plinius, & alii permulti Auctores tradiderunt modum & signa, quibus verum à falso Opopobalsamo dignosci possit? ut mittam, Viros peritos à nobis adhibitos verum Opopobalsamum vidisse, & ideò falsa assertio.

Octavò infert, quòd cùm ex Alpina *planta Balsami in locis arenosis non ferat succum, multò minùs, qua in sylvis, & nunquam cicurata.* Quasi in sylvis non possit esse pingue solum, & aliqua horum fruticum cultura, & eà quoque deficiente, deficere omninò debeat in illius succus & humor.

Ultimò ponit in controversiam, an debeat haberi fides Alpino de Balsamo scribenti, *quòd videatur dissentire à se in describendâ ac depingendâ lcone tali planta.* Sed hoc asserere de tanto Medico, lædit multos Viros Clarissimos, qui ei adhuc viventi, & Patavii medicinam profitenti fidem adhibuerunt, & eò ve maximè, quòd illis, ut ipse scribit lib. 4 de

de Medicinâ Ægyptiorum, & de plantis
 Ægypti cap. 14. & confirmat Io. Pona,
 eam plantam adhuc virentem illuc à
 asportatam demonstraverit: Vnde si
 quæ est in pictura à scripturâ varietas,
 non debet tollere fidem Alpini, qui nō
 ait pictor, sed scriptor, præterquam
 quòd secundum varia anni tempra di-
 versimodè repræsentat planta ista folia,
 figuram.

Verùm ad alium Medicum acceden-
 do, & eminus ac strictè ejus tela propu-
 nando: Incipiamus à suæ scripturæ
 titulo, qui est, *Romana Opobalsami adul-*
terati & falsi. Id quod si verum est, ad
 quid tot conatus & studia, si jam est fal-
 sum & adulteratum? Meliùs ergò debe-
 at inscribere, *Romana Opobalsami,* ut
 ego inscripsi; quia lis est, nemine discre-
 tante, circa Opobalsamum: An verò sit
 falsum, vel sincerum, est id, quod per-
 tinetur, & ad Iudices, non ad nos, spe-
 rat discernere, eorumque munus est,
 non nostrum, prædicatum veri & falsi
 opobalsamo controverso attribuere.

Conatur deindè probare, talem suc-
 cum à nobis approbatum non esse ve-
 rum Opobalsamum ex quantitate, quia,
 ait, *ejus planta est parva & tenuis, &*
non

non ubique terrarum, sed in aliquibus tantum seu Ægypti, seu felicis Arabia, terris nascitur & vivit &c. sed, quæ o, legat Alpinum, quem ferè solum in hac scripturâ citat, & videbit illum tale argumentum à quantitate desumptum evertentem: sic enim ait loco à se citato, scilicet Dialogo de Balsamo cap. 2. Omnes prædicti nobiles Turca uno ore affirmant, propè Mechem & Medinam in montibus planis, cultis & incultis locis, innumeras Balsami plantas spontè natas spectari, plurimasq; etiam in arenosis sterilibusq; locis, qua tamen vel nihil vel minimum succi producant. Quo stante, nonne innumeræ illæ plantæ possunt multam succi copiam progignere, & eâ nonnihil etiam, imò non parum ad nostras oras asportari? Magna est Arabia, in quâ nascitur, & vasta Provincia, rerumque similium feracissima. Sed ut veritas ista, tametsi jam satis oculato Veslingii testimonio comprobata, magis magisque adversario innotescat, iterum audiamus Alpinum, lib. de plantis Ægypti cap. 14. sic loquentem. Scito, ibi à Seriph Arabum Principe Opobalsami solere locari, solvuntq; ut audio, aliquot millia aureorum in singulis annis, & quæ

vent ab ipso cōductum, quibus volunt, vendunt. Quæ sanè verba non exiguam opobalsami quantitatem, sed magnam esse reperiri, cuicumq; palàm faciunt.

Tentat secundò intentionem suam probare ex loco, nam *Venetis*, ut ait, *de advectum est, non usurpatur pro periacâ conficiendâ, cum tamen, ut subiungit, ibi sint Medici & què docti, ingenui, boni Christiani, quàm Medici nostri illegii.* Verùm quid ad nos? Causa enim, ob quam non utuntur *Venetis* sic succo, jam suprâ in responsione adonymum fuit explicata; Neque id ad Medicos Venetos est referendum, sed in Aromatarios, qui si proponerent sibi Medicis superioribus tale Opobalsamum, quale nobis proposuerunt *Mandus & Panutius*, eandem utique retulerent approbationem, ut isti.

Tertiò idem probare conatur ex persona Mercatoris, dicens, *non posse sincerè Opobalsamum ad manus Mercatorum devenire, quia, ut ait Alpinus, in Italia interdictum est, ne præter fiscum quis plantam Balsami serere queat, vel fructum, vel flores, vel ramulos, vel fructus sine publico mandato quis capiat.* Retinetur publicum mandatum & licentia,

tia, concedo; ergò haberi non potest nego; & ratio negationis desumatur ex loco citato de plantis Ægypti, imò ex verbis antecedentibus callidè ommissis quæ sunt hæc: *In Arabia verò multis locis innumera propemodum planta magnæ cum illiusce gentis lucro aluntur: neque satis diu est, quòd apud Arabes utilitas & lucrum hoc agnoscitur: etenim Opobalsami quantitas multa in Orientis loca commportatur, quibus in locis eum succum in summo pretio esse, multi ex Arabibus nunc Cayrum habitantibus narrant. Cujus succi lucro ab iis cognito, certatim multos Balsami frutices ex arenosis montuosisque locis in viridaria transferre conantur. Quamobrem ibi innumera Balsameta cernuntur. Lege tamen iis interdictum est, ne præter fiscum &c. Nec quod addit de pauca quantitate Balsami dati quotannis ab Arabum Principum Turcarum Imperatori, quidquam officit, nam hoc est munus, & compensatio quædam, seu tributum, ut ex eodem Alpino lib. citato de plantis Ægypti apparet. Mittit enim, inquit Alpinus, Re. Turcarum huic Seriph munera hæc, quippe chlamydem auratam, ejusque filii & fratribus centum & quinquaginta milia*

a aureorum singulis annis ; pro quibus
 unneribus ipse Regi Turcarum dono mit-
 t quadringentas petias lineas Indicas
 btillissimas, cujusmodi esse byssum, de
 quo meminere sacra litteræ, existimari
 test. Amplius cum eo bysso mittit etiam
 Regi Opobalsami tres quatuorve libras,
 Praefecto Cayri libram, atq; Hamirag
 regrinorum semilibram. Sunt etiam
 ii duo Duces sive Hamirag cum multis
 regrinis, scilicet alter è Damasco & al-
 ter ex Arabia felicitis locis, Mecham &
 Medina visitatum venientes, quibus
 nibus dat parum Opobalsami. Et pau-
 post, prævidens quasi Alpinus hoc
 stri Adversarii argumentum, subjun-
 . Caterùm, ne ex hac historiâ dubites,
 atum Opobalsami habere Seriph, scito
 eriph Opobalsamum solere locari, sol-
 ntq; , ut audio, aliquot millia aureorũ
 singulis annis &c. Verisimile tamen
 succum illum, quem Turcarum Re-
 dono mittit, esse præstantissimum o-
 inò atque selectum.

Addit quantò, vile pretium, quo fuit
 ptum, tollere omnem fidem veri Opo-
 sami, quod pecuniâ comparari nõ pot-
 ut ex Busbequio patet: unde Manar-
 lib. 3. epist. 3. asserit, verum Opobal-

samum tanti pretii existere, ut totius Antidoti pretium pervertat. Respondetur tamen, Busbequium, ut jam à me fuit scriptum, non loqui de quolibet Opopobalsamo, sed de illo, quod in hortis Martaræ prope Cayrum sitis magnâque diligentia cultis per incisionem colligitur; non autem de Arabico Opopobalsamo, quod ob quantitatem & copiam in quâ Alexandriam & Memphim defertur, à quolibet haberi potest & emi, ut ex Alpino & Veslingio jam ostenditur. Nec Manardi auctoritas quicquam in hac re æstimanda est, cum ille, ut multi alii, ex eorum numero sit, qui populariter sentientes de hoc liquore, populariter etiam de eo loquuntur; excusandus tamen cum aliis, quia Alpini & aliorum de hujus celebrati succi existentiâ attestaciones non vidit.

Cur verò à tot seculis eo careant, vel ut melius diceret, non multum de illis habeant *Itali, Galli, Hispani & Germani, multaque alie Nationes*, id quod in sui tutelam affert Adversarius, in causa fuit, tum difficile commercium inter Europæos & Ægyptios atque Arabes, tum locorum distantia, tum sectarum diversitas, tum nostrorum Principum curam Orientis

Orientalibus similitates, tùm demùm neglecta perquisitio hujus Balsami, quod cùm obtineri possit hoc nostro præsertim tempore, non sunt omninò excusabiles Medici & Aromatarii, qui illud habere atque emere non student. Quòdque hoc sit verũ, non solùm inculcat Alpinus in epistolâ dedicatoriâ Diaplogi de Balsamo, sed in libro etiam quarto de Medicinâ Ægyptiorum cap. 12. his verbis ostendit. *Diversam sanè esse Theriacâ Ægyptia compositionem ab eâ, quam Andromachus scriptam reliquit, à quâ causâ etiam nonnihil à suâ antiquâ constantiâ defecisse, credendum profectò est. Quod peccatum commune etiam est nostris Theriacis, quæ à nostris Pharmacopolis ita parantur, ut multa desiderentur ingredientia, multaq; malè substituantur non sine artis dedecore, veluti est Calamus verus, Calamus aromaticus, Anisum, terra Lemnia, Opobalsamum, Labdium, & Carpobalsamum, atque alia, quibus nostra Theriaca caret, tamquam illa simplicia levissimo negotio haberi possent, si modò illa ipsa agnoscere vellent.* Ex quibus patet, non ad propriam excusandam, ut ille scribit, operiendamque simplicitatē, quæ cùn-

prudens fuerit, non rudis, excusatione non egebat ac velamento, me refudiffi Opopobalsami defectum in his regionibus in negligentiam, ne sordem dicerem, Aromatariorum, sed quia sic loqui non videbatur à ratione alienum in difficultate propositâ.

Neque dictum hoc meum de tali Aromatariorum incuriâ in perquirendo Opopobalsamo Orientali debent Adversarij ad Ecclesiasticos viros & Antistites extendere ; quia, præterquam quòd eorum vigilantia & munifica sollicitudo cunctis ubique pateat, quis non scit, ac Medicos non spectare scientiam Opopobalsami in Ecclesiâ Dei, sed ad Theologos ? ideòque si quæ à Medico in hac re dicta sunt, amicabiliter esse interpretanda assumendaque ? Verùm tamen non Theologus & Sacrorum rituum peritus, optimè tamen callebam, non ita necessarium esse Opopobalsamum Orientale ad Chrisma conficiendum, ut ad Theriacam coagmentandam. Etenim Sacramenti Confirmationis materia statuitur quidem Balsamum, sed an illud debeat esse Orientale vel Occidentale non decernitur, ut videre est apud Bonaciam, tomo primo de Confirm

Disp

Disp. 3. q. unicâ, puncto 3. proposit. 1. Vbi Conciliis sacris & quamplurimis Theologis citatis, statuit *remotam Sacramenti Confirmationis materiam esse Chrisma, quod conficitur ex oleo olivarû, admisto Balsamo, cujuscumque loci sit.* Vnde Conrinchius de Sacramentis qu. 2. art. 3. dub. i. num. 40. consimiliter loquens sic ait: *Nota demum, ad essentiam Sacramenti Confirmationis nihil referre, an sit Balsamum Palæstinum, an Indicum; sicut non refert ad consecrationem, sitne vinum Rhenanum, an Gracû, rubrum, an album, etiamsi for. è hac specie differant.* Vnde patet, Paulum III. & Pium IV. non dispensasse cum Indis (ut quidam putant) ut liceret iis Balsamo Indico conficere Chrisma, sed tantum defuisse, illud Balsamum esse veram & sufficientem materiam, ad conficiendum Chrisma. Quare cum Ecclesiastici habeant Balsamum Indicum & Occidentale, majore forsan donatum fragrantia, quam Orientale & Arabicum, & ut istud incorruptione præstans, quæ sunt causæ, propter quas Balsamum ad tale Sacramentum adhibetur, ut docet S. Th. 3. q. 72. art. 2. idcirco necessitatem non habent perquirendi Orientale. At res

aliter se habet in conficiendâ Theriacâ, in quâ, nemine dissentiente, Orientale requiritur, & Occidentale vel expressè reprobatur à multis, vel à paucis pro succedaneo recipitur. Incongruè ergò, ne dicam temerè, ad hanc controversiam pertrahuntur Ecclesiastici Viri & Principes.

Ad illud verò, quòd subsequenter scribit: *Parcat mihi D. Baldus, qui oblitus est in medio ejus, quòd dixerat in principio, videlicet Opobalsamum ex decoctione esse nigrum, postea verò affirmet, controversum Opobalsamum habere colorem subviridem, ad aureum tédentem;* Respondeo, quòd parcat mihi ipse, qui dormitando meam legit propugnatiònem, in quâ nunquam dixi, Opobalsamū ex decoctione esse nigrum, sed Busbequii sunt illa verba, non mea: sciebā enim ex Alpino Dial. de Bals. cap. 4. *Nigrum Opobalsamum nunquam ab aliquo Ægyptiorum vel Arabum visum esse.* Non propterea tamen vituperandus accusandusq; Busbequius, quippe qui loquutus ut Historicus potius, quàm ut Medicus, dum nigrum appellat, & vile intelligit in comparatione ad flavum, quo fuit ab Hally Bassa donatus,

non

non quòd propriè velit esse nigrum & nullius pretii, cùm tale non reperiatur Oriente, quicquid dicat Plin. hujus si fortasse parùm conscius, cum lib. 12. cap. 25. scribit: *Lachryma probatio, ut sit sanguis, tenuis ac modicè ruffa, & in frigidando odorata. Secundus candido colos, major viridis crassusque, pessimus niger.*

Cùm autem in eàdem periodo improbatum relinquens, non posse esse nostrum Opobalsamum ex decoctione aliorum & ramorum Balsami factum, ego quasi affirmavi, & indies magis magisque confirmo; subjungit: *non posse esse ex Balsami frutice, qui inculto loco nascitur, quia ex illo nihil colligitur, ut Alpinus (eo dicente) testatur;* Profectò videtur non intellexisse vel noluisse intelligere auctorem hunc, qui tale quiddam loco à se citato nec alibi scribit, sed solum, *quòd in arenosis & sterilibus locis nihil vel minimum succi tales planta producunt.* Sed ubi loca montuosa & plana, culta & inculta, in quibus innúmeras Balsami plantas spontè natas sperari Alpinus illic scribit, relinquit? an putat cum simplicibus rem agere? falliar simplex. Advertant ergo DD. mei, quos committat in allegando errores.

Consimilem quoque lapsum in subsequentibus observent verbis, in quibus contra Clarissi. Zacchiam & me exponentes, signum veri Balsami desumptum ex maculâ non relinquendâ ab eo in laneo panno, & dicentes, relinqui sanè, sed non augeri, ut facit macula à rebus unctuosis relicta; ipse ait, *Alpinum, quod nos citamus hujus declarationis auctorem, totum contrarium scribere, & verba Alpini afferens, putat se cum idiotis Aromatariis agere. Quomodo enim Alpinus, dum in illis verbis ait: At sincerum, quamquam paululum panno etiam instillatum inhareat, tamen ipsum ut oleum non inficit, neque maculam relinquit, quinimò secus atq; oleum panno adherescens quotidie decrescit, usquequo tandem aliquo tempore sponte dissolvatur & evanescat: contrarium scribit nostræ expositioni, in qua asseruimus non dilatari. An decrescere & non dilatari sunt contraria? Decrescere & augeri contraria sunt, & simul stare non possunt, secus decrescere & non dilatari. Abeat ergo hæc infelix impugnatio.*

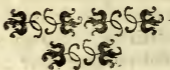
Devenit postea ad signum ex coagulatione lactis desumptum, & prius D. Zacchiæ, deinde D. Bonanni expositionem

nem impugnat; contra illum dicens, nō perfectè coagulare non esse secundum partem coagulare, ita ut una pars sit coagulata, altera non; contra hunc verò affirmans, Opobalsamum in lac iniectum tangere saltem virtuali contactu omnes lactis partes, non portiunculam tantum, ideoque omnes debere coagulare; sed quanti valeant istæ suæ impugnationes, illis ostendendum relinquo, ipsum verò ne pigeat interim opiniones audire, & ab illis sciscitari, an sufficiat virtualis coaguli contactus ad lac coagulandum, an realis & cum proportione agentis ad passum requiratur. Dum autem tertio loco me vellicat, in arduum trahere tentat quæstionem de coagulationis causis, ignorans sub Iudice adhuc esse litem, cuinam activarum qualitatum talis debeat tribui effectus, & firmatum minimè esse, ut supponit, ad caliditatem eum spectare: præterquam quòd sive unam, sive alteram sequamur opinionem, firma adhuc remanet à me allata ratio de exigua in coagulando lacte Opobalsami vi, ex ejus substantiæ tenuitate, & mediocri temperamento elicitæ. Verùm non curren-
tem modo, sed volante penè calamo re-

spondens, & Viros magnis negotiis detentos alloquens, ab his supersedeo, contentus Adversarium tacitè fateri, quòd nostrum Opobalsamum lac coagulet, licet non ut coagulum; quod nobis sufficit.

Ex quo & aliis signis, quæ clariora in eo adesse animadvertuntur, concludere jam liceat, & ex eo præterea, quòd rationes huc usque in contrarium allatæ & à me auditæ nihil roboris habent, nequaquam damnandum esse pro falso Opobalsamum nostrum, & Theriacas cum eo compositas projiciendas.

An verò Scriptores ex adverso id faciant, ut dicunt; *pro veritate, & non ad preces Aromatariorum*, cum agatur coram Iudicibus, solertiâ ac doctrinâ supra illos longè pollentibus, eorumque auxilio ad cognoscendam veritatem non indigentibus, neque ad favorem rei, sed contra Reos prætenso, & ad finem, ut eorum Theriacæ projiciantur, alii videant.

ROMANA OPO-
BALSAMI*Propugnatio Tertia.*

EXcellentissimi DD. Quarta tandem mihi licuit videre consultationem adversus controversum Opobalsamum, ab ignoto quodam Doctore conscriptam, sed cum eam non minori sedulitate, quam aviditate perlegerim, plus fuci quam succi, elegantiae quam substantiae, & amoenitatis quam veritatis continere visa est; idque et palam fiat, cuncta in ea descripta perendamus obsecro ac trutinemus.

Dicit ergo primum Doctor iste; *signum illud desumptum ab eo, quod Opobalsamum verum in aquam injectum diffunditur prius, mox vero ad superficiem deductum expanditur, quasi in araneam telam albescat, ut controversus praestat liquor, utentiquam esse veri Opobalsami indicium, sed adulterati; cum Dioscorides, Plinius, Simeon Sethi, & Saladinus verum Opobalsamum dicant ad ima sidere, adulteratum olei modo innatare. Sed difficultatem hanc perbellè delet Alpinus,*

nus, & cum eo Michaël Döringius, & Nicolaus Guibertus in suis de Opobalsamo libris, & multi alii recentiores, qui in tali succo diversa tempora & varias ætates recognoscendo, non in omnibus ad ima sidere affirmant, sed in ultimâ tantum, & cum vetustate laborat; id quod nec videtur latuisse Simeonem Sethi ex aduerso citatum, quando hæc habet verba: *Sed & hoc amplius si probare velis, quod in proprio vigore est & recens, id quoniam super aquam enatat, eo linteum irrigato, & si nihil linteum infecerit, sed tantum illi odorem & non maculam reliquerit, hoc non est adulteratum ac factitium.* Nec profectò solutioni huic deest ratio, quia, cum ex Aristotel. 4. Meteor. cap. 3. & 2. de Gener. Animal. cap. 2. *oleum & qua pinguis sunt, per summa aqua fluitent,* Balsamum verò tale existat, ut jam jam dicemus, *multumq; spiritus & aërea substantia,* quæ est Aristotelis ratio, contineat, nequaquam poterit, nisi sit senio confectum, & ob vetustatem spiritibus atque aëre orbatum densari, & in aquâ positum ad ima sidere. Vnde cum forsau auctores citati non viderint nisi antiquum Opobalsamum, non mirum, si
 tale

ale quid conscripserint, Plinius videlicet & Saladinus; nam de Simeone Sethi am est dictum aliter sentire: & quod ad Dioscoridem spectat, nonne, cum *since- rum in aquâ aut lacte celerrimè liquari, coloreq; lactescere* scribit, supernatationem videtur admittere, insimulque Plinium & Saladinum redarguere? Quia si liquatur, quomodo, ut vult Plinius, *ad ma vasis sidens densatur?* & ut putat Saladinus, *conglutinatur ad modum unius cerle rotunda in imo cyathi aquâ pleni, ita ut cuspide ipsius cultelli extrahi possit?* Et cumque tamen sit, dicit aliquis experimentum demonstrâsse, effectum tunc ab artificiali quoque liquore produci posse, imò coram DD. meis, & me- isque videntibus fuisse productum. Et ego subjungam, ut subjunxi, non utrum signum, sed syndromem requiri ad aliquid stabiliendum, ut mittam liquorem illum foetidum fuisse & album, nec in aquam calidam, ad miscibilia segreganda accommodatam, sed in frigidam, adulterationi detegendæ non tantam satis injectum.

Arguit secundò ratione desumptâ, ut scribit, à naturâ rei, *quia Opobalsamum est omnium sententiâ(uno ex infimâ clas-*

se Io. Ponâ excepto) resinofum non eſt nec oleum, ſed liquor ſive ſuccus: illud verò quod oſtentatur, eſt omninò resinofum, ita ut ad naturam ferè olei abietini proximè accedat; quare non eſt dicendum verum Opopobalfamum.

Reſpondetur tamen; non ſolùm Io. Ponam à Carolo Cluſio Virum doctiſſimum appellatum, conſtituere illud resinofum & pingue, ſed Alpinum & alios. Vnde propter hanc rationem vult Alpinus, quòd ſuper laneam veſtem inſtillatum adhæreat. Etenim, ut ait, non modo ſuccus iſte tenax eſt, ſed ramuli quoque virides, ſi digitis contractentur, eis procul dubio adhærent, quod non modo, ſed etiam aliquos Antiquorum noviſſe certum eſt, Nonne Strabo dixit: Ejuſ corticem ſcindentes ſuccum in vaſis ſuſcipiunt tenaci lacti perſimilem? Quid? nonne Plinius notas ſinceri Opopobalfami docens dixit, ſuccum Balfami ſincerum debere inhæreſcere? Præterea, ut ego adjungo, nonne Theophrastus, dum lib. 9. cap. I. inter lachrymas Balfamum enumerat, & in eodem ordine cum Thure & Myrrhâ conſtituit, inter resinofa ſimplicia reponit? ac cùm ait, illud pinguedine conſtare, ideoque odoratum eſſe,

esse, quia ea, qua pinguedine carent, sine odore proveniunt, idem non confirmat? An super anne Pausanias, cum scribit, videras nutriri Balsamo, & his utitur verbis: *Quo enim vescuntur vipera unguento maximè odorato, ita venenum temperatur, ut ex lethifero mitius fiat, excludit Balsamum ab oleorum catalogo? Implies si non est resinofum & oleosæ naturæ, cur resinis & oleis, ut in majorem molem excrescat, adulteratur? Sed hæc videat Doctor iste Simeonem Athi à se citatum, conspicietque succum hunc vocari ab eo Βαλομύελαιον, est, Balsami oleum, adëatque Mesuë & alios rei medicæ scriptores, à quibus inter olea reponi atque explicari debet. Interim verò, si non credit tot æstantissimis Viris, dicat, qui succus, si liquor est Opobalsamum, & suum noscat in syllogizando errorem.*

Tertiò multus est in contexendo argumento ab odore desumpto; quippe antiqui omnes Balsami odorem cunctis rebus odoribus prætulerunt, cum tamen hæc controversus succus vel Terebinthinam præterit, quod quid aliud cum modicâ suavitate vel illâ redoleat.

Verùm ut huic argumento, cujus tota vis in majore propositione sita est, distinctè ac sigillatim satisfiat, Poëtis in primis respondetur, ex eorum videlicet cantilenis nihil aliud elici, nisi quòd Balsamum sit odoratum, quod ultrò libenterque concedo : patet autem, rem ita se habere, carmina adducta consideranti ; quæ sunt hæc :

*Quid tibi odoratoreferã sudantia ligni
Balsamã?*

Virg. 2. Georgic.

*Nec min⁹ Assyri⁹ benè olètia Balsãa porte
Et lachrymã lignũq; simul, quod Balsamum
Semper odorata.* (dona)

Gal. i. de Ant. in Andr. Ther. descript. E
Cypheos cùm odoro fructu Balsami. Idèz
de Antid cit.

*Balsama me capiunt, hæc sunt unguenta
ta virorum.*

Martial. lib. 14. Epigr. 59.

*Gemmantes alii per totum Balsamã te
Etum*

*Effudère cadès, duro qua saucius unguenta
Niliacus pingui desudat vulnere cortex*
Claudius in Epithalamio Palladii & Serenæ, in quo cùm dixisset & rosas & violas à Paranympis affatim fuisse in nuptiarum thalamum profusas, illa ha-

habet carmina, ex quibus & ex suprâ al-
 atis, ut Adversarius vult colligi eximi-
 am suavitatem; sic nos odorem solùm,
 eumque gratum & suavem deduci arbi-
 ramur.

Quod verò spectat ad Philosophos &
 Medicos, respondetur, Theophrastum,
 ùm in Græciam non advehi verum O-
 obalsamum, sed adulteratum scribat,
 & ex aliorum, non ex propriâ sententiâ
 loquatur (dicit enim, *tradunt*) parùm
 ut nihil Adversariis prodesse, ut mit-
 am loqui eum de tali succo, *quando*
in quibus ferreis factâ in caudice & par-
e supernâ arbusi incisurâ colligitur: quo
tempore tradunt odorẽ in ferri eximium
& copiosum, aded, ut ex parvo spatium
per longum odor valeat permeare. Non
 ergò ad rem facit Theophrasti auctori-
 as, & si etiam faceret, non video quan-
 tæstimanda esset ab Adversariis, cùm
 eodem libro nono, capite 2. hanc ean-
 dem penè suavitatem, quam cap. 3. con-
 tinent, ac sentiant Dioscor. & Plinius, at-
 tribuit primùm Carpobalsamo, deinde
 Xylobalsamo, Terebinthi lachrymæ,
 quam vocat *odore gratissimam*, non de-
 eget. De Plinio etiam mox adducto
 non aliter sentiendum videtur, quippe
 qui

qui vel loquitur in ordine ad res odoratas sui temporis, vel Rhetorico modo, non Phifico, quemadmodum facit infra describens qualitates ipsius, vel non satis sibi constans suspectus fit & modicæ fidei. In eodem enim cap. 15. lib. 12. in quo scribit *Balsamum omnibus odoribus præferri, & esse suavitatis eximia*, scribit quoque, *esse in fricando odoratum, & paulò post, esse debet odore tantum austerus*. Vnde si Balsami lachryma est eximiæ suavitatis, cur eget fricatione, ut talis appareat? & si ejus odor est tantum austerus, quomodo tam suavis & gratus, cum austerum & suave contraria quasi sint? Ex Dioscoride quoque non plus roboris desumit argumentum propositum; cum enim validi odoris Opopobalsamum constituit, talem non exprimit suavitatem, qualem ex adverso prætendunt omnes; etenim particulam *εὐώδες*, quam usurpat ad denotandum talem odorem, adhibet quoque ad exprimendum odorem Myrrhæ, & picis aridæ, quæ sanè, ut advertit Rondoletius, suavitatem non spirant. Quòd si adhuc instent, nec valorem hunc in nostro Opopobalsamo reperiri, ad eundem si sen-

sensus non sufficit, Dioscoridem eos
 emandabo, & ab ipso intelligant vali-
 um hunc odorem, quem eximix sua-
 tatis loco perquirunt, non cuilibet O-
 obalsamo, sed præstantiori tantum,
 uale nostrum non est, conveniit. Non
 im aliud sonant illa verba, *summa*
obatio est, ut sit recens, validi odoris
ec. quàm, excellentius Opobalsamum
 probatissimum esse illud, quod re-
 s est & validi odoris, illud verò, quod
 cens non fit & odoris validi, non a-
 d præstans atque excellens proba-
 mque existere.

Sed quid ad Salomonem, cum ait, *sic*
Cinnamomum & Balsamum aroma-
ans odorem dedi? illiusque commen-
 ores, qui scribunt, nomine vinearum
 gaddi intelligi Balsamorum virida-
 m, quod suavissimum longè latèque
 rabat odorem? Iam patet responsio
 primâ consultatione, quâ statutum
 ex tali Salomonis loco non suavem,
 aromatizantem colligi odorem; &
 od spectat ad vineas Engaddi, jam vi-
 nus ex Borcardo Argentoratensi, &
 rmanno in secundâ responsione ad
 onymum, tales vineas delicatissimas
 & speciosas, & nihil de tantâ suavi-
 e narrari.

Il-

Illud etiam, quod ex Ecclesiaste cap. 24. adducit, & in quo multos video, ut in argumento magni roboris, sibi complacere, videlicet : *Et quasi Balsamum non mistum odor meus, non plus valet, si præsertim integra, non mutilata afferantur Sacri textus verba, quæ sunt ista. Sicut Cinamomum & Balsamum aromatizans odorem dedi, quasi Myrrha electa dedi suavitatem odoris, & quasi Storax, & Galbanus, & Vngula, & Guttata, & quasi Balsamum non mistum odor meus.* Ponat ergo scriptor ex aduerso particulam (quasi) cum Storace, & Galbano, & Vngulâ, & Guttâ, & Balsamo non misto, & deinde videbit, quam suavitatem eliciet. Mysticus est iste loquendi modus, & supra Iatrophysicæ spheram se extollens. Ideoque non erant intermedium afferenda Sacra hæc testimonia ab Adversario, quem jam cautum facere debuerat alterius Aromatariorum Patroni, sese Theologicis immiscere volentis, periculum, & quem non latuisse talis loci expositionem à D. Bonanno ex Cornelio à Lapide adductam verisimile est. Ait namque eximius istius Theologus : (ut res pulchra iterum audiatur) *Balsami odor virtutem habet ma-*
sculan.

culam, & fortem, quo circa Balsamum
velut virile & generosum, reliquis un-
guentis præcellens viri adhibere solent,
fœminis daretur Amomum Assyriū,
aliāq; id genus delicata unguenta, juxta
illud Martialis:

Balsama me capiunt, hæc sunt unguen-
ta virorum,

Delicias Nini vos redoletè nurūs.

Hinc materia Sacramenti Confirmatio-
nis, quo perfecti Christiani efficitur, un-
guentumque quasi milites & athleta Chri-
sti ad pugnam contra Diabolum, carnem
& mundum &c. & paulò post Virtutum
reipara fragrantia nil habuit molle &
fœminatam, sed virilis fuit & mascula.
Quòd si his non acquiescit, audiat Glos-
sæ ordinariam in locum adductum &
mysterium veneretur. Balsamum, in-
citur, solent agricolæ acutis lapidibus, vel
fœcis cultellis incidere, nam ferri tactus
durius est. Per incisiones manat succus o-
loris eximii lacrymis pulchrè roranti-
lanā exceptus, parva colligitur in cor-
tice. Gratia præcipua debetur lacryma,
secunda semini, tertia cortici, minima li-
gulo. Christus quoque humilis in carne,
sed plenus gratiâ & virtute vulneratus
propter iniquitates nostras, & nobis
vita

vita & salutis Sacramenta profudit. Vnde & quasi Balsamum non mistū odor meus. An plura desiderat? Nicolaum de Lyra sic loquentem auscultet. *Hic, inquit, ponitur dilatatio fama cultūs Divini in Hierusalem augmentati; qua quidem fama diffusio significatur sic per bonū odorem, juxta illud Cantic. 1. post te curremus in odorem unguentorum tuorum: & 2. Cor. 1. Christi bonus odor sumus.* Recēsentur autem plures arbores & species aromaticæ, quarum proprietates explicare non est ad propositum; nam hic solūm introducuntur ad designandam diffusionem bonæ famæ per suavitatem sui odoris, sicut & arbores expressæ in parte præcedenti ad exprimendum augmentum cultūs Divini, An autem hoc idem significant sacra illa Ezechiel. 17. verba. *Balsamum, & Mel, & Oleum, & Resinam proposuerunt in nundinis tuis, & illa ab Ecclesiâ in Misa pro pluribus Martyribus tempore Paschali adhibita. Sancti tui, Domine, florebunt sicut liliū, & sicut odor Balsami erunt ante te,* nec Adversarius daret occasionem dicendi, nec si daret, sine temeritatis forsan notâ liceret aggredi ac dicere: revertamur ergò ad res nostras.

Impugnat subsequenter Doctor iste, quòd aliàs fuerat à me dictū, ideo nempe in tantâ existimatione fuisse apud Veteres Balsami fragrantiam, quia tunc carebant suavioribus odoramētis postmodum inventis, ut Moscho, Ambrâ, Zibeto, Belzoino & similibus, & dicit, *etiam tunc fuisse jucundissimos odores, ut lignum Aloë, Cassiam odoratam, Cinnamonum, Iuncum odoratum, Storacem & hujusmodi; ex quibus tam pretiosa conciciebantur odora, ut etiam nobiles puella ea concinnarent, juxta illud Calli:*

*Unguentum dabo, quod mea puella
Donarunt Veneres Cupidinesq̄;
Quod tu, cum olfacies, Deos rogabis,
Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.*
addamus & nos Amaracum, ex quo conficiebatur unguētum Amaracinum dictum, quod tam suave existimabatur, ut extaret Adagium : *Nihil cum Amaracino sui*, Sic Crocus tunc erat in prelo. Vnde Propert.

Pulpita solemnes non obluere crocos,
et alibi:

*Sit mensa ratio, voxque inter pocula
currat,
Et crocino nares murrheus ungat
Onix. Nar-*

Nardus quoque odoratissima habebatur. Vnde idem Propertius :

Cur Nardo flamma non oluere mea ?

Et Lucretius :

Et Nardi florē nectar qui naribus hala.

Amomum etiam summè commendabatur ut suave & odorum, Vnde Silius lib. II.

Nec crinem Assyrio perfundere pugnae

Amomo.

Verùm quis comparabit res istas cum Moscho, Ambrâ, Zibeto aliisque per multis rebus, quæ tam suavem emittunt fragrantiam, ut cuilibet demonstrari possint, quàm longè magis hoc nostrum floreat ævo myropolica ars temporibus antea actis ? Nec, quod de oleo illo in veteri Testamento descripto & usitato affertur, quicquam, nisi contra ipsum concludit : carebat namque Balsamo & cum solùm constaret Myrrhâ, Cinnamomo, Calamo odorato & Cassiâ, qui non videt, postponendum venire Moscho nedum & Ambræ, sed tot suffumigiis & aquis, extractisque ex Rosis, Iasminis, floribus Citri, aliisque hoc tempore adinventis & usurpatis ? At cum subiungit, Myrrham & Cinnamomum ad nos non afferri hoc tempore nisi a dul

adulterata, in foveam, quam aliis paraverat, miserè cadit. Si enim antiqua sua suavitate orbata & non sincera, sed adulterata medicamēta hæc ad nos advehuntur (quod tamen non semper fieri docet inter alios Marcus Oddus Patavinus lib. 2. de Ther. & Mithrid. cap. 2. & confirmat Brasavolus de Gummis, pag. 366. his verbis: *Nos Venetiis veram Myrrham vidimus, talem, qualem à Dioscoride pictam audivisti. Id tamen scito, odorem quidem suavem, non suavissimū habuisse, sed potius erat cum quadam suavitate*) cur non rejici debent ut Opopalsamum nostrum, quod ideò non placet, & ab ingressu in magnas antidotos recendendum putatur, quia nō habet odorem tam suavem, ut tradiderunt Antiqui? Quæ lex Opopalsamum rejicit, & Myrrham, quæ non, ut illud, benè olet, sed, ut ait Manardus; *pro suavi odore ei veteribus attributo, teterrimum virus adoleat*, amplexatur? An dicet, hanc non habere succedaneum & ideò recipi? Sed hæc est fuga, non ratio: præterquam eadem, quòd imperfecta Myrrha potest diu perfectioris succedanea, idcirco sciat, non assignasse Medicos substituenda Myrrhæ & consimilibus medicamenta;

G

Opo-

Opopobalsamo autem, Xylobalsamo, & Carpobalsamo assignasse, quia ex illis sive perfecta, sive imperfecta fuerint, aliquid semper ad nos est advectum, ut Balsami succus, lignum atque semen, cum in Iudæâ & Ægypto, unde in Europam asportari consueverant, penè defecissent, & ex Arabiâ non solerent cum aliis aromatibus aliò deferri, aut in exiguâ admodum quantitate; hinc factum est, ut Medici illis privati succedanea coacti sint invenire & Pharmacopolis præscribere. Modo autem cum jam elucescat succus iste, & ex Arabiâ Memphim & Alexandriam, & inde ad nos pervenire possit & perveniat, ut præter Mercatores Venetos Venetus Medicus Clarissimus, Æmilius Parisanus in epistolis ad D. Bernardinum Messorium, Collegam & D. meum, testatur, cur debet repelli & iniquius tractari, quàm Myrrha & cætera non pauca medicamenta, quæ tametsi odoris fragrantia, aliisque qualitatibus ab Antiquis Scriptoribus eis attributis, minùs valde gaudeant, quàm nostrum Opobalsamum, adhuc tamen sine ullo Aromatariorum strepitu recipiuntur adhibenturque? Verùm ad pensum redeunt, quòd, ut dictum

dictum est, vario modo philosophandū
 de odoribus, juxta nostram ac Vete-
 rum ætatem, hisce Rondeletii verbis
 tract. de Theriacâ magnâ, cap. de Myr-
 rhâ confirmare liceat: *Sin hæc ratio, in-
 quit, non placeat, dicemus, Veteres non
 idèò delicatos fuisse, atq; sumus, & quod
 nobis male olet, ut Myrrha, illis benè &
 suaviter oluisse, quod inde probari potest,
 quòd in suis unguentis ad delicias para-
 tis Galbanum admiscebant, quod haud
 ubiè fœtidi est odoris.*

Non solum autem, ut adjungo, Gal-
 banum, quod ex Theophrasto *gravius
 olet*, suis admiscebant odoramentis, sed
 etiam Terebinthinam, oleum è Myrto
 Lauro, Aspalathum, Melilotum, Fœ-
 num græcū, & hujus censūs alia, ut apud
 Plinium videre est lib. 13. cap. 1. & 2. quo
 loco de unguentis ad odorem anti-
 quitus paratis narratione institutâ, va-
 rias eorum affert notas & descriptiones,
 ex quibus evidenter valdè conspicitur,
 nos admodum nostros excellere o-
 dore odoribus Antiquorum: exemplo
 quæ sint magis celebrata tunc tempo-
 ris unguenta, *Megalium, Foliatum, &
 Regale*. Illud enim propter gloriam, ut
 ait Plinius, *Megalium nuncupatum, ex*

oleo Balanino, Balsamo, Iunco, Xylobalsamo, Cassiâ & Resinâ componebatur. Foliatum verò, & Spicatum tam celebre apud Romanas matronas ut pluries, ait Galenus, Nardinum quoque Plinio dictum ex Omphacio, Balanino, Iunco, Costo, Nardo, Amomo, Myrrhâ, Balsamo: At Regale ita appellatum, quoniam Parthorum Regibus erat inventum, ex Myrobalano constabat, Amomo, Cinnamomo, Costo, Comaro, Cardamomo, Nardi Spicâ, Maro, Myrrhâ, Cassiâ, Styrace, Ladano, Opobalsamo, Calamo, Iuncoque Syrio, Oenanthe, Malobathro, Serichato, Cypero, Aspalatho, Panace, Croco, Cypero, Amaraco, Melle, Vino. Sic apud Græcos, quantumvis, ut idem ait Plinius, vitiorum omnium genitores, non alia erant in usu ad sumptuosissima unguenta elaboranda, quàm, ut Theophrastus ait, lib. 9. cap. 7. Casia Cinnamomum, Cardamomum, Nardus, Nerum, Balsamum, Aspalathus, Styrax, Consecratrix, Narta, Costus, Ligusticum, Crocum, Myrrha, Gladiolus, Iuncus, Calamus, Sampsucus, Lotus, Anethum. Ex quibus non solum colligitur, caruisse Veteres suavioribus nostri temporis odorientis, sed Opobalsamum non fuisse apud illos in eâ
 exi-

existimatione, ut putarent egregiam odore suavitatem, & cunctis fragrantius extare: aliàs enim illo usi essent ad delicias solo, & non cum aliis inferioris conditionis admixto, aut saltem ut basi & principali sumptuosorum unguentorũ materiã; quod sanè non præstârunt; nam, ut Plin. ait, *pro basi ad acutiora unguenta efficienda Costo utebantur & Amomo: ad crassiora & suaviora Myrrhã, ad medicina utiliora Croco, ad acerrima tandem per se Amomo.*

Quare cum Balsamo in suavitate odoris primus non tribuatur locus, sed Myrrhæ, ex qua propterea ars conficiendi odores suum forsan traxit nomen, & *μυρρεΐν* dicta est, quis non videt, in maximo versari errore illos omnes, qui de nostro Opobalsamo philosophari volunt in comparatione non ad Myrrham & alia, quæ Priscorum ævo ut summè odorata habebantur in pretio, sed ad res posteriorius inventas, Ambram, Moschum, Zibettum, Belzoe, ejusque, ut aliqui putant, spèciem, Indicum illum liquorem Balsamum & ipsum nuncupatum.

An forsan, quod ex adverso dicitur, non Myrrham, ut sic, sed pretiosissimam

ejus partem Staete vocatam eam esse, quæ apud Antiquos odoratissima existimabatur, & basis odoramentorum fiebat; ejusque respectu considerandam venire Balsami lachrymam, non Myrrhæ ordinariæ, adulteratæ ut plurimum ac ementitæ, nostram eludet responsionem? Neutiquam certè? nam præterquam, quod verisimile non est, ut Staete, quæ ex Dioscoride erat *pinguedo recentis Myrrhæ, cum exigua aqua tusa & organo expresse*; vel, ut ait Plinius, liquor ille, quem *Myrrhæ arbores sponte sudant prius, quàm incidantur*, in tantâ copiâ colligeretur, quæ posset deservire pro tot odoramentis, quæ potissimum cum Myrrhâ componi consuevissent apud Dioscorid. Plin. & alios habemus; adhuc tamen, si ad illius comparisonem loqui velimus, nec Balsamum erit, quale prætendunt, nec Priscoium odores erunt nostris æquandi. Vocat sanè Dioscorides *Staete perquam odoratam & pretiosam*, & Plinius ait, quòd *Myrrhæ per se unguentum facit sine oleo, Staete duntaxat*; at si perquiramus, quidnam sit hæc Myrrhæ pinguedo, & quam esset suavitatem, utique dicemus cum Persio, *magnos promittere montes*; etenim Bra-

Brävolus in exam. Gum. pag. 367. de Sta-
 cte loquens sic ait; *Revera. Stacte eares*
est, quam nos liquidam Styracem voca-
mus; & pag. seq. idem confirmat ex Se-
rapione sic scribente: Styrax liquida est
linguedo Myrrha recentis, & extrahitur
à Myrrhâ, quia terunt eam cum aquâ
paucâ, & premunt cum torno, & est boni
odoris. Vnde postea subjungit, Styracem
liquidam Serapionis esse Dioscoridis. Sta-
cte. Id quod & Matthiolus habet in Dio-
scorid. lib. 1. cap. 62. & confirmat Gor-
ræus in Def. Medicin. particulâ Stacte, &
post ipsum Franciscus Sanchez libello de
Theriacâ ad Pharmacopœos c. 5. ubi
propterea docet Opobalsamo substitui
debere Styracem liquidam, quippe quæ
est Dioscoridis Stacte, quam Galenus lib.
de Substitutis Opobalsamo supponit.
Modò quæ eximius odor, quæve suavitas
& mira fragrantia in Styrace istâ repe-
riatur, nemo est, qui non sciat, esse vali-
dam & suavem, sed, ut dicebat Bräfavo-
lus de perfectissimâ Myrrhâ, cum qua-
dam gravitate. Vnde non mirum, si Lu-
cretius æqualem dixit unguento Ama-
racino, ex Amaraco, id est, Sampsuco
acris odoris, ut ait Plin. coagmentato,
cùm cecinit lib. 2.

*Sicut Amaracini blandum Staëteque
liquorem*

Verùm, ut illustrior hæc nostra de recentiorum odorum prærogativa supra Antiquos assertio magis appareat, non incongruè facit consideratio tam celebrati apud ipsos Thuris, cujus tanta fuit commendatio, ut vel ejus etymon à verbo græco θύειν, quod est sacrificare, vel ab eo sacrificium, sive thymiasis, id est, thurificatio & odorum incensio à plerisque deducatur, ut lib. 3. de Mineral. cap. 13. sect. 1. notat Eruditissimus Cæsius. Et Arabia, quæ ejus natale solum, à Strabone, Ptolomæo, Dioscoride alisque constituitur, non ob aliam causam Felix dicitur, & ut ait Plinius, *odorifera, dives, & beata cognomine inclita*; nisi quia in eâ Thus nascitur, videlicet in eâ parte, quam incolunt Sabæi & Minæi; qui propterea *Sabai*, apud Plin. lib. 6. cap. 28. dicuntur *Arabum propter Thura clarissimi*. Vnde prædictus Cæsius post multa de hac Provincia, quæ, ut Curtii lib. 5. verbis utar, est *odorum fertilitate nobilis regio*, sic tandem concludit. *Maneat ergò, Arabiam Thuris feracem meritò appellari à scriptoribus*

ribus odoriferam, thuriferam, aromati-
feram, beatam, felicem, sacram, cùm
propter præstantissima aromata immor-
tali fragrantia odore; tùm & multò ma-
gis ob thurea dona sacratissimis Divini
cultûs ritibus dicata; qua provenire in
Sabaâ Arabia felicis regione est certum.
At verò non Thuris modò, sed Balsami
quoque feracem esse, non solùm idem
affirmat Strabo lib. 16. cùm ait: Proxi-
ma est felicissima Sabæorum terra, qua
maxima natio est. Apud hos Thus & Myr-
rha & Cinnamomum nascitur, In ora
etiam Balsamum & alia quædam herba
valdè odorata, quanquam ejus odor citò
deperit. Sed præter Auctores non se-
mel adductos videtur etiam confirmare
Virg 2. Georgic. cùm ait.

Divisa arboribus patria sola India ni-
grum
Fert Ebenum; solis est Thurea virga
Sabais;
Quid tibi odorato referam sudantia
ligno
Balsamaq;, & baccas semper fronden-
tes Acanthi?

At si Balsamum (subjungo ego) tam exi-
miæ suavitatis existit, quemadmodum
pleno ore ajunt Adversarii, cur non ex
illo,

illo, sed ex Thure tot sibi vendicat Arabia prærogativas? tot sibi asciscit nobiles titulos? Cedere ergò Balsami odorem Thuris suavitati, quamvis non eximæ & Hispanicis suffumigiis postponendæ, clarum nimis est; ideoque non mirum, si Antiqui Balsamo omisso, vel eo tantummodò forsan adhibito pro condiendis cadaveribus Thura usurpabant ad præstantiores usus, ad cultum nempe Divinum, & cadaverum suffimenta. Quapropter Levitic. 2. habetur, *fundet super eam oleum, & ponet Thus, ac deferet ad filios Aaron Sacerdotis, quorum unus tollet pugillum plenum simile & olei ac totum Thus, & ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino, quod idem legitur etiam cap. 15. Et Exodi 30. 34. Thymiama ad Dei cultum ex Staacte, Onychâ, Galbano & Thure mandatur componi. Sic pariter Ethnici in honorem Numinum Thus adhibebant, ut de Alexandro Magno habet Plin. lib. 12. cap. 14. his verbis; *Alexandro magno in pueritiâ sine parsimoniam Thura ingerenti, pedagogus Leconides dixerat, ut illo modo, cum devicisset thuriferas gentes, supplicaret. At ille Arabiam positus, Thure onustam navim misit**

misit ei, exhortatus, ut largè Deos adoraret. Et de Trojanis (licet aliter sentiat idem Plin. lib. 13. cap. 1. damnatus tamen à Mercurial. lib. de Decorat. cap. 23.) videtur ostendere Virg. 1. Æneid. canens:

*Ipsa (id est, Venus) Paphum sublimis
abit, sedesq; revisit*

*Leta suos, ubi templum illi, centumque
Thure calent Ara. (Sabao*

Et 6. Æneid.

*Vnà omnes juvenum primi pauperque
Senatus*

*Thura dabant, tepidusq; cruor funde-
bat ad auras.*

Et 11. pariter Æneid.

*Succedunt matres, & templum Thure
vaporant.*

Quem Veterum usum confirmat etiam
Eclog. 8.

*Effer aquam & molli cinge hac altaria
vittâ,*

*Verbenasque adole pingues & mascu-
la Thura.*

Idè innuit Ovid. lib. 4. de Ponto Eleg. 8.

*Nec qua de parvâ pauper DIs libat a-
cerra*

*Thura minùs grandi quàm data
lance valent.*

Sic Horat. lib. 1. Carm. Ode 19.

*Verbenas pueri ponite, Thuraq;
Bimi cum paterâ meri.*

Maçtata veniet lenior hostia.

Et lib. 3. Carm. Ode 8.

*Martius calebs quid agam Calendis,
Quid velint flores & acerra Thuris
Plena miraris, positusque carbo in
Cespite vivo.*

Et lib. 4. Ode 2.

*Civitas omnis, dabimusque Divis
Thura benignis.*

Sic Tibullus lib. 2. Eleg. 2.

*Vrantur pia Thura focus, urantur odo-
res,*

*Quos tener è terrâ divite mittit A-
rabs*

Sic Seneca in Hercule furente actu 4.

*quicquid Indorum seges
Arabesq; odoris, quicquid arboribus
legunt,*

*Cöferte in Aras, pinguis exudet vapor,
Date Thura flammis.*

Idem confirmat idem in Oedipo actu 2.
Claudian. ad Hadrian. Stadius Pipin. lib.
4. Sylvarum ad Marcellum, & alii, quos
omitto, quia eos citat in suâ scripturâ
Doctissimus Collega meus Manelfus,
dum in hoc argumento ab odore petito
dissolvendo versatur. Quòd

Quòd verò in cadaverum etiam funere Thus adhiberent, patet ex Virg. 6. Æneid.

Aversi tenuere facē, cōgesta cremantur Thura.

Et ex Martiale, lib. 6. Epigr. 60.

Accipe cum fletu mœsti breve carmen amici,

Atq; hac absentis Thura fuisse puta.

Quid? nonne Cicero utrumque usum videtur innuere, cùm lib. de offic. ait: *Omnes vicis statua facta sunt, ad eas Thus & cerei.* Et Plin. lib. 22. cap. 24. *Odorum causâ unguentorumque & deliciarum, si placet, etiam superstitionis gratiâ emantur, quoniam Thure supplicamus & Costo.*

Nec quis dicat idcirco, à Veteribus & Alexandro Magno fuisse adhibitum Thus, non Balsamum, in honorem Numinum, quia hoc carebant, non illo. Nam, ut mittam eandem Arabiam, quæ Thus suppeditabat, potuisse quoque Balsamū impertire; illud addam, quod ad Magnum Alexandrum spectat, ei videlicet non fuisse Balsamum ignotum, ut ex ejus epistolâ ad præceptorem Aristotelem habetur: *Locus autē erat apud Indos (inquit ille) spaciosus & largus,*
 G 7 Thure

Thure & Opobalsamo abundans, quæ plurarum suorum nemorum innascebatur. & paulò post : Video Opobalsamum cum optimo odore, omnibusq; undiq; ramis abundantissimè manare. & infra : Iamq; à sacris excefferamus arboribus, nec jam odore Thuris Opobalsamiq; nares verberabantur. Quòd autem in Indiâ Balsamum sit, scribit etiam Constantinus Aphricanus.

Quare sicut hinc colligitur adhuc certius, quod à nobis pro responsione fuit allatum, de novarum rerum supra antiquas præstantiori suavitate, ideoq; non in ordine ad recentia odoramenta, sed ad prisca de Opobalsamo philosophandum esse, sic non ita certum puto, quod suprâ cum Rondeletio scripsimus de Veteribus non adeò delicatis existentibus, atque nos sumus, quin explicatione non egeat ; etenim quod nobis malè olet, illis benè oluisse, in penuriam & defectum meliorum odorum referendum est, non in ipsorum socordiam & ruditatem, cùm de pretiosis aut habendis aut componendis odoramentis maximoperè eos extitisse sollicitos, longèque forsàn magis, quàm nostri, vel molliores & effœminati homines,

non

non de Persis modò, Parthis, Ægyptiis, aliisque exteris Nationibus, sed de Romanis quoque loquendo satis pateat. Reperiit namque Magnus Alexander, expugnatis Darii castris, scrinium unguentorum laudatissimorum. Parthorum Reges Regali nuncupato odore tribuerunt nomen & famam. Ægyptus, ut ait Plinius, terrarum omnium accommodatissima unguentis est; unde apud eos in pretio Oenanthinum odoramentum & Cyprinum, sicut in Delo Mendesium, in Coe Amaracinum, in Solis Ciliciæ Crocinum, in Tarso Pardalium, Corinthi Irinum, Mytylenis & in Cypro Samsusinum, Athenis Tathenaicum, & alibi alia. Verùm nostri Romani, *Gens in toto orbe*, ut cum Plinio loquar, tamen *si una omni virtute præstantissima*, admiserunt & ipsi unguenta hæc exterorum, imò & pretiosa magis concinnârunt; unde non apud cæcinas modò erant in usu, sed apud Imperatores ipsos, ad *pedes quoque tingendos*, ut ait idem Plin. lib. 13. citat. & *in castris*, ubi *Aquila ac signa pulveretâ illa & custodiis horrida inungebantur festis diebus*, exclamat propterea: *Mirum maximè est, hanc gratiam penetrâsse*

trâsse & in castra. Ita est, nimirum ha-
 mercede corrupta terrarum orbem de-
 cère aquila. Ita patrocinia quarimus vi-
 tiis, ut per hoc jus sumantur sub casside
 unguenta. Hinc propterea excedeban
 quadragenos denarios libra. Hinc P. Li-
 cinius Crassus, & Iul. Caesar Censores edi-
 xerunt, ne quis venderet unguenta exo-
 tica : sic enim appellavére. Vtebantur
 namque illis etiam in potu, & ipsis spar-
 gebantur parietes balnearum, & solia
 Caji Principis temperari iis aliquen-
 jussisse audivit Plinius. Quodque ac-
 proprium spectabat corpus, habebant
 omnibus ferè partibus accommodata
 peculiaria odora menta; pro toto nem-
 pe corpore unguentum *Myrsinum*, pro
 pedibus & manibus *Ægyptium*, pro ge-
 nibus & mammis *Phanion*, pro ciliis &
 comis *Amaracinum*, & pro genibus &
 collo *Serpyllinum*, ut colligit Mercurialis.
 lib. de Decor. c. 29. ex Athen. Lucr. &
 Clcm. Alex. ideòque concludit, *Veteres*
in componendis unguentis admodum lu-
xuriantes & copiosos fuisse. In tanto ta-
 men luxu quid cum nostris odoramèn-
 tis æquandum venit?

Cæterum, ut ad argumentum, à quo
 suavis odorum contemplatio aliquali-
 ter

er me avertere visa fortasse alicui est, eadeam, dum subjungitur, nos ad evitandam propositi argumenti vim, ad unum Prosperum Alpinum tanquam ad asylum confugere, quippe qui in Ægypto diu moratus & istius rei benè concilius non alium redolere Opobalsamum odorem affirmat, quàm eum, qui est inter Thus & Terebinthum, cum suaviori samentamen odoris fragrantia, sciant velim, non ad illum Antiquis relictis, nos coniungere, sed eo tanquam lapide Lydio uti ad auream Antiquorum de Balsamo doctrinam, veritatemque ipsam accuratiùs intimiùsque cognoscendam. Veteres namque scriptores vel de Arabico Opobalsamo non habuerunt notitiam, sed solum de Iudaico & Ægyptiaco, ut Dioscorides & Plinius aliique non pauci, vel si illud agnoverunt, ut Strabo, Pausanias, Theophrastus, Ioseph Hebræus & Diodorus Siculus, adeò tamen parcè, & in ordine ad medicinam steriliter de illo loquuti sunt, ut ad Alpinum reliquosque recentiores illius non exiguè conscios accedendum foret, & ab ipsis veri Opobalsami, ut Arabicum quoque sunt, characteres & notæ hauriendæ. Nec dicat ad Alpini testimonium evitandum

dum odorem Terebinthi & Thuris in similitudinem tantum adduci, quia non tantum in similitudinem, sed in participationem extremorum, ut cujusque missi etiam accidentalis est proprium Aristotele magistro, adducitur. Quod si in nostro Opobalsamo suaviorem odoris fragrantiam, quam in Thure & Terebintho simul unitis non agnoscunt vel, ut melius dicam, non concedunt agnoscimus nos & agnoscendo fateamur, quod tametsi major forsan in ipso & excellentior desiderari posset, haec tamen è Balsami genere debet excludi & à medico usu arceri. Vnde cum Alpino addit, non loqui de Balsamis cultis, sed spontaneis, horumque succum in medicum usum adoptandum non esse, Alpino nedum de cultis & incultis loquenti contradicit, sed veritati ipsi cum Balsami lacrymæ sive ex cultâ, sive ex spontaneâ arbore ortæ, specie minime differant, sed solum individualitate secundum majorem vel minorem perfectionem, quæ sanè differentia & varietas nequaquam debet aut potest, imperfectius ignobiliusque individuum munere speciei demando se movere.

Quoniam autem ingenuè fassus sum

Opo

Oprobium nostrum non omnia ,
quæ de perfecto Opobalsamo fuerunt
ab Antiquis promulgata, ad amissim
possidere, ideòque posse esse non per
ncisionem corticis collectum, sed per
decoctionem ligni frondiumque elici-
um, ille nihilominus me audet argue-
re, Busbequii primùm à me adductâ au-
toritate, quâ nigrum esse tale Balsamũ
constituitur; deinde verò ratione, quòd
nimirum æstuosum cum sit tale Opo-
balsamum, fervidum & acerrimum, ob
non adhuc adeptam beneficio Solis &
soli maturationem, pro inunctionibus
tantum, nullo autem modo per os ex-
hibitum adhiberi debeat; sciat velim,
nobilissimum Busbequium comparati-
ve loqui, & ex relatione Hally Basfâ, qui
suum munus extollere conabatur, ut
tam respondi, non quòd nigrum velit
vera esse; cum nigrum minimè repe-
riatur Opobalsamum ullum, Alpino
auctore, Dialogo de Balsamo cap. 4. Il-
lud verò, quod subjungit, non solùm
falsum esse demonstratur ex Doctissimi
Veslingii litteris, quarum copia datur,
sed Mesues præsertim & suorum Inter-
pretum non reprobando testimonio.
Mesue enim sub eodem capite de oleo
Bal-

Balsami per emanationem & per decoctionem facta pertractat, & utrumque βαλαμέλαιον appellat, ejusque interpretres & commentator Christophorus de Honestis post enarratas virtutes primi, quod per emanationem in partibus Orientalibus colligi cum suo auctore describit, de secundo loquens ait, *& tam in magnâ quantitate ibi preparatur, sed non est tantæ virtutis, quanta est primi.* Et Iacobus Sylvius alter commentator de hoc eodem succo verba faciens: *Verba res, scribit, hujus olei ab omnibus tantè laudati à Mesue taceri mirum est.* Ergo cum in viribus convenient, si non in gradu, cum hoc per decoctionem non sit tantæ virtutis, quantæ illud per emanationem, illudq; per emanationem, ait idem Christophorus, *sit complexio calidâ cū virtute aliquo modo humectativâ & subtiliativum & lenitivum duritierum, & maximè conferat ad subtiliandum & removendum vestigia turpia & cicatrices, quæ remanent post consolidata ulcera: sit etiam penetrativum valdè ad partes profundas, & conferat omnia mala complexionis frigide & doloribus verborum & juncturarum, & permixtum cum aliis medicinis portet virtute*

illarum ad membra intrinseca & re-
ota, unde permiscetur & summè con-
rt cum medicinis urinã provocantibus
sumptum per os, vel inunctum ab extra
partibus renum, pectinis, colli & vesti-
; has quoque facultates in inferiori
radu possidebit, quod per decoctio-
em est factum Balsameleon, ut cum
telueloquar. Ac proinde fervidum
on erit, æstuosum & acerrimum, in-
otumque ut per os exhibeatur, velut
dversarius putat: quando nec illi de-
cit aliqualis maturitas in internis ar-
asti partibus acquisita, & si deficeret,
idum potius esset, frigidum ac cru-
um, ut omnes alii acerbiores succi ma-
urationem non adepti, quàm immo-
cè calidum & acre. Ut mittam Peru-
anum quoque Opobalsamum, quod
er decoctionem elicitur, quantumvis
orientale calidius adhuc, tamen non
probari per os exhibitum ad internos
quos affectus, quinimò ad multos
ommendari, ut apud Nicol. Monar-
em & alios videre est.

An autem in quæstione hac satis du-
ã probabile quoque existimare, ut
go feci, quòd nostrum Opobalsamum
possit esse per emanationem & incisio-
nem

nem collectum, sit contra allatam à me Busbequii æstimationem, ut ex aduerso obijcitur, illis decernendum relinquo qui Busbequium de Balsamo in hortis Matareænsibus elicitò & soli Turcarum Principi ob illius præstantiam reservato; me vero de Arabico & minoribus forsan prærogativis insignito loqui sciunt.

An verò, ut ille inculcat, sophisma sit, quòd de odore in meâ scriptura, ad evertendum oppugnantium argumentum, enunciavi, Logicæ initiati propalant; hoc namque meum est argumentum. Quæ sunt adeò similia inter se, ut difficile possint velut distincta secerni, ut in qualitatibus conveniunt necesse est. Sed Opobalsamum sincerum & adulteratum sunt hujusmodi. Ergò debent in qualitatibus convenire. Sed Opobalsamum adulteratum hanc non habet qualitatem, ut sit eximiæ suavitatis: Ergo nec sincerum. Major patet; nam aliàs non essent similia. Minor est Galeni primò de Antidotis: Subsumptū verò ex eo manet probatum, quòd cum Opobalsamum adulteratum habeat in se Galbanum, ceram, oleum de pino, & consimilia malè olentia, aut saltem non

onum efflantia odorem, ut ostensum est ex Dioscoride, & Plinio, & Avicennâ, utique non potest habere eximiam suavitatem. Quare cùm argumentum sit in forma, ubinam est sophisma? Nec enim, quòd subjungit de Moscho, adulteratio hepate bubulo, quæ adulteratio vix cognoscitur, vim argumenti eludit, & suæ imposturæ ac tergiversationi quicquam favet. Nam hepar bubulum odore caret, & ideò, si auget Moschi quantitatem, non mutat odoris qualitatem, quod sanè non contingeret, si, ut in casu nostro, oboleret: & sic de Castoreo & Myrrhâ ratiocinandum juxta diversam adulterationis mixtionisq; manneriam.

Sed accedamus jam ad quartum argumentum ex coagulatione lactis, quæ nec statim & vix perceptibilem præstat; maculâ, quam in laneo panno relinquit, desumptum; Quod sanè argumentum, quantum ad primam attinet partem, jam diximus aliqualiter coagulare, id est, illas lactis partes, quas tantum, & eas imperfecto etiam modo, non tantum, ut coagulum ipsum (quod per tonomasiam tale est & dicitur) quemadmodum desiderarent Adversarii. Unde, sicut

sicut risu digna extitit cujusdam Phar
 macopolæ rudis instantia, cum ausu
 est coram DD. meis exposcere, ut statim
 & citius, quàm à coagulo ipso, quod i
 tempore non momentaneo agit, lacti
 uncia quatuor vel quinque à tantill
 Balsami coagularentur; sic non mirum
 si exigua talis liquoris quantitas no
 permittit in experimentis habitis, notat
 dignam induci coagulationem. Quo
 verò ad maculam spectat, iterum dico
 quòd cum loquamur de Balsamo Ara
 bico, quod resinofum est, ut tale quod
 erat Ægyptiacum & Syriacum, cur
 Prospero Alpino, qui illud descripsit
 sentiendum est, videlicet adhærere pan
 no & maculam ab eo illatam non sta
 tim nec per lotionem evanescere, se
 post aliquod tempus, secus ac contin
 gat de oleo & rebus aliis unctuosis, quæ
 semper in panno remanentes inducunt
 maculas sese continuò dilatantes & au
 gentes, & humiditatem quasi in expu
 gnabilem conservantes; quod profectò
 in nostro Opopobalsamo non advertitur
 cum ex eo relictae maculae, si quæ re
 manent, aida percipiuntur & siccae
 paulatimque deficient. Nec solus Alpi
 nus hoc tradit responsum; sed etiam
 Qua

Quatramius, putans quasi impossibile, ut à resinosa materiâ non inferatur macula, & illata ut possit facillè abluï, imò experientiam hanc & signum à maculâ desumptum expressè negat Antonius Pafinus. Medicus Salonensis, in suis annotationibus ad libros Dioscoridis, Bergomi impressis anno 1592.

Vnde, quod ad hoc infirmandum Al-
 vini responsum de Regibus Hebræorum
 adducitur, eos videlicet *Balsamo ungu-*
onsuevisse, & fusè ad majorem ma-
nifestantiam irrorari, absque eo tamen,
quod usquam sui vestigii quicquam re-
linqueret, nec verum est, nec verisimile;
 quinimò impostura mera & inexcusa-
 bilis error: quandoquidem loco ab Ad-
 erfario citato 1. Reg. 10. de Balsamo
 nulla fit mentio, nec mirum, cum ad-
 huc Regina Sabæ in Iudæam illud non
 attulerit; & verba Mendozæ super ta-
 m locum mutilata, ad eludendos for-
 n Lectores, sunt adducta: Volens
 amque doctus iste Vir aliqualem affer-
 rationem, cur inunctio illa ex Lenti-
 lâ, quâ Reges perfundi illuc traditur,
 stigia non relinqueret, & immundi-
 ei periculum non afferret, ait; *quia il-*
ud oleum fortasse fuit pretiosissimum, o-

doratissimum & liquidissimum, ad instar aqua rosacea, quâ nemo, cùm perfunditur, inquinatur. Quare nec de Balsamo loquitur, & particulam fortasse adhibet, ad denotandum, ignotum adhuc esse, quid fuerit talis inunctio, quæ sanè particula non erat ab Adversario subticenda.

Abutitur deinde meâ ingenuitate, quâ fassus sum, controversum succum non ad amissim possidere notas verè Balsami ab Antiquis descriptas, & ait *Recedant simul virtutes & dotes ceteræ, atque adèò inutile excrementum remaneat.* Sed bona verba quæso. Recedant sanè, at cum proportione, quid inde ergò est ut excrementum abjiciendum Inficior. Vires enim sunt ejusdem speciei, si non æquè intensæ & perfectæ. Ideòque dignum illud faciunt, ut Theriacæ fabricam ingrediatur, & ab eoque quodcumque succedaneum, utpote diversi generis ac speciei, arceat repellatque.

At quod subjungit in Alpinum concedentem primum & secundum quinquennium in Opobalsamo, id negandū ob spiritalem & tenuem hujus lacrymæ substantiam, præterquam quòd redar
guitu

guitur à multorum Principum myro-
 theciis, in quibus diu asservatum mini-
 mèque evanidum reperiri certò scimus,
 quâ ratione dictum hoc sustineri pot-
 est sine sacrorum Patrum læsione, apud
 quos in symbolum incorruptionis assu-
 mitur; ut penes S. Thõ, 3. p. q. 72. art. 2.
 videre est? nimirum quia oleagineæ ac
 resinosæ naturæ existens diu durat, &
 non evanescunt de facili ejus vires. Fal-
 sum quoque est, quod ex Cardano de
 qua Nili adnectit, quandoquidem cum
 lumen illud nec Arabiam & Palæsti-
 am vel Iudæam inundet, imò nec Ma-
 reænses hortos, tametsi propè ipsum
 tos, Balsamum nec etiam poterit aut
 otuit irrigare, nisi forsan, quod alibi
 propè Babyloniam Ægypti adfuisse o-
 m ex Petro Damiano & Baronio de-
 uimus. Geographiæ ergò studeat, &
 enarratis percipiat, quanti Rondele-
 i auctoritas de annuâ balsami ætate,
tra quam inutile esse putat, æstimanda

Cæterum cum versùs finem ex quan-
 tate argumentatur, responsionem hau-
 e debuerat ex iis, quæ tùm in primâ
 eâ scripturâ à se visâ, tùm potissimum
 secundâ contra alterum Aromatario-

rum fautorem in hoc eodem argumēto versantem objeci. Cū verò Anastasium Bibliothecarium, à D. Bonanno adductum, & in vitâ S. Sylvestri asserentem, Ecclesiam Sancti Petri ex fundis sibi in Ægypto à Cōstantino donatis redditum habuisse libras CCXXV Balsami; Ecclesiam autem S. Pauli libras L, evitare conatur, hoc idē affirmans accidisse, *quia tunc Balsamæ erant in Iudaâ, & Romani Imperatores potiti rebus omnibus ac totius orbis Dn. ex omni regione totum Balsamum, quod colligebatur, Romam, ut proprium, advehi curabant, non solum gratis loquitur, & sine fundamento ullo, sed à Græcis refellitur & redarguitur, cū illi, juxta eorum Rituale, debeant quolibet anno uti multis libris Xylobalsami, Carpobalsami & Opopobalsami pro sacro Chrismate conficiendo* Nā ut à literatissimo Viro Leone Allatio accepi, in Euchologio Græcorum, in capite, ubi consecratio Chrismatis continetur, in enumeratione rerum odoratarum, quas Græci in confectioe dicti Chrismatis usurpant, inter alia continentur & hæc: *ξύλοβαλοιμὸς λίτρα γ. καρποβαλοιμὸς λίτρας β. βαλο*

σιμελαίς ὅσον δίδωσιν ἢ εὐπορίαι.
Xylobalsami libras 3. Carpobalsami libras
2. Balsamelai quantum haberi potest.
 Observant autem ritum hunc, ut idem
 affirmavit Allatius, Græci; Constanti-
 nopolitanus, Antiochenus, Alexandri-
 nus, Hierosolymitanus; Iacobitæ, Mo-
 ronitæ, Armeni. Non ergò Romam
 tantummodò advehebatur, nec, ut to-
 tum huc adveheretur, æquum erat, cùm
 alibi etiam deberet ad diversos usus ad-
 hiberi, & pro medicamentis potissimum
 ab hominibus in usum revocari; ut &
 nunc ab iisdem Græcis adhibetur.

An autem *suspendenda adhuc sit ab*
Alpino fides in materiâ hac de Balsamo,
 ut cum Silvatico (qui tamen Alpino
 cœtaneus de illo cum honoris præfa-
 tione loquitur) subjungit, dicant alii.
 Hoc unum interim sciat, Carolus Clu-
 sium, Michaëlem Döringium, Nicola-
 um Guibertum, Io. Ponam, Evang. Qua-
 ramium, aliosque Viros præstantissi-
 mos, & quem super omnes adhuc viven-
 tem magnifacio, Io. Veslingium, Ana-
 tomicum & Botanicum in Patavino
 Gymnasio, ei fidem adhibuisse, ejusque
 dicta approbasse, & quod ad Veslingi-
 um

um attinet, novis additamentis illustrâsse.

Illud demum, quod in fine suæ scripturæ ignotus iste Doctor adjungit, *Archiatros nimirum talem approbâsse succum pro Theriacâ conficiendâ, velut Balsamicum quid, & vicariâ praditum virtute*, principalem videtur tangere difficultatem, quæ est de Theriacâ abjiciendâ, ut instant Aromatarii, vel conservandâ, ut æquum est. Quia si approbatus succus est verum Opobalsamum, Theriaca erit melior; si verò adulteratum & mistum, cum talis adulteratio & mistio non possit esse, nisi vel ex Terebintho, aut oleo Abietino, aut Juniperino, ipsismet Aromatariis, qui nodum in scirpo quæsierunt, consentibus istaque medicamenta ab Auctorib⁹ spectatæ fidei, Matthiolo, Marco Oddo, Petro Pena, aliisque permultis à substitutionis munere in Theriacâ componendâ non arceantur ac vituperentur profectò conservari debent, non projici Theriacæ cum tali succo confectæ; eoque vel magis, quòd non solum aliis Theriacis fortasse præstant ob majorem fragrantiam illis communicatam ab Opobalsamo, cujus proprium est, doctif-
simo

fimo Gentile auctore, ut aliorum medicamentorum ingratos refrangat odores, & antidotis gratiam quandam conciliet, sed quia Manfredus & Panutius, qui illas cum tali liquore composuerunt, id auctore Prætoris præstârunt, & ad Opopobalsamum inveniendum habendumque non dolo, sed zelo ampliandæ suæ artis moti fuerunt, nec non hortationibus tum Prosperi Alpini, tum potissimum Fr. Evangelistæ Quatramii, olim Serenissimi Alphonsi II. Ducis Ferrariæ Simplificistæ, qui in Proœmio sui Tractatus de Ther. & Mithrid. Italicâ linguâ conscripto, omnes Medicos & Pharmacopolas, præcipuè verò Protomedicum, & Medicos Inclyti Collegii Romani, & Romanos Aromatarios, imò Principes ipsos, & Summum Pont. Clementem VIII. orat & hortatur, ut omni sedulitate ac diligentia incumbant ad perquirendum exotica medicamenta, & Balsamum inprimis, non difficili negotio ad nos advehendum habendumque, dummodò seriò exquiratur. Vnde, si quem fortasse visi sunt commisisse errorem in tali Opopobalsamo exponendo adhibendoque Pharmacopœi prædicti, excusandi omninò veniunt, & si lubet commen-

dandi ob perutile opus, si non bono nomine, bono saltem nomine inceptum.

Quare sicut non dubito, quò minùs Præstantissimi Domini mei, visis tùm his, tùm quæ à Collegis meis & à aliis sunt allata, declaraturi sint contraversum Opopobalsamum, tametsi forsitan non perfectum, utpote vel per decoctionem, vel si per incisionem, ex minùs tamen cultis, quàm antiquitùs fuerint arbutis elicatum, verum nihilominùs esse, & pro Theriacis conficiendis non ineptum, sic spero, quòd velut sub hoc Gloriosissimo VRBANI VIII. Pont. ter Maximi Pontificatu, ac ejus Religiosissimi ac Generosissimi Nepotis, CARD. FRANCISCI BARBERINI æquâ sub rerum moderatone, vidimus in hoc mundi theatro res à seculis non visas, Elephantem, Alcem, Gazellas, Chamæleontem, Salamandram, Zibeticum catum, flores odoratissimos, fructusq; cum suavitate, tùm varietate admirabiles, aliaque non pauca summè rara, & ob novitatem gratissima: ita visuros non modò tàm celebrati Balsami lacrymam, hac nostrâ, de qua est ambiguitas, præstantiorem melioremque, sed fruticem quoque ipsum, virentemque plantam

tam in hoc felicissimo cœlo, longiore
fanè tempore, ac majore cum Barberi-
norum Principum gloriâ duraturam,
quàm olim fecerit, cum devicto Mithri-
date in Pompei Triumpho, & mox sub
Vespasianorum Dominatu, cum talium
Imperatorum laude eam admirata Ro-
ma est ac intuita.

Audiant interim DD. mei epistolam
Clariff. Veslingii paulò ante citatam &
promissam.

CLARISSIMO VIRO
DN. BALDO BALDO
IOHANNES VESLINGIUS

S. P.

Gratias, fateor, singulares Præstan-
tissimo Naudao debeo, quòd viam
ad amicitiam tuam sternere mihi
voluerit, atque aperire princeps. Vellem
tamen auspicio eandem meliore potiùs
munivisset, quàm per impolitum illud,
Musarumque corculis parùm dignum
Opusculum. De Balsamo commotam à
Pharmacopolis litem facilè forsan com-
ponerem, si tàm in potestate meâ foret af-
fectus eorum corrigere, quàm asserere ve-
rita-

Hs

rita-

ritatem. Nam quòd celebre hoc medicamentum in Orientali Provinciâ reperiri inficias eunt, inscitia ipsorum condonandum fuerit. Mihi ultra quinquennium Memphi Ægyptiorum olim degenti singulis annis id conspectum fuit, redeuntibus è Meccâ & Medinâ indigenis, constant omnium sermone non alibi, sed dictis in locis paratum esse atq; emptum, quod secum attulerant. Quibus vel eò libentius fidem adhibui, quum & frondes secum, & fructus Balsami deferrent, non externi minus habitu, quàm viribus descriptione Clarissimorum Veterum convenientia. Non ejusdem equidem conditionis erat quod communi Balsami nomine venditabant; nam ad Ægypti Proregem militumve Præfectum quod mittebatur, tenacius observari, odore suavius, colore ex citrino albicans, quantitate exiguum. Reliquum ut copiosius, ita pretio parabilius, idq; cum æstimatione, tum bonitate rursus diversum. Nam vel purius erat atq; ex planta ramis fructibusq; ignis operâ elicatum, priori tamen & systasi, & odoris fragrantia, & virium pariter incolumitate cognatū, quo in dyspnœa pulmonumq; putredine, tum dysuria & venteribus optimo successu usus sum: Vel Te
rebin-

rebinthinâ similibusq; resinosis plus aut
 minus permistum, cujus major longè pro-
 ventus. Nec mirum id mihi visum, cùm
 Theophrasti quoque αὐτοῦ ἐν ἑλλάδι πολ-
 λάκις κεκρωμένον, in Graciâ sapius
 permistum deprehenderetur. Quod Vestris
 Opobalsami nomine Venetiis transmissum
 est, siquidem Cayrum aut Alexandriam
 ex Arabiâ delatum serîo constet, non te-
 mere Pharmacopolis rejiciendum fuerit.
 Nam colorem, quòd in eò flavum requi-
 runt, pauci momenti est, cùm nisi propin-
 quum senectuti Balsamum eo non imbua-
 tur. Odor utique, si promissam ipsis sua-
 vitatem haud aspiet, sciant vel in opti-
 mo præcipere Veteres, ut sit, ἔυτονον τῆ
 ὀσμῆ, odore valens, ἔυοσμον ἢ ἔυώδες,
 quâ voce non jucunditatem minùs odo-
 ris, quàm vigorem exprimunt. Redolet
 verò Terebinthinam etiam pretiosissimum
 Balsamum, quemadmodum & cortex
 planta interior, & fructus; quamvis in
 illo gratior halitus percipiatur. Lac non
 nisi debilitèr coagulât; imò ne hoc qui-
 dem præstiterit, nisi recens, nisi spiritû
 etiamnum acidulo prægnans fuerit. La-
 neis quoq; pannis, nec profundius insiden-

tem, nec diffundentem sese maculam imprimi. Hoc enim, ut olei proprium est, ita sincero Balsamo non competere, anti-quitus rectè constitutum fuit. Atque ut paucis concludam, Balsamum ex Arabia felici in Ægyptum delatum, atque hinc Venetias, si nondum vetustate colore pallido, citrino, aureo, odore non insuave, facile solubile, linguam clementer mordicans, quantumvis optimi illius notas ad unguem omnes haud servet, in Theriaca tamen compositionem potius admittendum censeo, quàm elisum Muscata nuci aut Caryophyllis oleum, temperamenti calore longius exorbitans. Tantum est, Vir Clarissime, quod per varias occupationes gratissimis literis tuis reddere licet: Tu vale feliciter, & cum Naudæo nostro plurimum salve. Patavii xxxix. Octob. A. S. M. DC, XXXIX.

ROMANA OPO- BALSAMI

Propugnatio Quarta.

Memoriale, quod Tibi, Illustrissime Collicola, exhibitum est pro Collegio Aromatario adversus
Man-

Manfredum & Panutium, quemadmodum ob discrepantes veterum Auctorum Balsami ejusque succi descriptiones, uni Alpino standum esse, rectè constituit; sic deducendo ex ejus doctrinâ, quòd controversum Opobalsamum falsum sit, non sufficienter concludit. Arridet tamen, quòd ille Io. Grauvius Britannus, qui nuper, ut refertur, ex Ægypto & Cayro, unde Principum Virorum jussu veterum Opobalsamum in Angliam apportare debuerat, Romam venit, verisimam ibi cognoverit Alpini doctrinam de Balsamo ex omnibus veri succi peritissimis, & præsertim ex docto Medico Veneto, qui Cayri medicinam facit; sed quòd ille ne guttam quidem veri Opobalsami invenisse, nedum inde se asportare potuisse affirmet, fucati verò ac eventiti copiam reperisse non exiguam, tamen tamen emendam vetuit Medicus Venetus rei peritissimus: non ita accidendum vellem, ut hinc nostri Opobalsami redarguatur sinceritas. Illuc enim ex Arabiâ transportari etiam in magnâ copiâ, non ex Alpino tantum, sed ex Veslingio, jam ostendimus. Quod Io. Grauvius prædictus non invenit veterum emendum Opobalsamum, id

fortasse accidit, vel quia tempore reditûs Caravanæ è Meccâ & Medinâ Cayri ille non aderat, vel quia, ut ex aduerso eum affirmare scribitur, in paucâ quantitate, & ea Bassæ & Principibus viris reservata, advectum anno illo Opobalsamum est. An autem aliis annis tam exigua semper afferatur portio, non dicit. Scirem tamen libenter ab eo, quidnam ipsum impedivit, ut cum de Regis sui ac Britannorum Principum voluntate adimplendâ ageretur, & apud gentes, penes quas aurum cuncta potest, non illam saltem coëmerit veri Balsami portionem, quam in Bassæ Ægypti & Principum virorum, id est, nobilium, & militum Ducum manus devenisse ait. Sed his missis.

Discutiamus argumentum, ex Alpin hinc inde receptâ doctrinâ elicatum, quod in hoc consistit, ut cùm Balsamum nostrum nec sit primæ, nec secundæ nec tertiæ ætatis, utpote signis alicujus ex illis, ultra quas alia non datur, orbatum, profectò nec Balsamum erit. A responsio est, argumentum non includere exactam partium enumerationem, ideoque non concludere. Ut enim in primâ meâ propugnatione firmavi

controversus succus est inter primam & secundam ætatem, & de utraque participans medium obtinet statum, qui nec imperceptibilis est & momentaneus, sed diu durans & latitudine præditus. Quare non mirum, si non est, ut in medio primæ ætatis & illius initio, *acutissimi validissimi que odoris, ac substantia turbida & crassa, ut oleum statim ab olivis expressum*, quemadmodum vult Alpinus, nec ut in secundâ atate, *aureus fulgentissimus, tenuissimus atque clarissimus, & odore eximio*, sed conditiones utriusque ætatis quasi possidens, colorem habet inter viridem & aureum fulgentissimum, substantiam inter crassam & tenuissimam, & odorem nec acutissimum nec eximium, sed ex acuto ad eximium & suavem tendentem, ut profus illud habere debet Opobalsamum, quod in transitu ex primâ ad secundam ætatem reperitur, & qualitatium mutationem per alterationis motum, qui successivus est, adipiscitur.

Ne autem id gratis dictum videatur, ex eodem Alpino liceat colligere, qui ap. 3. Dialogi de Balsamo ait, succum hunc *in primis crassum & turbidum ceri, & postea longo temporis intervallo de-*
 pu-

purari, & tenuissimum evadere atque clarissimum. Ergò, infero ego, in illo longo temporis intervallo, in quo fit transitus à crassitie ad tenuitatem, erit substantiæ mediocris. Ait præterea eodem capite 3. & cap. 4. *ex viridi colore in aureum splendidissimū eodem temporis intervallo transire.* Ergò tunc temporis habebit colorem mistum, hoc est, colorem aureum obscurum, ut hoc nostrum. De odore etiam consimiliter loquens ait: *Odor in recentissimo validissimus est, in medio tempore odor fit suavior, Thus & Terebinthum redolens, cum suavioris tamen odoris fragrantia:* ergò inter primam & secundam ætatem, id est, in eo tempore, quo comprehenditur ultima pars primæ ætatis & prima pars secundæ ætatis, & in quo ex acutie & validitate odor ad suavitatem tendit majorem, nec acutus valdè erit & valdè suavis; maximè cum talis suavitas & fragrantia debeat esse paulò major, quàm ea, quæ in Thure & Terebintho animadvertitur: Nam hoc sibi volunt illa verba, *cum suaviori tamen odoris fragrantia;* Vnde cum Thuris & Terebinthi simul unitorum exigua ea ac parva sit, magna profectò ac excellens non poterit esse in Opobalsamo. Dum

Dum verò succum nostrum redolere
ait Juniperum, non Thus, ad sensum &
experimentum vocat, quod sanè expe-
rimentum igne præstandum est, ut Thu-
ris suavitas sentiatur, Juniperi gravis o-
dor detegatur. Quinimò ad hoc peri-
culum ignito ferro faciendum, quod ad
hanc diem omissum est, si accedamus,
aliud in nostro Opobalsamo advertetur
inceritatis indicium: *ferro namq; can-
denti instillatum non diffundetur more
serum unctuosarū, cum ipsi admota fue-
rint, sed in globum cogetur instar unius
margarita, qui est non postremus veri
balsami characterismus, ex Nicolao Gui-
berto Lotharingo lib. de Balsamo cap. 3.*
Habet ergò noster liquor notas o-
mnes veri Opobalsami, nec unâ, quæ
teor, ad ipsum destruendum suffice-
ret, destituitur: quod si habere videtur
illis obscuras aliquas, imperfectio-
nis, non falsitatis est argumentum.

Quòd autem à Vestris fictus liquor
aliquas præ se ferat, cum & Galeni tem-
pore non deessent adulterationes con-
similes, quid inde, cum omnes non pos-
seat? Caret namque aureo colore, nam
nigrum est, loco suavitatis & austeri odo-
ris teterrimum obolet virus: in aquam
in-

injectum licet spargatur, colorem non mutat, & forsân non in eâdem quantitate extrahitur: maculas sese diffundentes læneo panno conciliat: lac si coagulat, ratione admixti coaguli id præstat, & si super ferrum ignitum instillabitur, dissipabitur, nec cogetur in globum, ut noster. Indignus ergò, ut huius comparetur, & falsus ac fucatus cû sit, ut falsitatis ac fuci nostrum coarguat.

Sed quid pro amico Pharmacopœo Gallo, cujus iudicium de vetustate nostri Opobalsami relatum à me in responsione primâ non improbatum extitit & nunc ex adverso cum Alpino convellitur: Non de ultimo senio loquutum fuisse responderem, sed de primo tertie ætatis statu, in quo nec turbidum adhuc apparet, nec ita segne, ut non valeat in aquam projectum liquari & ad superficiem deferri, id quod tunc solùm ab Alpino ei denegari verisimile est, cû in ultimo talis ætatis termino constitutum aëreis volatilibusq; deperditis particulis, Terebinthi nactum est crassitiem aspersitudinem. Nec ridenda responsio hæc, quando cum nostro Gallo consimiliter sentire audio integerrimum Vi-

um Armenum, Ioan. Molinam vocatum, rei huius peritissimum, qui nostrum contemplatus liquorem, & de illo super volam manus novo apud nos, sed usitato apud Arabes Mercatores experimento certior factus, pronunciavit esse verum Opobalsamum, sed novem circiter aut decem annorum.

Verum quod maximè gratum fateor, & gratiam exigit à Manfredo & Panutio & nobis omnibus, illud est, quòd sincerus æquè ac doctus Vir de sinceritate prædicti Balsami dubitanter scribens, in demum verba à propriâ sinceritate ductus sit, ut affirmet, *controversum liquorem in aquam vel lac instillatum descendere, ascendere, dissolvi, colore simillimo veri Opobalsami & odore haud abimili praditum esse*. Quæ cum fatetur, quis non videt fateri, quòd simulat se egare? Hæc enim sunt præcipua veri Balsami indicia, quibus præsentibus, & aliis non absentibus, ut non abesse aliàs dictum, dubitandi amplius non video, qui supersit locus.

Quòd si tamen aliquis supersit atque maneat, is amoveri poterit, nî fallor, iuxta Galeni monitum, primo de Antidotis, ex comparatione nostri contro-

ver-

versi liquoris cum vero Opobalsamo, quod nuper unà cum vero Xylobalsamo & Carpobalsamo, nec non Theriacâ & Mithridato cum illis compositis, ad me misit Præstantissimus Vir, Ioannes Nardius, Serenissimi Magni Ducis Etruriæ Medicus, scribens se illud obtinuisse à sua Celsitudine Serenissimâ, & esse ex eodẽ, quo olim M. D. Franciscus à Turcarum Rege (Alpino quoque referente) donatus fuit, & quod inter raras & preciosas res adhuc à Serenissimo illo Principe asservatur. Illud ergo tradam Illustrissimæ Dominationi tuæ, ut eo, prout libuerit, uti valeas.

ROMANA OPO- BALSAMI SEV THE- RIACÆ,

Propugnatio Quinta.

Præstantissimi DD. Quoniam Doctor ille, qui sub nomine Evonymi contra Opobalsamum scripsit, visâ meâ responsione conqueritur de me, quòd illa apposuerim verba; *meliùs diceret Anonymum*, & nonnulla quoque in

in medium affert, quibus suas positio-
 nes denuò tutari conatur; idcirco novâ
 propugnatione eum confutare non abs-
 tuleram. Et ut à querelâ exordiar, im-
 merito sanè illam proponit, quando nō
 mihi in animo fuit, eum tali nominis
 mutatione deridere, sed æquivocatio-
 nem potius inconsideratè, ut putabam,
 lapsam indicare, eique corrigendam
 proponere: cùm enim scirem, vocem
 hanc græcam 'Ευάνυμης latinè sinister,
 vel apud Plinium unam ex Vulcaniis &
 Eolis insulis, Lustega seu Vstica dictam
 significare, vel apud Theophrastum her-
 um quandam infelicem, fœtidam &
 virulentam, & quæ, ut addit Plinius lib.
 c. 22. *statim pestem denunciat*, indi-
 cium putavi, ut hoc parùm decòro no-
 mine vellet quis datâ operâ se obvelare
 & insignire: e contra autem, cùm opti-
 mè tenerem, doctos non paucos sua mo-
 menta Anonymi subscriptione quan-
 tumquàm ob signâsse, idcirco verba illa, *me-
 us diceret Anonymum*, apposui.

Verùm ut ad reliqua accedamus, cùm
 e post multa ob eorum levitatem, vel
 vis confutationis non indiga in eun-
 dem recidit errorem, ut non obstanti-
 bus tot clarissimorum Auctorum testi-
 mo-

monis à me adductis inficietur, post excidium Hierosolymæ in Iudæâ, a post Sultanorum Ægypti extinctionem apud Memphim Balsamum extitisse, iterumq; in medium adducat Patres Franciscanos, tanquam afferentes, ne vestigia quidem Balsami in valle Hierico reperiri, utique excusatione dignus non est, cum inter allatos Auctores multi extent, qui testes de visu ejus redarguunt pertinacem inscitiam. Ut tamen res illi aliisque, si qui sunt ei consimiles, clarior tandem appareat, quod ad Balsami defectum post Hierosolymæ desolationem attinet, dilucidè admodum suar evertunt opinionem præter Anastasium Bibliothec. Petr. Damianum, Baronium, & alios jam citatos propugnatione 2. & 3. ii, quos negare non potest, Plinius & Galenus ex nostris, Solinus & Tacitus ex Historicis. Plinius namque, ex quo malè intellecto deducit Balsami extinctionem, non defecisse talem arborem ostendit, cum ait : *Serit nunc eam Fiscus*, & paulò post in eodem cap. 25 lib. 12. de eadem plantâ, pro quâ dimicârunt Romani contra Iudæos, scribens subjungit : *Nunc etiam singularum arborum largior vena*. Galenus autem, qu

t habetur lib. 1. de Antidotis, naviga-
 it in Iudæam, tales quoque plantas &
 as multas inibi & in Syriâ ac Palæstinâ
 dinvenit. Solinus etiam, dum post præ-
 ctum Hierosolymæ excidium scribit,
 dem confirmat cap. 48. Polyhistoris,
 is verbis : *In Iudaâ tantum Balsamum*
ascitur, quæ sylva intra terminos XX.
gerum usque ad victoriam nostrâ clau-
ebatur. At cum Iudaâ potiti sumus, ita
ci illi propagati sunt, ut jam nobis latif-
mi colles sudent Balsama. Similes viti-
us stirpes habent, malleolis digeruntur,
stris nitescunt aquis gaudent, amant
mputari, tenacibus foliis sempiternò ad-
brantur. Sic Cornel. Tacitus lib. 5.
 ist. consimiliter loquens, ait : *Exube-*
nt in Iudaâ fruges nostrum ad morem,
aterque eas Balsamum & palma. Pal-
etis proceritas & decor, Balsamum mo-
ca arbor. Quare cum omnes isti Au-
 ores scripserint post tale excidium se-
 utum sub Vespasiano Tito, Plinius
 empe sub eodem Tito, cui libros Nat.
 ist. inscribit, Solinus sub Trajano, Ta-
 tus sub Adriano, & Galenus sub An-
 nino & Commodò, imò & sub Seve-
 (sub Vero legeret verus amicus, Eru-
 tiffimus Servius Inst. Med. lib. 1.) ut
 vide-

videre est in Chronologiâ Sanfovini & alibi, & de Gal. 1. de Antid. eorumque tempore tales extarent Balsami plantæ, non defecisse eas sub Tito, vel sub aliquo alio Imperatore ante Commodum & Severum perspicuum est; ideoque notum, quàm falsò pronunciaverit Evonymus, de Balsamo post Hierosolymæ excidium non fieri in Historiis mentionem.

Quòd verò post Sultanos deletos in Matareæ hortis propè Memphim sitis remanserint Balsami plantæ, olim ibi visæ anno 1321. à Mariano Sannuto Veneto, ut habet lib. 3. Secret. fidel. Crucis parte 14. Anno, verò 1483. à Bredenbachio, ut scribit in suo Hodœporico Ierosolymitano, & anno 1501. & 1502. à Petro Martyre, ut legitur lib. 3. suæ Legationis Babylonicæ, & refertur à Io. Eusebio Nierembergio de Miraculosis Naturis in Europâ c. 79. minimèque ut Evonymus ait, extinctæ sint, clarum adeò est atque apertum, ut sine temeritatis nota non possit contra tot Principes, Oratores, Doctores, nobiles Peregrinos & Mercatores, qui eas ibi viderunt, contrarium affirmari. Liceat tamen eum denuò cõvincere ex Matthiolo à se pro se adducto

eto, qui sic ait lib. 5. epist. pag. 551. *Memphi tamen, ut audio, Balsamum in quodam tantum viridario alitur, sed liquoris non valdè ferax, nec etiam plurimè ibi planta aluntur.*

Scripsit autem Matthiolus multò post Sultanos deletos, & longè adhuc magis Marcus Oddus, cùm lib. de Ther. & Mithr. serm. 2. cap. 2. idem confirmans, ait: *Qui ex Italiâ in Ægyptum navigant, in urbe magnâ, quam Cayrum vocant, Balsami extare viridarium, idque Imperatori Turcarum soli custodiri prædicant.* Ex quibus, ut patet Evonymum ad pauca respicientem, nimis facile conarium pronunciâsse, sic admiratione dignum existit, quòd Balsami plantæ, quæ olim in eâ regione tam densâ fertique sobole vigeant, ut earum succus vel cadis effunderetur in solemnioribus nuptiis, & pro lampadibus sacrate ante aras conservandis rutilantibus usurparetur; subsequenter postea temporibus exaruerint, penitusque quasi defecerint. Quòd verò talis Balsami quantitas tanta esset, ut prædictis etiam sibus destinaretur, hæc de primouso demonstrent Claudiani carmina;

*Gemmantes alii per totum Balsama
tectum*

*Effudère cades, duro qua saucius ungue
Nilac^o pingui desudat vulnere cortex.*

de secundo verò præter Anastasium Bibliothec. alibi citatum, Petri Damiani auctoritas suprâ quidem à me indicata, non tamen descripta, hîc autem velut memoriâ dignis expressa verbis & cuilibet non obviis, omninò exscribenda ostendit.

Ait ergo in epistolâ ad Cadaulum, Pseudopapam electum, magnus iste Vir, magno referente & approbante Baronio, Annal. tom. II. ann. 1061. sic: *In Babylonia partibus possessionem Apostolica Sedes habebat, unde tantum Balsami redditû per annos singulos capiebat, quod indeficiente fomite sufficeret lampadi, quæ videlicet ante altare Beati Apostolorum Principis rutilabat appensa; quam possessionem acceptâ pecuniâ Papa distraxit, canonemque aromatis, quem accipere solebat, amisit. Aliquantò post, cum idem Papa prædicto sacrosancto altari quasi devotus assisteret & oraret; ecce quidam terribilis, & grandævus senex, in cujus etiam facie barbira sum videbatur, elato brachio, colaphum ipsi vehementer incussit,*

fit, & ait. Tu extinxisti lucernam meam ante me, & ego extinguam lucernam tuam ante Dominum, moxq; disparuit: Ille verò protinus corruit, & paulò pòst diem clausit extremum. Fuit verò, ut id adjungam ex Iacobo de Vitriaco Episcopo primùm Acconensi, deindè Cardinali Tusculano in Hist. Hierosolymitana cap. 85. *Balsamum in hunc locum translatur, scilicet; ut ille inquit, in campum civitatis Ægyptiæ, quæ Babylonia nuncupatur ab Ægyptiis, ex vineâ Balsami, quæ in terrâ Sanctâ, in loco, qui dicitur Hierico, solum inveniebatur.*

Addamus his, si placet, non ignobilis Medici recentiorisque certum de hac re argumentum, & nobilis cujusdam Peregrini aliam adhuc recentem narrationem. Medicus est Horatius Guarguantus Venetus, qui lib. Respons. Var. ad varias ægritud. edito Venetiis 1613. volens probare, quòd omni ævo Balsamum in felici Arabia repertum sit, non solum ait, quòd inde unâ simul cum mercibus aliis sæpè ramuli transportantur & fructus, sed quòd isti ramuli & fructus conveniunt cum illis, qui in Matareo coluntur. Ex quo non modò colligitur, eum pro certo habere, in Matareæ hortis reperiri

Balsamum, sed insuper non benè opinatos fuisse Rev. illos Fratres Commentatores Mesue, quando Dist. 3. affirmarūt, *tantam Venetiis ex putaminibus & ramusculis Xylobalsami copiã haberi, quòd quasi fornaces possunt incendi: negarunt tamen esse vera, hoc scilicet nõ uli Guar-
guanti argumento, sed levibus quibusdam conjecturis, nec ad id attendentes, quod Gal. scribit I. de Antid. c. 2. nempe Balsami lignum & semen fraudem nõ admittere.* Peregrinus verò est CHRISTOPHORVS FÜRERUS AB HAIMENDORF EQ. AURATUS, DUUMVIR R. P. NORIMBERGENSIS PRIMARIUS, ET IN REB. BELLICIS CONSIL. SUPREMUS, qui in suo Itinerario Ægypti, Arabiæ, Palæstinæ, Syriæ, aliarumque Regionum Orient. edit. Norimbergæ A. S. 1621. describens peregrinationem Ægypti, postquam loquutus est de Cayro Novâ, sic ait de fonte Matareæ & Balsamo: *Hic fontem nobis monstrârunt profundum, è quo bina juga Boum aquã rotis hauriunt irrigandis hortis, quos ibi plurimos habent, quos inter ille excellit, qui Balsama profert. Et paulò inferiùs. Verùm hortus, quem dixi, Balsamorum exigui admodum splendoris est, raraque*
in

in eo arbores, utpote cui colendo parum cura imponunt. Afferebantur tunc temporis Balsama aliquot ex urbe Mechâ, qua inferebant.

At de valle Hierico quod Evonymus subjungit, tametsi novâ non egeret confutatione, utpote jam explosum clarissimorum hominum auctoritate, quia tamen ille in medium iterum adducit Patres Franciscanos, tanquam affirmantes, *ne vestigia quidē Balsami in tali valle reperiri, & illis solis, aliis posthabetis fidem habet; idcirco quia solis credit Patribus Franciscanis, hunc quæso audiat Patrem ex tali ordine Fr. Augustinum Stephanium Ragusinum, postea Episcopum Stagni, qui libro de perennitatu Terræ Sanctæ & de fructuosâ ejus peregrinatione, quam inscribit Greg. XIII. P. M. sic ait: Hierico est planities magna, conclusa montibus ab Oriente Arabia, ab Occidente Judæa, & à Meridie mari Asphaltico vel Loth, à Septentrione mari Galilea, hoc est, Tiberiadis; ipsa est planities Hierico est valdè pulchra, & si culta, esset ad producendum apta omnia genera fructuum in eâ, ut à peritis in arte medica accepi, præcipuè ab Andrea Vesalio, qui ipsam unâ mecum pere-*

grinatus est, ab aliisque quampluribus classis hujus itidem intellexi. Reperiuntur in eâ omnia genera Myrobalanorum, & lignum pretiosum, quod appellant Spalato, poma aurea: arbores Balsami innumera in eâ sunt. Arabes enim colligunt grana quadam in arboribus illic nata, & ex illis oleum exprimunt ad dolores hypochondriacos, vel colicos sanandos optimû, & ego expertus sum in me ipso, & in Rev. Fr. Io. Barbaro valorem hujus olei. Ex quo, ut deduco, non potuisse decipi hunc Rev. Patrem in materiâ hac, quippe qui socium habebat magnum Vesaliû, rei medicæ peritissimum; sic colligo, adhuc forsan in tali valle permanere plantas illas, de quarum defectu nulla assignatur causa, ab adductis tamen, & citatis Fratribus non cognosci, vel quia imperitis eæ sunt ignotæ, vel quia aliis fruticibus sunt obrutæ, vel demum quia Patres isti & peregrini alii non undequaque magnam illam planitiem, longitudinis circiter triginta miliarium, & latitudinis quindecim perlustrant, aut ob Turcarum metum perlustrare possunt. Vnde patet, quòd non solum ibi conspexerunt Balsama Iacobus de Vitriaco, Cardinalis Tusculanus

nuncupatus, ut habetur in suâ Hierosolymitanâ Historiâ, & Borcardus Argentoratensis Ord Præd. aliique ex omni classe Viri præclarissimi à me citati, sed aliqui etiam ex Ordine Sancti Francisci; ac per consequens me non immeritò ob allatas rationes ei respondisse, se usum testibus invalidis.

Id quod Iurisperitorum quoque doctrinâ ad controversiam hanc apprimè faciente confirmare fas sit. Statutum namque est apud eos, quòd plus ponderis habet testimonium affirmantis, quàm negantis; quinimò plus creditur duobus affirmantibus, quàm mille negantibus, ut ex Bartolo, Baldo, aliisque plurimis Iurisconsultis ostendunt Farinac. de Testibus q. 65. part. 3. reg. 19. num. 200. & 201. & Mascard. tom. 1. de Probat. conclus. 70. Cùm ergò testes affirmantes existentiam Balsami à me adducti non modò sint duo, sed quamplures, nonne ex adverso talem plantam negantes erunt eorum respectu invalidi nulliusque roboris? Vtique: ratione hoc, præter allegatas auctoritates, demonstrante. Certius enim aliquid novit, qui, quod agitur, affirmando novit, quàm qui negando; neque nega-

tiva ita se offert sensui, sicut affirmativa.

Nec majori fundamento in eâ perficitur opinione, quòd Arabicum Opobalsamum ita agreste sit, ac Iudaici & Ægyptiaci Balsami notis ac conditionibus destitutum, ut pro conficiendâ Theriacâ nec bonum nec utile existimari debeat; nam præterquam quòd agreste non esse atque incultum, velut ipse putat, jam ex Alpino & Veslingio demonstratum est, insimulque probatum, quòd substantiam, colorem, odorem, & reliquas à Veteribus genuino Opobalsamo attributas condiciones possideat; (Undè non mirum, si Diodorus Siculus in suâ Bibliothecâ lib. 2. de Arabiâ pertractans, hæc habet verba: *Ibi in convalle quâdam Balsamum, quod vocant, gignitur, unde luculentum ipsis vectigal accedit, propter quod nusquam alibi in Orbe terrarum hæc stirps inveniatur, quæ præclarum quoque ad Pharmaca Medicis usum præstat.*) Sciat insuper, quòd tametsi aliquibus ex illis privatum esset notis & qualitatibus, adhuc tamen pro pretiosâ Theriacæ antidoto coagmentandâ, quocunq; posthabito succedaneo, eligi deberet? nam cum potissima ratio,

ob quā tām laudati fruticis rami, femina atque succus magnis antidotis commiscentur, ea sit, quòd alexiteriam habeant vim contra serpentum ictus reliquaue venena; talemque vim in Arabico Balsamo primùm ac principaliter recognitam habeamus, illud quoq; primùm & principaliter videtur in Theriacam injiciendum. Quòd autem facultas oppugnanti viperarum ac serpentū morsus, quam Dioscorides Balsamo à se descripto attribuit, & cum eo alii Auctores, in Arabico potissimùm conspiciatur, ex jam alibi citato Pausaniâ manifestissimè colligitur, dum lib. 2. de Bœoticis tradens collectionis Opopalifami modum sic ait : *Arabes collecturi pro temporis ratione succum Balsami, bina singuli lignorum flagella ad vyperas, qua vescuntur Balsamo, deferunt, quas lignis quassatis abigunt. Conficere eas nolunt, quòd Balsamis esse consecratis existiment. Si deinceps eveniat, ut à viperis quis mordeatur, vulnus tantùm est, ut ferro videatur inflictum, sed à metu veneni liberi sunt. Quòd enim vescuntur vipera unguento maximè odorato; ita venenum temperatur, ut ex lethifero mitius fiat.* Etenim, ut idem habet lib. 9.

*Vipera in Arabiâ absque certo numero, si-
ve plures siue pauciores sub qualibet ar-
bore stationem habent. Vescuntur succo
Balsami suavissimo. Adhuc gaudent a-
liàs umbrâ plantarum.* Huic autem Pau-
saniæ doctrinæ ut nullus est, qui se op-
ponat; sic omnes subscribunt, & præ-
sertim Cæl. Rhodig. Antiq. lect. lib. 18.
c. 35. ubi satis in lōgum tradit, Balsamum
in Arabiâ nasci, ibique viperas innoxias
esse. Hinc propterea Viri aliqui doctis-
simi commendârunt pro vicario veri
Balsami Juniperi oleum, hâc præditum
alexipharmacâ virtute & multò plures
Terebinthi lachrymam consimili pari-
ter facultate donatam, inter quos unum
liceat adhuc viventem in præsentiarum
adducere præstantissimum Licetum in
Bononiensi Prytaneo primarium ac e-
minentem Philosophiæ Professore,
qui ad Illustrissimum & verè πολυμαθὴν
Equitem Cassianum à Puteo de hac no-
strâ controversiâ scribens, non solùm
ait, se, dum Pisis degeret & Philosophi-
am in celebri illâ Academiâ profiteretur,
à nobili quodam suo hospite Lusit-
ano ex Æthiopiâ, ubi per aliquot an-
nos moratus fuerat, redeunte vasculum
stanneum plenum Balsami Arabici re-
cepif-

cepisse, illudq; qualitatibus & viribus, prout tradunt Auctores, præditum invenisse; sed insuper addit, sibi pro veri Balsami substituto Terebinthum arridere, tum quia ab Alpino in odore cum Opobalsamo consentire scribitur, tum quia contra morsus virulentorum animalium, ut illud utile est ac proficuum. Unde non mirum, si, ut scribit Alpinus & confirmat solertissimus Sennertus lib. 4. de Febribus cap. 7. nostræ Theriacæ contra venena venenatasque materias segnes admodum conspiciantur & invalidæ, secus ac de pretiosâ istâ Antidoto scribant Andromachus & Galenus; quia nempe Balsamo carent, alexipharmaco præstantissimo, & succedaneum non habent huic consimile.

Neque Evonymus, vel quis pro eo Romanum objiciat nostrum Antidotarium, & ante illud Galenum ipsum asserentem, pro Theriacâ debere eligi Opobalsamum Iudaicum, ab eodem primo de Antid. cap. 12. celebratum, vel ex Palæstinâ, quod Sagadinum dicitur (id est ex vineis Engaddi) c. 4. dicti libri pariter laudatum; nequaquam vero Arabicum & Sabeoticum, quia, ut mittam id neque à Galeno neque ab Antidotario

exprimi, nihilque referre, cujus sit loci, dummodò in qualitatibus non sit, ut non est, diversitas & discrepantia, ad græcum Andromachi primi Theriacæ inventoris textum eos demandabo, ut ab ipso discant Opobalsamum pro Theriacâ conficiendâ non simpliciter ex Iudæâ vel Ægypto, sed *Ασσυρίοις ἔνδοθεν* ex intimâ Assyriâ esse sumendum; sub Assyriâ autem Arabiam quoque contineri, apud Strabonem lib. 16. de situ orbis ab initio, legere poterunt. Nec mirum id cuiquam videri debet, cùm à ratione potius alienum sit contrarium, nempè quòd Ægyptiacum Opobalsamum & Palæstinum, quod ex Arabiâ traxit originem, & advena est in illis regionibus, non patritium, debeat præstantioribus ornamentis & dotibus esse insignitum in alieno solo, quàm in proprio & nativo, ut Arabia est; quando oppositum docens Theophrastus lib. 4. de Hist. Plant. cap. 1. hæc habet verba: *Omnia verò suis locis meliora proveniunt, magisq; vigent.* Confirmat autem veritatem hanc Io. Eusebius Nicrembergius Soc. IESV, dum lib. 1. Curiosæ Philos. per multa capita Balsami perpetuitatem in Arabiâ à mundi creatione probat, ejus-

ejusque perfectionem ex eo ostendit, quòd ibi sine ullâ culturâ resinifera sit talis planta. Et hanc doctrinam in hoc opere Hispanicâ linguâ conscripto & Madriti edito 1634. in magno alio opere, cui titulus est, Historia Naturæ maximè peregrinæ edito Antverpiæ 1635. idem confirmat & ratam habet. Quare expugnata, nî fallor, jacet hæc Evonymi impugnatione & pro Evonymo adjuncta obiectio.

An autem prosperè magis, quæ contra Prosperum adducit Alpinum, ad illius doctrinam communiter receptam infringendam, ejusque fidem tametsi scriptorum omnium fide stabilitam, ex hominum animis abrogandam, ab eo enuncientur; facilè est divinari. Audienda tamen, quæ in Auctorem hunc comminiscitur. Fuit jam in primâ scripturâ ab Evonymo dictum, quòd cum Alpinus aliter describat Balsami plantam, ac delineata respiciatur in ejus libris, suspectam propterea sibi videri talem doctrinam, cumque responsum à me fuerit, diversitatem illam in delineatorem debere refundi, ille nunc tale responsum irridens, quasi non potuerit contingere, at qui pinxit, ad amussim repræsentare

non valuerit, quæ ab Alpino fuerunt verbis expressa, & non semel apud alios rei Medicæ scriptores tale quid non inveniatur, penes quos insuper una aliquando figura pro demonstrandis pluribus herbis deservire animadvertitur, in eâdem persistit opinione ; A quâ, si fieri potest, ut removeatur, cum meæ adhuc non suffecerint ad id præstandū modestiores interpretationes, sciat, nunc me silentio involvisse responsum aliud, quo, ut veritas elucidatur, sic ejus in intelligendis Alpini verbis detegitur inscitia : Dum enim ait Balsami folia ab Alpino assimilari foliis Rutæ, & in icone non Rutæ, sed Jasmini frondes præsentari, ille non advertit, Auctorem hunc solummodò enunciare, *quòd Balsami planta foliis referta est Ruta aliquatenus proximis*, non unde quaque, insimulque non agnoscit, quòd hæc similitudo attenditur magis forsan in colore, quàm in figurâ, ut propterea secundum hanc *Balsami folia Lentisci quoque foliis emula* dicat cap. 14 de plantis Ægyptiis. Undè qui Rutæ ac Lentisci frondes conspexerit, & iconem Balsami contempletur, videbit non talem adesse varietatem, ut non *aliquatenus* sint proximæ
 & c on-

& consimiles, quemadmodum Alpinus describit & Evonymus non intelligit.

Nec magis insuper valet ad suspectam reddendam Auctoris hujus doctrinam, quòd secundo loco adducit de Balsami narratione factâ ex ore Abdellæ Medici Ægyptii, (non Hebræi, ut ille oscitanter legit & scribit) qui in Dialogo de Balsamo loquitur: nam de re illâ qui certis poterat loqui & ut loquens introduci, quàm Cayrinus Medicus ob doctrinam præcellens, ob experimentum petitus, *Et in materiâ plantarum exercitissimus?* quique viderat in Matareæ viduario Balsami plantas virêtes, & quotannis ex Arabiâ conspexit Balsami ramos, fructus & succum in Ægyptum dechi ac transportari?

At dum postremo loco in ea devenit verba, ut dicat, sibi suspectissimam videri atque imaginariam distinctionem coloris Opobalsami de quinquennio in quinquennium, quòd de eâ nullis ex antiquis Auctoribus loquatur, non solum demonstrat, se ignorare, quod *nil est simul inventum & perfectum*, ut aiebat Cicero, sed quod magis refert, non intellexisse veterum Auctorum de hac materiâ sententias, in quibus
præ-

prædictam colorum mutationem indicatam habemus. Legat ergò Galenum lib. 4. de Comp. med. sec. loc. cap. 5. (non tamen præcipitanter, ut solet) & animadvertet, quod ille de Opobalsamo ad morbos oculorum adhibendo discurrens, considerat, *vel esse tenue & pellicidum, vel crassum, quemadmodum solet in vasis circa fundum condensari & spissari*: quas sanè differentias juxta varias ætates in Opobalsamo consurgere rationi consonum est. Adeat præterea Plinium, à quo distinctè magis distinctionem hanc edocebitur. Libro enim 12. cap. 25. cùm hæc habet verba : *Succus è plagâ manat, quem Opobalsamum vocant, suavitatis eximia, sed tenui guttâ, ploratu lanis parva colligitur in cornua: ex iis novo fictili conditur crassior. similis oleo, & in musto candida. Rubescit deindè, simulque durefcit è translucento*: nonne tres illas ætates, tresve ab Alpino elucidatas coloris & substantia mutationes innuit, indicat, aperit? Abeat ergò hæc Evonymi evonyma argumentatio, & Alpini de Balsamo verè Balsamea doctrina sic firma maneat ac stabilis, ut firmæ manent ac stabiles Alpes contra pestilentis Nothi rabiem & flamina Aquilonis.

Insurgit præterea Evonymus iste cōtra meam responsionem, quâ ad ejus argumentum de impossibilitate faciendi judicium de nostro Opobalsamo, quia vero destituimur, ex cujus comparatione falsum dignosci possit, sufficere dixi ad talem præstandam cognitionem ea indicia, quæ à Dioscoride & a liis tradita sunt, aliàs inutilia quasi & vana futura; insurgit, inquam, & Galenum in medium affert, qui tametsi doctrinâ ac ingenio præstantissimus, adhuc tamen nō contentus iis, quæ ab Antiquis & Dioscoride præsertim de Balsami notis scripta sunt, voluit, ut haberetur primo de Antidotis cap. 2. & 13. in Palæstinâm navigare, *ut ibi Opobalsamum ex arbore suâ resudantem aspiceret, & ex eo particulam tanquam regulam cateris agnoscendis apud se semper haberet.* Vndè si Galenus, vel Averroë ejus malleo teste, magnus experimentator anceps fuit in hac re & dubius, quomodo nobis hoc idem non accidet?

Verùm ut mittam, nos habere ex Senesimorum Principum Hetruriæ myrothecio elicitam veri Balsami particulam, mihi à Clarissimo talium Principū Archiatro missam, & à me Illustrissimo
Col-

Collicolæ D. meo traditam, illud pro novâ responsione adnotatum velim quòd Galenus non navigavit primariâ intentione in Iudæam, sed in Cyprum & Lemnum, hùc nempè, ut terram Lemniam, illuc verò, ut metalla selectissima cònspiceret, & hac occasione profectus in Asiam è *Palastinâ Syria Balsami liquorem purissimum detulit, ut præter notas à Dioscoride traditas hanc haberet præcipuam à visu petitam*, quando optimè sciebat Balsamum usque adeò pluribus artibus adulterari, ut inter nosci vix posset. Adeò namque ejus tempore, ut ait cap. 2. dicti libri, *qui simplices medicinas divendebant, callidè illarum quasdam (ut Opobalsamum etiam ex cap. 13.) còcinnabant, ut exercitissimos etiam quosque eâ in re Viros deciperent.* An autem hoc nostro ævo tam callidi sint & fraudulenti, qui Opobalsamum in Arabiâ & Ægypto divendunt, non auderem affirmare. Sint tamen & adulteretur, adulteratumque sit, quòd probavimus, nosque decepti simus, ut decipi nonnunquam solebant vel peritissimi Viri Galeni tempore, an propterea talis erit error, ut Theriacæ ex hoc succo elaboratæ quidquam detrimenti af-

afferat & labis? nullo pacto. Decipiebantur etiam antiquitus, & decepti magnas componebāt cum adulterato Opobalsamo antidotos unguentaque varia, parabant & medicamenta, & præsertim in Græciâ, quò nonnisi mixtum & adulteratum deferebatur Opobalsamum, Theophrasto Authore; & nihilominus de pharmacis illis ex eo confectis nullæ audiebantur querelæ, nullus excitabatur rumor. Optimum sanè ut plurimum requirebat Galenus & purissimum, ad Theriacas non modò, quas pro Imperatoribus conficiebat, sed aliquando etiam ad alia medicamenta, illudque tale eum habuisse verisimile est; at quòd alii Romani Proceres, qui ad instar suorum Principum Theriacam & ipsi componebant, nec non privati homines tùm medici, tùm unguentarii, à quibus pariter, Galeno referente lib. cit. cap. 4. ea coagmentabatur antidotus, optimum & sincerum semper obtinuisse, non facillè concedam.

Atqui non contenti his Adversarii, negant quoque mixtionem & in nostro Opobalsamo ne guttam quidem veri Opobalsami reperiri ajunt, eorumque præcipuum existit fundamentum, quòd
Ve-

Venetiis, ut habent à quibusdam tali
urbis seplasiariis, nullus reperitur v
deferatur unquam verus Balsami suc
cus. At pronunciatum istud nescio qu
torculari extortum, duobus mihi licea
testibus non ex infimâ hominum classe
sed è sublimiori litteratorum coronâ e
licitis, contrariumque affirmantibu
comprimere. Sunt autem isti Æmiliu
Parifanus, & Renatus Moræus, ille Ve
netiis, hic Parisiis calamo & opere ma
gnâ cum laude Medicinam illustrante
& facientes. Scribit ergò Parifanus ac
D. Bernardinum Messorium, anno jam
imminente futurum nostrum Protome
dicum, quòd non exigua reperitur in
magnâ illâ civitate veri Opobalsami co
pia, imò & Xylobalsami, cujus propter
ea portiunculam ad eundem misit; ad
ditque non paucis, tum ex Medicorum
cœtu, tum ex Aromatariorum classe,
prædictorum Pharmacopolarum atte
stationem displicuisse. Moræus verò
ad sibi & patriâ & eruditione, ac genio
& ingenio in ampliandis bonis artibus
parem, Gabrielem Naudæum de hac
nostrâ controversiâ etiam apud Gallos
auditâ nonnihil scribens, illud inter re
liqua fatetur testaturque egregius Vir,
se

se nempè in musæis plurium celeberrimorum nobiliumve hominum vidisse Opobalsamum illuc Venetiis advectum, & ut verum ac genuinum communi doctiorum sensu repertum & habitum.

Nec Veneti isti Pharmacopolæ idcirco dicant, Opobalsami nomine non esse donandos liquores aliquos ad talem urbem ex Orientali plagâ aliquando deatos, & nostrum præsertim, quia in vasorum eos continentium fundo reperitur nescio quæ crassities, & impurities; nam si Galeni doctrina lib. 4. de Comp. Medic. sec. loc. cap. 5. eis fuisset nota, flocci utique fecerent rationem hanc. Describens enim ibi Galenus pharmacum aridum ad tuendam oculorum valetudinem, in quod ingreditur Opobalsamum, inquit: *si verò Opobalsamum tenue & pellucenti compage non crassum, quemadmodum solet in vasis circa fundum considerare ac spissari: quod nimis crassum est, ariditatem pharmaci impediet.* Aridum ergò, terreum & crassum reperitur aliquando Opobalsamum, & præcipuè in fundo vasis. Præterea, nonne Galenus primo de An. d. cap. 4. de hujus lacrymæ bonitate agens ejus aliquam speciem imperfectam

etiam adeò esse dicit, ut vinum, quo
 caupones vendunt respectu Falerni
 Quo posito, quis non videt, illud tan
 imperfectum Opobalsamum crassum
 debere esse in substantiâ, obscurum in
 colore, invalidum in odore, in aliisqu
 qualitatibus segne ? Sed audiamus Ga
 lenum, qui sic loquitur : *Ceterum, u*
Roma potius, quàm alibi medicina simpli
ces optima omnes haberi possunt, sic quo
que ab eo, qui Roma Casarum antidoto
conficit, singula multò magis perfecta ha
bentur : Vinum Falernum, mel Hymeti
um, Opobalsamum Syriacum, quod à lo
co, in quò plurimum & optimum prove
nit, alterum quoque nomen accepit, Sa
gadinumque dicitur, cunctis aliis meli
us, qua in Palaestina pradiis colliguntur
Quantum verò Falernum vinū, eo, quo
caupones vendunt, prestantius est, tan
tum Ægyptio Opobalsamo Sagadinum
vocatum antistat. Ex quibus, ut colli
 go, varios in Opobalsamo reperiri per
 fectionis vel imperfectionis gradus ; si
 deduco, non solum ex perfectiore opti
 mam resultare Theriacam (ut erat ea
 quam *Casari conficere obtigit Galeno*) &
 ex imperfectiore minùs bonam, sed ex
 nullo, viliozem adhuc & imperfectam
 magis

magis. Vndè cùm in nostrâ, de quâ lis est, præter reliqua selecta admodum medicamenta, quæ in ejus compositione tam affabrè elaborata sunt adhibita, Opobalsamum quoque, tametsi non optimum, bonum tamen & verum, in ordine saltem ad eam coagmentandam conficiendamque, ad quem finem illud à nobis approbatum est, contineatur & adsit ; Desistere profectò deberent nostri Pharmacopolæ ab eâ insectandâ, usurpatoque exagitando Opobalsamo, & quemadmodum sese demonstrârunt omni tempore, tam in seligendis perfectioribus medicamentis, quàm in componendis ex iisdem pretiosis Theriacæ & Mithridati antidotis, diligentes adeò & peritos, ut nec ipsi, nec eorum pharmacopœa quibuscunque aliis ubivis positis cedant ; sic in posterum opportunioremquirentes se tales præstare deberent, ut non alia tantùm simplicia, sed Opobalsamum quoque & unà cum ipso Carbobalsamum & Xylobalsamum obtinent: quando jam satis, nî fallor, populadepulso errore, hæc obtineri posse, demonstratum est : Desinant ergò cum Manfredo & Panutio de primatu perharumacorum depressionem contendere

dere, obtrectationibusque omissis, si bonâ æmulatione decertent, ut opus hoc jam antea laudabiliter à Ferrante Imperato Neapolis, à Io. Ponâ Veronæ ab Antonio Bertolo Mantuæ, à Bernardino Cicadâ Brixia, à Michaële & Balthassare Campiis Luca, à Pharmacopœis Serenissimi Magni Ducis Florentiæ, & ab aliis alibi patratum, ipsi quoque pro nobilioribus saltem Viris & delicatis Principibus, si non ad prædictorum & Manfredi & Panutii imitationem, ad Galeni saltem exemplum perficiant, & aliquam Theriacæ & Mithridati portionem componant & à se compositam, indiesque meliore adinvento Balsamo meliorem redditam in suis officinis habeant.

PERORATIO AD LECTOREM.

DVM Propugnationes istæ sub prælo erant, & fini jam proximæ, dum mihi redditæ sunt à Clarissimi Viris de hoc nostro Opobalsamo elegantissimæ Epistolæ, quas omninò collarii veluti loco hîc adjungere volui & cum

& cum illis alteram, Viri pariter Clarissimi de eadem materiâ nostro præsentis Protomedico inscriptam. Continent namque totum id, nî fallor, quod in hac controversia desiderari potest; hæc ultima, nempe Parisiani, resolutionem quæstionis, an sit; dum testatur Venetias advehi Opopobalsamum, & advectum reperiri, nedum apud Nobiles, sed penes quoque Mercatores & Atomatarios; alia verò duæ, Veslingii & Nardii, alterius dubii, quid sit; dum affirmant, controversum succum verum esse Opopobalsamum, non ementitum & falsum; ille quidem, ut peritus & Balsami, si quis alius, hoc ævo expertissimus, hinc vero argumento usus, quòd præcipuum id verum cognoscendum Opopobalsamum existimavit Galenus, comparatione videlicet ad sincerum legitimumq;. Quæ probandi ratio in secernendâ ab adulteratis succis Balsami lacrymâ tanti fit à Galeno, ut quandiu illi soli penè conficit, alia videatur signa à coagulatione tactis & maculâ non relinquenda in linteis pannis vel parvipendere, ut explicatu difficilia, vel negligere, ut non universaliter vera. Nam si, ut aliàs innui, absque conditione ullâ & absolutè, ut

Adversarii putant, vera essent signa ista inutilis profectò remaneret Pergamen sedulitas, & supervacaneum omnino comparatione sumptum inditiū: quando nihil reperiri potest resinofum, pingue & benè olens, quòd Balsamum non existens, & lac coagulare, & pannos non fœdare potens sit. Sano ergò modo hæc ab Auctoribus prolata intelligantur, & Galenico interim signo præcipuus debeat locus: quo, cum doctissimus Veslingius, qui diu in Ægypto commoratus optimè callet Balsami scientiam & acutissimus Nardius, qui plura tractavit Opobalsami vascula in musæo Serenissimæ Medicæ Familiæ asservata, usi sint; eoque & aliis etiam notis innixi, controversum succum, verum judicaverent Opobalsamum; pluris utique faciendum est illorum testimonium, quàm aliorum mille ex libris solū (utinam benè intellectis) negativè loquentium, ut proinde eorum literas in hoc loco collocare reputaverim causa opportunum, & legentibus non injucundum. Antequam autem illas adscribam, oratum te volo Candide Lector, ut si quando in Propugnationibus hæc meis tibi visus fuero vel nō omnino

nò conformiter loqui, vel eadem quandoque repetere, aut sine methodo scholasticove ordine scribere, humaniter feras. Illas enim eo fine neutiquam elaboravi, ut ederem ac in publicum profferem, sed ut DD. Deputatis, non inconsideratè nos approbasse propositum Opobalsamum, quinimò parùm consideratè nostram approbationem nonnullos oppugnâsse ostenderem; idque cùm ab illis, (quæ eorum & benignitas, & solertia) tùm Collegæ mei, tùm ego ad hanc usq; diem obtinuerimus, nihil ultra moliendum fortasse remanebat. Passus tamen sum ab amicis persuaderi, ut illæ tametsi privatim cōscriptæ, quia per multas manus etiam extra Urbem incultiores adhuc, & amanuensium incuriâ mendis plenæ oberrabant, publicam tandem aspiciant lucem, horridæ saltem minùs ac mendosæ. Placuit verò eas edere sub illa prorsus formâ, quæ sunt exarata, ultimâ exceptâ, quam Etrusco idiomate, ut vulgari Evonymi oppugnationi satisfacerem, conscriptam, latinè reddidi, ut cuilibet excitæ controversiæ status & progressus innotescerent, in aliud forsan tempus mihi metipsi, aut per hæc quoque tempo-

ra aliis ordinatiorem tractationem, & ex methodo contexendam relinquens. Eòque vel libentiùs id præstiti, quia tibi, Humanissime Lector, placere studeo, dum ab aliis audio maturiores elegantioresque præparari de hoc Balsamo discursus, quinimò jam à peritissimo P. Castello Messanæ præparatum hùc advehi, ut mittam elegantem illum, quem dudum ab exercitatissimis Campiis Aromatariis Lucensibus, habuisti, acerbiusculum hunc & primitivum Balsami propugnati fructum, ad excitandum avidi intellectùs erga meliora appetitum, offerre, non ingratum tibi fore putavi. Verùm, si ex illo nullam vel hausisti utilitatem, vel percepisti delectationem; en tibi, quæ utramq; suppeditare poterunt, pollicitæ epistolæ, & ante illas notatu dignus Andreæ Cæsalpini locus, nunc mihi ab eruditissimo Bonanno demonstratus, nulloque modo subticendus, utpote ad rem faciens, & à doctissimo Viro, nostrique Collegii olim Medico, & in Archigymnasio meo venerando Prædecessore conscriptus. Habetur autem in appendice ad suos libros de Plantis & Quæstiones Peripateticas, nempe in Epistolâ Dedicato-

catoriâ his verbis. *Illud autem mirum videatur, aromata preciosissima simul cum fide Christianâ periclitata esse ac revixisse. Nam Cinnamomi non deerat copia Romæ ante Neronem: Postea verò, quùm in Indiâ fides Evangelii ab Apostolo prædicata minui cœpit, incœpit quoque Cinnamomum desiderari, etiamsi Romanum Imperium ad illas regiones tunc magis pervenisset. Revixit autem, cùm iterum prædicari Evangelium cœpisset, Lusitanis ad eas terras penetrantibus, adeò ut hodiè corticis ejusdem, quæ melior ejus pars est, major copia habeatur, quàm apud Antiquos ligni, in quo nulla gratia est. Idem contigisse videtur Balsamo Orientali, quod cùm soli Judææ datum esset, ut scribitur, expugnata à Tito, & Vespasiano eâ regione non perière ejus horti, imò fertiliores Romanis colentibus evaserunt, ut testatur Plinius: cùm verò eadem regio sub Turcarum Imperium cessit, unâ cum fide horti omninò perière. Hodiè tamen in quibusdam Ægypti & Arabiæ locis repertum; unde ferri cœpit ad nos integerrimus ejus liquor, nunc in sperandum resurgentis fidei, quod Deus concedat. Sincerissimum autem esse illud Balsamum, experimentis traditis ab An-*

tiquis colligi potest. Contigit enim mihi optimum & recens vidisse apud Franciscum Medicem, Magnum Ducem Etruria, & iterum apud Clementem VIII. Pont. Max. Liquor est pellucidus, subflavus, cujus gutta exigua aqua instillata in calice amplo statim disparet, nō subiens aquam, sed in totā superficie dilatatur, instar membrana pellucida ac tenuissima cepearum, quod argumentum est tenuitatis & puritatis, in nullis aliis liquoribus visum &c.

Æmilius Parisanus Romanus, Philosophus ac Medicus Venetus.

Bernardino Missorio Romano, ac totius Ecclesiastici Status Archiatro Dignissimo B. A.

Q*uam ad Veritatem temporis filiam nati simus, Excellentissime Doctor, quam diu jacere & fallaciis obrui non permittit: quemadmodum & ipsa contra hominum calliditatem & solertiam se per se tuetur, nedum etiam vestruum cele-*

celebrium Doctorum sola aura. Verum, quum de Balsamo Opobalsamove meam pro conficiendâ imò factâ Romæ Theriacâ sententiam requisisti, etsi satius silentium duxerim, quàm meum responsum; pro veritate nihilominus atque in hominis gratiam & salutem assentitus sum. Propterea scripsi, Venetiis Opobalsamum reperiri, idq; verum & germanum, juxta Dioscoridis sententiam & experimenta, ut me sapius vidisse, quinimò expertum esse confirmavi, secundum, inquam, illius opinionem; quæ Veneti Aromatarii viderunt &, ni fallor, testimonium dicent. Addidi, memoriâ si recolo, saltè refero, hîc Venetiis nunc reperiri ejusdem Opobalsami tres quatuorve (quod sciam) ampullas apud Nobiles Venetos, quas ex Ægypto Consules asportârunt; quæ Balsama plurimi faciunt, quæque ex colore & odore vera creduntur: propterea cuique experiri integrum esse offerunt. Quæ si vera sunt, ut perquam verissima, atque volenti cuique periculum facere sit; Vt quid in dubium vertitur, nunquid Opobalsamum reperiat? quinimò non reperiri ajant? Nisi omninò quis se deo verit Andrea Matthiolo dicenti, Venetias in Italiamve non asportari, contra Dioscori-

pem & experimenta, ac sensum ipsum. Ad didimus, quod nostri ævi Medicus Alpinus, qui in Ægypto medicinam fecit, & easdem plantas, fructus & Opobalsamum vidit, expertus est, scripsit, & quæ Dioscorides confirmavit, sicuti quæ Theophrastus, Serapio, Avicenna. Plinius, Albertus Magnus, & alii graves Auctores dixerunt. Caterum objiciant vaferrimi & bella imaginationis homines, hujusmodi plantas ob bella casas ressecatasque fuisse, vel etiam incendiis periisse; quod quum contra sensum immediatè sit, sensui pœna subjiciantur. Præterquam quòd etiam Deo id repugnat, qui in Creationis principio omnibus creatis viventibus animalibusq; imperavit, crescite, multiplicamini, replete terram, & quodq; suam sementem producat, & factum est: si ve semente planta hac producat, si ve per stolones germinet, ut ficus, olea, salix (mittimus nunc, si ve per bulbos, ut in nostris de Subtilitate libris prima & tertiae partis demonstravimus) & tunc factum est, inquam, ut postea certum, sicuti experientia & sensus docent. Præterquam quòd impossibile & inauditum, species periisse unquam à Deo potissimum creatas; ut ridiculum prorsus sit hoc excogitatum, si cer-

ertum est, verum Opobalsamum ipsum
 apud magnos Principes, sicut apud No-
 biles Venetos, necnon hic apud Mercato-
 res atq; ipsos Aromatarios, & Opobalsa-
 mium, Xylobalsamum atq; Carpobalsa-
 mum adesse. Objiciat aliquis; si Venetiis
 Balsamum invenitur, cur Veneti Aroma-
 tarii Theriacam cum Opobalsamo non
 parant? Frivola huic objectioni responso
 laud opus est scienti: Quoniam Venetiis
 Aromatarii singulis annis Theria-
 cam conficiunt quidem; sed non ad cen-
 tenas libras, verum ad millenas ob qua-
 tum & lucrum, ita ut, quod nunc Vene-
 tiis extat & reperitur Opobalsamum, nec
 uni illorum Theriacae sufficeret: Proinde
 factum puto, quod pravi homines tunc
 hac de causa ipsum Balsamum adultera-
 verint: Propterea deinceps contigerit,
 quod nostrum Venetum Collegium olim
 Myristica oleum substituerit: & qua
 fortasse ob causam Andreas Matthiolus
 crediderit & scripserit, Opobalsamum
 Venetias non asportari. Hac mea est sen-
 tentia in tui gratiam scripta, Excellentis-
 sime Archiatre. Tu diu felix vive.

Dat. Venet. die 28. Jan.

1640.

K 5

Per-

Perillustri & Excellentissimo Viri

DN. BALDOBALDO.

Iohannes Veslingius S.P.

HAbui tandem à Clarissimo Tomasi-
sino, quem proximis spondebas lit-
teris Balsami liquorem: cognovi
que simul atque odorem hausi, illum ipse
esse, quem in Ægypto Venetis nostris, re-
duces ex Arabia Mercatores venum ex-
hibent. Hoc præcipuè rexpungio puritatem
ejus asserentes, quòd aqua indita guttuli-
protinus in pelliculam sese explicet, ite-
rumq; styli cuspide commota, colligi tota
queat, ob tenuissimi spiritus deliquium
pallidior: certi reliquas indolis notas, a-
rate plus minusve provectâ facilius ob-
scurari. Quibus eò libentius suffragatur
ivi, quò major succo cum recentis Car-
pobalsami sapore & odore cognatio fuit
in quo, ut cum Hermeticis loquar, τὸ ἐπι-
φύτου θεϊοῦ evidentius sensuum fidem pro-
vocat. Igitur, quamvis transmissus mi-
hi Balsami liquor spontanea concretionis
lacrymam suavitate non referat, quo-
cunq; tamen artificio sit elicitus, legiti-
mum Balsami antiquitus cogniti succum
adeò-

adeoq; Opobalsamum judico, etiamnum Arabibus, Ægyptiisq; Dohon Balsan, unguen Balsami dictum. Velle plura, nisi publicum Anatomes officium, cui totus obstringor, sermonis prolixioris pausam imperaret. Vale feliciter, Vir optime, & amorem absenti conserva. Dedi Patavii xix. Ianuarii A. S. MDCXL.

Paulo Zacchiæ, & Baldo
Baldio, Medicis Romanis
Præclarissimis,

Iohannes Nardius Philo-
phus Medicus Florentinus,
Benè agere.

Veri Opobalsami portiunculam vitreâ pyxide inclusam vestro nomine (Viri Excellentissimi) dudum reddidit mihi tabellarius: Quidni verum dicam Opobalsamum, haud adulterinû fictitiumvè, quod omni argumentorum supellectile instructum, non superâsse tantum, verum & prosternere trucem potest invidiam? Iam satis superq; revelata est illorum fraus, qui obscura cujusdam diligentia hypocrisi Balsami plantam è vivis olim concessisse, obrutamque Iudæa

ruinis ingens sui desiderium nobis reli-
 quisse, malâ fide, autumant. Verûmenim-
 verò, qui nôrunt, Balsamo natale solum
 semper fuisse Arabiam, exoticum finitimâ
 Iudaam, dubio procul piaculares illos in
 Natura numen & mortalium beneficentiam,
 nô risu, sed pœnâ mulctandos, trans-
 que fines litteraria R. P. perpetuo exilio
 damnandos, ne fucum incautis faciant
 imposterum, optimo suadente jure, decer-
 nent. Vivit adhuc eximia planta sub fœ-
 licissimo cœlo non rarâ, sed frequens, nul-
 lius cultura ambitiosa, etsi culturam mi-
 nimè respuat, avelli tamen atque aspor-
 tari vix patitur. Quamquam verò alie-
 nis sedibus præ hospitis indulgētiâ quan-
 doque assuescat, brevi tabescat alibi, præ-
 cipuè verò longinquis Hesperia in oris,
 non est tamen, quòd lacrymas transplan-
 tata supprimat, verûm uberes, easq; pro
 more lacteas, vel leviter atque cutetenus
 solidâ sui in parte sauciâ, ubique terrarû
 abundè profundit. Neque profectò nobilis
 succi ubertas, quem laceffita planta sum-
 mâ erogat liberalitate, derogat quicquâ
 propria incolumitati; siquidem mirabili
 œconomia, ut singulis suis partibus, vi-
 ficus olim assignatus fuit humor; sic ramis
 atq; semini, vel post communia fata, succi
 illi-

illius non minima reservatur portio, quod
 sensuum irrefragabili criterio curiosus
 quisq; assequetur. Quorsum hæc, in clama-
 bit morosus Cēsor? nempè ut ex hoc arma-
 mentario pugnacissimum educam primi-
 bilum, qui tuos invadat ordines atq; pes-
 fundet. Manum conferamus: Succus ille
 seu lacryma (utrumq; siquidem vox illa
 à Græcis significat) ejusdè penitus de-
 prehenditur natura atq; conditionis cum
 succo, quo madescit Xylobalsamum atque
 Carpobalsamum; igitur verum erit atq;
 legitimū Opobalsamū, succus ille nempè,
 quem vos transmisisistis. Probo consequen-
 tiam, nō topicè, & ex communibus, puta,
 si cum scholis dixerò, quæ sunt eadem in-
 ter se, sunt & uni tertio; verum ex propriis
 & à priori: Sic verò exordiar. Vnus idèq;
 penitus est succus, quo perfruitur resini-
 fera planta singula, & quem sponte, aut
 vi, certis erogat temporibus: Balsamum
 verò plantã esse resiniferam, nemo est, qui
 ignoret: Vnus idèq; igitur erit succus, què
 Balsamum profundit, cum illo, quem Bâl-
 sami planta sibi reservat. Attexe modò, si
 libet; At sensuum certã trutinã eadè pe-
 nitus sunt notæ invicemq; communicant,
 Balsami lignū, fructus, & resina illa, de
 qua nunc cōtroversia: Erit igitur hæc ve-

rum atq³ genuinum Opobalsamū. Fidē in-
 super faciet dictis uberrima Pyrotechnia,
 cujus ope atque operâ vel intra hora spa-
 tium elicias, atq³ è medullis Xylobalsami
 vel Carpobalsami nō vieti effœtisve vi-
 ribus, certè evocabis simillimū liquorem
 ei, quem nunc præ manibus habeo. Hæc
 pensitent, qui temerario ausu effrenes in-
 veritatem debacchantur. Non minoris
 præterea est, quòd vestrum Opobalsamū
 perquam simillimum observo iis, qua va-
 riis comparata temporibus diversisq³ lo-
 cata pixidibus asservantur in Ergasterio,
 selectioribus Pharmacis dicato à Serenissi-
 mo nostro Magno Duce. Cujus rei peri-
 culum si quis curiosus facere audeat, fau-
 torem me habebit, cujus custodia pridem
 commissa fuere. Prohibet verò inprimis
 vitrea phiala librarum duarum pondo,
 quam dono olim dederat Serenissimo Ma-
 gno Duci Francisco, illius nominis primo,
 incomparabilis rerum naturalium scru-
 tator Vlysses Aldrovandus, necnon major
 altera recentiori liquore referta, quam
 prædives Mercator Ægyptius, navium
 quarundam Dominus, qua Liburni por-
 tum appulere A. S. 1615. venum dedit Se-
 renissimo Cosmo II. commutavit verò, ut
 ferunt, liquoris unciam cum librâ argen-
 tis

ti: Cujus Opobalsami major pars absumpta tunc fuit ab Aulico Pharmacopœo, quum A. S. 1633. nobiles atq; absolutissimas antidotos confecisset, Ther. Androm. & Mithridatum, nullis succedaneis suspectas, unanimi artificum acclamatione insignes, & Serenissimorum presentia illustres. Ejusdem verò Opobalsami, quantum sat fuit Theriaca conficienda, in majori Xenodochio S. Mariae novæ nuncupato, Serenissimus noster enixè rogatus, magnâ liberalitate dono dedit sequenti anno; mirantibus singulis, quot aderant, artis Apollineæ cliētibus & succi præstantiam, & largitoris munificentiam. Neque profectò indictum abibit Opobalsamum, quod donatus fuit Magnus Dux Franciscus à Prospero Alpino: hoc verò comparatum illi, quod Turcarum Imperator eidem Serenissimo pridè dono dederat, simile prorsus deprehenditur. Addo insuper, quòd utroq; collato reliquis Opobalsami phialis meæ fidei commissis, quas variis temporibus nostra rapuere trivemes Christiani nominis hostibus, unius ejusdemq; observo prorsus conditionis unamquamq; lacrymam, accidentariis tantummodò notis vix discrepantem à compari, quas quidè (ut credere par est) inussit vetustas. Suus

postremò debetur honos Auctõribus, Dioscoridi præsertim inter Antiquos, & Prospero Alpino inter Recentiores, nempe certissimo atq; oculato testi; quorum dum scripta pensito, notasque veri Opobalsami ad severam trutinam revoco, singulas ad amussim cõgruere observo vestro Opobalsamo! has verò singulatim exponere supersedeo: non enim ignoratis (Viri præclarissimi) aliud esse commentarium, aliud epistolam conscribere: Faceessant proinde malè feriati scioli, qui nescio cujus dubia nota prætextu, vestri Opobalsami dignitati succensere hæud verentur: quos tamen non ignorasse par erat, quin memoria illud sedulò recoluisse, quòd

 Multa ferunt anni venientes commoda secum,

 Multa recedentes adimunt.

Hæc habui Viri Clarissimi, decus Urbis & Orbis, quæ vobis suasoribus tenui meâ excerrâ veritati litarem. Valete, Amici Candidissimi, nostriq; si licet, memores,

 Florentia, Nonis Ianuarii

 A. S. MDCXL.

F I N I S.

SE-

SERIES CONTEN- TORUM.

<i>Relatio Historica Controversiæ de Opobalsamo Orientali Romæ habitæ</i>	7.
<i>Literæ Romani Collegii Aromatario- rum Neapolim datæ</i>	11.
<i>Responsio Collegii Arom. Neap.</i>	13.
<i>Literæ Romani Collegii Aromatario- rum ad Dn. Petrum Castellum</i>	18.
<i>Responsio ejusdem</i>	20.
<i>Disquisitio Opobalsami Orientalis Romam advecti, Evonymi</i>	26.
<i>Memoriale Opobalsami factitii & falsi</i>	40.
<i>Pro Opobals. Orient. Paulus Zac- chias</i>	47
<i>Pro Opob. Orient. Balthasar Bonan- nus</i>	55.
<i>Propugnatio 1. Opob. Orient. Baldi Baldi</i>	64.
	Re-

<i>Responsio pro Colleg. Aromat. contra</i>	
<i>Oprob. Orient.</i>	83.
<i>Propugnatio II. Oprob. Orient. Baldi</i>	
<i>Baldi</i>	93.
<i>Propugn. III. Oprob. Orient. Baldi</i>	
<i>Baldi</i>	123.
<i>Epistola Veslingii M.P.</i>	169.
<i>Propugn. IV. Oprob. Orient. B.B.</i>	173.
<i>Propugn. V. Oprob. Orient. B.B.</i>	180.
<i>Peroratio ad Lectorem.</i>	208.
<i>Epistola Æmilii Parisani Med. Ve-</i>	
<i>net.</i>	214.
<i>Epist. Iohan. Veslingii Med. Patav.</i>	
	218.
<i>Ep. Ioh. Nardii Med. Florent.</i>	219.

INDEX

Rerum memorabilium.

A.

- Alpini Prosp. commendatio 14. 108. 126.
165. 197
Amaracinum unguentum antiquitus in
pretio erat 135
Amomum antiquis commendatum odoris
suauitate 136
Antiquorum scriptorum authoritas non
semper demonstrativa 13
Antiquorum odoramenta inferioris con-
ditionis fuere nostris postmodum in vè-
tis 139. in unguentis abusus 152
Aromatariorum emulatio, temeritas 48.
66. ignorantia 49. avaritia 69. ne-
gligentia 115

B.

- Balsami planta in hortis Iudææ & Ægypti
existentes 29. 30. in Iudæâ & Syriâ ab-
undantes 182. non patria 32. 60. 101.
deleta 32. Salomoni dono allata 31. na-
tivum solum ferunt Arabia felici ac-
ceptum 60. 75. 106. 196. 220. Sylvestres
& inculta differunt à cultis 37. 108.
Bal-

INDEX.

Balsami planta forma 39.98.99. 100. 103
198.

C.

Castelli Petr. in rem literariam merito
20. 21

Chrisma ex Opobalsamo Occidentali potius, quam Orientali 37 117.164

Collegii Romani Medicorum encomiū 95.
approbatio ingredientium Theriaca 94

Coagulationis lactis causa 121

Croci odor antiquitus laudatus 133

E.

Evonymi consideratio 181

F.

Foliatum unguentum 140

Fürerus Christoph. Eq. Aurat. Duumvir
Norimberg. 187

H.

Historia controversia de Opobalsamo Roma
agitata 1. 2. 3. 4. & seqq.

I.

Iuniperi oleum, ut Opobalsamum, in aqua
superficie expanditur 5

M.

Megalium unguentum 139

Moschus adulteratur hepate bubulo 159

Myrrha recentis pinguedo 143

N.

Nardi odor antiquitus laudatus 136
Ole-

INDEX.

O.

- oleum, quo inungebantur Reges Hebrao-
rum 161
- obalsamum an detur hoc tempore ve-
rum 28. 96. 204. 216. 220. Veteres diffi-
culter habere potuere 22. Alexandro
Magno cognitum 149
- obalsami apud nostrates defectus cau-
sa 114 in Oriente abundantia argumē-
tum 15. 76. 110. 113. 149. 164. 185. 186. 187
- Pra succedaneo in Theriacā conficiendā
expetitur 17. In Theriacā adhibiti au-
thores 21. 56. 97. 167. 208.
- obalsami pretium 67. 113. examen con-
ditionum 5. 15. 23. 50. 57. 73. 171. 175. 35.
42. per aquā 5. 15. 23. 52. 58. 80. 123. 214.
per pannum 5. 16. 24. 53. 78. 160. 171. per
lac 6. 16. 23. 53. 59. 79. 159. 171. per ferrū
cādens 54. novum examinis genus 179
- obalsami odor 16. 51. 58. 76. 127. 171. 176.
color 16. 50. 57. 171. 175. substantia 50. 58.
126. sapor 15. 51. 58. levitas 123. veri
dignoscendi certissima ratio 209. Sinceri
nota 59. 80. Varii gradus perfectio-
nis & imperfectionis 206. atates 42. 70.
200. approbatio 3. 172
- alsami succus fit dupliciter, i. e. per de-
coctionem & per incisionem 67. 68. 80.
155. 170. ex cortice quomodo fiat 102.
104. 107. 133. Opo-

INDEX.

- Opobalsami virtus quamdiu duret 162
 Opobalsamum adulteratur 202. in oculorum adfectibus prodest 205. in lampadibus coram altari D. Petri Romae ardebat 76. 185. 186. ad librarum duarum pondo in phialâ apud Magnum Ducem Hetruria asservatur 222
 Opobalsamum symbolum incorruptionis 163. propagationis fidei 213
 Opobalsamum occidentale 157. succedanei loco approbatur 27. reprobatur 118

P.

- Papa D. Petri Lampadi debitum Opobalsamam suffuratus colapho coram altari excipitur 186
 Panni in probando Opobalsamo diversifictas 5.24
 armacopœa pauperum Roma magnificentia 2. Florentia 223

R.

- Rariora Roma visa 168
 Resina pannis adherent 25

S.

- Stacte 142. est myrrha recentis pinguedo, ibid. est styrax liquida 143

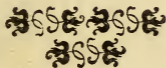
T.

- Terebinthi lachryma Opobalsamum maximè refert 194
 The-

INDEX.

<i>Theriaca ob defectum nobilissimorum medicamentorum non amplius eas, quas olim, habet virtutes sc. cum O- pobalsamo cōfecta</i>	21. 56. 97. 167. quan- ta Venetiis conficiatur	217
<i>Thuris apud antiquos commendatio</i>		144
<i>usus ibid. & seqq.</i>		
<i>Thymiama</i>		146
V.		
<i>Vesali^o And. Orientales regiones peragra- gravit</i>		54
<i>Veteres non aequè delicati, atq; nos</i>		139
<i>Viperæ vescuntur Balsami succo</i>	127. 193	
<i>Unguentorum apud veteres usus super- fluus</i>	151. ad singulas corporis partes singula unguenta	152
X.		
<i>Xylobalsamum an reperiatur</i>		73. 96

F I N I S.

Men-

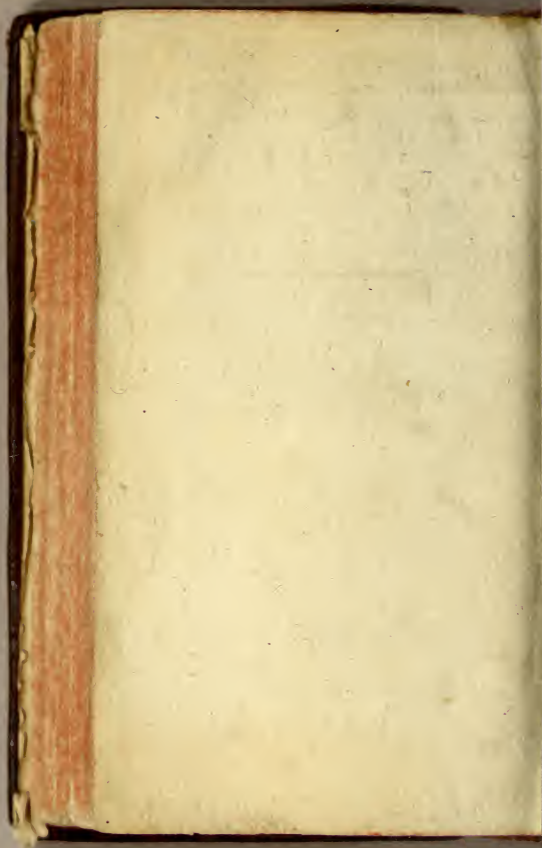
72.14
7. Seneca
29 July

Mendas in transitu observatas, Lector Benevole, sic emenda.

Præf. A. 4. b. l. 4. oculata. l. 9. Itala, l. 23. favori. pag. 6. l. 15. maculam. p. 7. l. 8. coagulandi. p. 11. l. 14. Aromatariorū. p. 13. l. 20. Antiquiorum. p. 21. l. 27. experiētiā. p. 23. l. 11. frigiditate. p. 24. l. 1. adde quantitatem insignem &c. l. 13. tentaveritis labem, p. 30. l. 16. & alibi sapius Xylobalsamum. p. 56. l. 30. Cicada. p. 69. l. 21. Quatramius. p. 84. l. 8. levitate. p. 97. l. 16. in quibusdam. Mantuæ. & l. 24. Mantuano. p. 102. l. 12. ab. p. 117. l. 15. fortè. p. 129. l. 17. inferri. p. 147. l. 1. ut. p. 156. l. 29. nervorum. p. 166. l. 27. aliis. p. 205. l. 16. facerent, &c.

B644

C716c

22

5

4

1

1

1

1

6

7

6

1

74

3

